

ISSN 2465-549X

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1
มกราคม – มิถุนายน 2569

SAU JOURNAL

OF SOCIAL SCIENCES & HUMANITIES

วารสารมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
SAU Journal of Sciences and Humanities

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

ที่ปรึกษา

ดร.ฉัททวุฒิ พิษผล

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์ ดั่งทองสุข

ดร.พนธ์ พุทธานุกรณ์

อธิการบดี

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัย

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ

บรรณาธิการ

ดร.พุดมิธ จิรายุส

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยอร์ช เสมอมิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ เวศร์ภาดา

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พล วิวรรณมงคล

รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนำชู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย พงศ์สิทธิกาญจนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยมหิดล

ฝ่ายพัฒนา ดูแลปรับปรุงเว็บไซต์

นางณัฐภาวี จิระภาพันธุ์

นางสาวชุมภูณัฐ แยมรู้การ

นางสาวรุ่งทิวา ลังกาพันธ์

นายพีระพงษ์ ไชยนันท์

ฝ่ายเลขานุการ

นางสาวรุ่งทิพย์ นิยมทอง

จัดพิมพ์โดย

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถนนเพชรเกษม เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160

ที่ติดต่อ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

SAU Journal of Sciences and Humanities

ถนนเพชรเกษม เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 1060

โทร 0-2807-4500-27 ต่อ 404

E-mail : saujournalssh@sau.ac.th

Thaijo : <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/saujournalssh>

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการและนิสิตนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา
2. เพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคมทางวิชาการ โดยเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ การทำวิจัยและการพัฒนาผลงานวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ ผู้บริหาร นักศึกษา นักธุรกิจ และประชาชนผู้สนใจในด้านงานวิจัยนำไปใช้ประโยชน์ และต่อยอดงานวิจัยได้อีกทางหนึ่ง

ขอบเขต

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ (SAU Journal of Sciences and Humanities) เป็นวารสารที่เปิดรับบทความวิจัยและบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจจะนำผลงานวิจัยหรือผลงานวิชาการนำมาเผยแพร่ ซึ่งวารสารดังกล่าว ได้ดำเนินการจัดทำมาตั้งแต่ปี 2560 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และได้รับรองจากสภามหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์เรียบร้อยแล้ว โดยรับตีพิมพ์บทความในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา

วาระการเผยแพร่

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ (SAU Journal of Sciences and Humanities) มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 จะจัดพิมพ์ระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 จะจัดพิมพ์ระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม ของทุกปี

บทความหรือข้อคิดเห็นในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

(SAU Journal of Sciences and Humanities)

เป็นทรัพย์สินส่วนตัวของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ (SAU Journal of Sciences and Humanities) ได้ดำเนินงานมาเป็น ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2569 โดยปัจจุบันวารสารได้รับการรับรองให้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย TCI กลุ่ม 2 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

จากผลการดำเนินงานของวารสารฉบับนี้ได้นำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมในมิติที่หลากหลายด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยวารสารฉบับนี้มีบทความวิจัยที่น่าสนใจทั้งหมด 5 บทความ ผู้สนใจสามารถติดตามบทความวิจัย และบทความวิชาการ ต่าง ๆ ได้ทั้งจากวารสารที่จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และ จากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ในเว็บไซต์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/saujournalssh>

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ (SAU Journal of Sciences and Humanities) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยและบทความวิชาการ ต่าง ๆ ในวารสารนี้จะเป็นประโยชน์ในวิชาการทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างมาก ในนามกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้พิจารณาบทความ เพื่อให้บทความมีคุณภาพก่อนตีพิมพ์ และขอขอบคุณคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษาทุก ๆ ท่านที่ได้ส่งผลงานวิจัยเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคุณภาพเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ใน “วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์” โดยสามารถศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ท้ายเล่มหรือจากเว็บไซต์ของวารสาร

ดร.พุดิธร จิรายุส

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความ	หน้า
รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท MODEL OF THE RIGHT PRACTICE BASED ON THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY FOR LAYPEOPLE IN THAI SOCIETY พระมหาอนันต์ อนุตตโร (อันวินัย), กฤตสุขิน พลเสน และ พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ	1 – 19
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วน ภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) Factors Influencing Market Growth of EV Charging Stations (Provincial Electricity Authority, Region 3, Central Thailand) ศุภกิจ ดวงจันทร์ และ มณีกัญญา นากามัทสี	20 – 40
แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของ วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม GUIDELINES FOR PROMOTING THE SUCCESS OF OPERATIONS BASED ON THE CIRCULAR ECONOMY CONCEPT OF COMMUNITY ENTERPRISES IN NAKHONPATHOM PROVINCE อรอนงค์ สุทธิเวชกุล, นพพร จันทรนาชู และ ทิพพวัฒน์ สุขใจรุ่งวัฒนา	41 – 54
กรอบกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัล Proactive Legal Framework for Regulating Digital-Era Tour Operator Businesses นิติกานต์ ธรรมธรรษากุล	55 – 68
Comparison of Sentiment Analysis in Internship Feedback from Hospitality, Educational Institutions, and Other Industries: An Analysis Using TextBlob and VADER Hideyuki Suzuki, Budsabong Preedawongsakorn, Naowarat Assavatesamongkol, Rossukhon Hemara, Patcharaporn Rattanawaropas and Sopida Sereesuchat	69 – 87

รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

MODEL OF THE RIGHT PRACTICE BASED ON THERAVADA

BUDDHIST PHILOSOPHY FOR LAYPEOPLE IN THAI SOCIETY

พระมหานันท อนุตตโร (อันวิเศษ)*, กฤตสุชิน พลเสน และ พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ

Phramaha Anan Anuttaro (Aunwises)*, Kitsuchin Ponsen

And Phrakhrupaladsuwatthanawisuthisarakun

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Vajiranyanavarorasa Graduate School, Mahamakut Buddhist University

*Corresponding Author's Email: anan.aun@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 ตุลาคม 2568, วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 1 : 17 เมษายน 2569

วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 2 : 20 พฤษภาคม 2569

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์ : 16 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่อง “รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน 2) ศึกษาสัมมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 3) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 4) นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเรื่องรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท มีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 รูป/คน โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกตามกลุ่มพุทธบริษัท เพื่อเป็นตัวแทนของคฤหัสถ์ในสังคมไทย โดยได้กำหนดคุณสมบัติและคุณสมบัติออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิต และ กลุ่มคฤหัสถ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังคงมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ได้รับอิทธิพลจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้เกิดปัญหาด้านศีลธรรมและคุณธรรมในหลายมิติ ได้แก่ การครองตน การครองเรือน การครองงาน การครองการศึกษา และการครองศาสนกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของคฤหัสถ์ในสังคมไทย 2) สัมมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตที่เป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการให้ทาน รักษาศีล และ

เจริญภาวนา เพื่อพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญาให้สมบูรณ์ โดยยึดหลักพุทธธรรมตามหลักสัมมาปฏิบัติในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ บุญกิริยาวัตถุ 3, ขรवासธรรม 4, อิทธิบาท 4, ไตรสิกขา 3 และ อุบาสกธรรม 5 อันเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาชีวิตทั้งด้านบุคคล ครอบครัว และสังคม ให้มั่นคงและยั่งยืน 3) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ประกอบด้วย 5 มิติ คือ การครองตนด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 การครองเรือนด้วยหลักขรवासธรรม 4 การครองงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 การครองการศึกษาด้วยหลักไตรสิกขา 3 และการครองศาสนกิจด้วยหลักอุบาสกธรรม 5 ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม สติ และปัญญา เพื่อมุ่งเน้นการฝึกฝน อบรม การพัฒนา ในวิถีทางการดำเนินชีวิตด้วยหลักพุทธธรรมเป็นฐานทั้งในด้านส่วนตัว ครอบครัว การงาน การศึกษา และการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมอย่างยั่งยืน 4) องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรียกว่า “RBSWP Model” ซึ่งประกอบด้วย R (Right Practice of Laypeople) สัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์, B (Buddhist Principles) หลักพุทธธรรม, S (Stability) ความมั่นคง, W (Wisdom) ปัญญา, และ P (Peace) สันติสุข โมเดลนี้ สะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาชีวิตของคฤหัสถ์ จากการประพฤติธรรมไปสู่ความมั่นคง ปัญญา และความสุขอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม

คำสำคัญ : สัมมาปฏิบัติ, คฤหัสถ์, พุทธปรัชญาเถรวาท, สังคมไทย

Abstract

This research article aims to: 1) study the current practice of laypeople in Thai society, 2) examine the right practice based on Theravāda Buddhist philosophy, 3) analyze the model of right practice of laypeople in Thai society according to Theravāda Buddhist philosophy, and 4) present new knowledge regarding this model. The study employed a qualitative research method through in-depth interviews with 12 Buddhist scholars and experts. The collected data were analyzed and presented in a descriptive form.

The research findings revealed that: 1) The current practice of laypeople in Thai society—most lay Buddhists still have faith in Buddhism, but their moral and ethical conduct has been influenced by changes in the economy, society, and technology. This has led to moral challenges in several dimensions, including self-conduct, family life, work, education, and religious activities, reflecting both strengths and weaknesses in lay Buddhist practice. 2) The right practice based on Theravāda Buddhist philosophy is a gradual process of self-development beginning with generosity (dāna), morality (sīla), and meditation (bhāvanā) to cultivate virtue, concentration, and wisdom. The essential Dhamma principles include the Three Bases of Merit (Puññakiriyāvatthu) 3) , Four Virtues of a Householder

(Gharāvāsadhamma) 4), Four Paths to Success (Iddhipāda) 4), Threefold Training (Sikkhā 3), and Five Qualities of a Lay Disciple (Upāsakadhamma) 5), which together promote holistic development in personal, familial, and social dimensions. 3) The model of right practice of laypeople consists of five main dimensions: (1) self-discipline guided by the Three Bases of Merit; (2) family harmony guided by the Four Virtues of a Householder; (3) right livelihood guided by the Four Paths to Success; (4) education guided by the Threefold Training; and (5) religious observance guided by the Five Qualities of a Lay Disciple. These five dimensions serve as a moral, mindful, and wise way of living for lay Buddhists. 4) The new knowledge from this study is presented as the “RBSWP Model”, which comprises: R (Right Practice of Laypeople) the moral and spiritual conduct of lay Buddhists, B (Buddhist Principles) the foundation of Theravāda Buddhist teachings, S (Stability) the establishment of life stability, W (Wisdom) the cultivation of insight and understanding, and P (Peace) the attainment of inner and outer peace. This model illustrates the developmental process of laypeople through right practice according to Buddhist principles, leading to stability, wisdom, and sustainable happiness at the personal, family, community, and social levels.

Keywords: Right Practice, Laypeople, Theravāda Buddhist Philosophy.

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอาศัยการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบและสมดุล การดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงต้องอาศัยทักษะในการครองตนเองและการปฏิบัติต่อผู้อื่น เพื่อสร้างความผาสุกและความเจริญรุ่งเรืองทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม อย่างไรก็ตามในสังคมไทยยุคปัจจุบันแม้จะมีความก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี แต่กลับพบว่าสภาวะทางด้านจิตใจและด้านคุณธรรมของมนุษย์กลับถดถอยลง เห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมตามสื่อต่าง ๆ เช่น อาชญากรรม ความรุนแรง ความเสื่อมศรัทธาในทางศาสนา ตลอดจนพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักคุณธรรม คุณลักษณะหนึ่งที่เป็นหนึ่งในโครงสร้างทางสังคมคือเป็นผู้อยู่ครองเรือน ต้องทำหน้าที่ตามบทบาททางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ทั้งในด้านการศึกษา ศาสนา สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมพัฒนาตัวเองสังคมให้มีความสุข น่าอยู่ ปลอดภัย และมีความสมบูรณ์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมสะท้อนถึงปัญหาในการปฏิบัติของคุณลักษณะในสังคมไทยยุคปัจจุบัน 5 มิติ คือ 1) การครองตน ปัญหาเกิดจากการขาดวินัย ไม่รักษาศีลอย่างสม่ำเสมอ มีการบริโภคมหาวัตถุ เช่น ดื่มสุรา ติดการพนัน เสพสิ่งเสพติด และการใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ทำอกุศลกรรม เหตุปัจจัยเกิดจากค่านิยมวัตถุนิยม ความเร่งรีบของสังคมเมือง การขาดการอบรมจิตใจอย่างต่อเนื่อง 2) การครองเรือน ปัญหาเกิดจากความสัมพันธ์ครอบครัวอ่อนแอ การหย่าร้างสูง การละเลยหน้าที่ต่อคู่ครองและบุตรของตน เกิดความรุนแรงในครอบครัว

เหตุปัจจัยเหล่านี้เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ กีดกันด้านการทำงาน สื่อออนไลน์ที่ทำให้เกิดช่องว่างในครอบครัว 3) การครองงาน ปัญหาเกิดจากการแสวงหากำไรโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม การคอร์รัปชัน การเอารัดเอาเปรียบแรงงาน การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เหตุปัจจัย เกิดจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ความทะเยอทะยาน ความโลภ และการไม่ตระหนักในสัมมาอาชีวะ 4) การครองการศึกษา ปัญหาเกิดจากมุ่งเน้นเฉพาะความรู้เชิงวิชาการเพื่อสอบและประกอบอาชีพ แต่ละเลยการอบรมคุณธรรมและปัญญาภายใน เหตุปัจจัยเกิดจากระบบทางการศึกษาที่เน้นผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพชีวิต ขาดการบูรณาการพุทธธรรมในกระบวนการเรียนรู้ 5) การครองศาสนกิจ ปัญหาเกิดจากการเข้าวัดลดลง มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเสื่อมถอย การทำบุญกลายเป็นเชิงธุรกรรม เช่น ทำบุญหวังผลตอบแทน และการขาดการปกป้องคุ้มครองพระศาสนาจากสิ่งเสื่อม เหตุปัจจัยเหล่านี้ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมสมัยใหม่ ความสะดวกสบายทางเทคโนโลยี และข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่บั่นทอนความเลื่อมศรัทธา คฤหัสถ์ในสังคมไทยในปัจจุบันส่วนหนึ่งยังคงมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แม้จะมีปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในชีวิต

การปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบันยังประสบปัญหาทั้งด้าน ตนเอง ครอบครัว อาชีพ การศึกษา และศาสนกิจ โดยมีรากเหง้ามาจาก เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และค่านิยมสมัยใหม่ ที่เบี่ยงเบนจากหลักพุทธธรรม แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาในสังคมไทยปัจจุบัน ในการดำเนินชีวิตที่ถูกอำนาจแห่งกิเลสเข้าครอบงำ ด้วยการหลงใหลเพลิดเพลินขาดสติไม่มีความรู้ความเข้าใจในชีวิตที่ถูกต้อง และการรู้บทบาทหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นมานี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของคนในปัจจุบันที่ขาดปัญญาในการบริหารจัดการการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรค ใช้การตัดสินใจในทางที่ผิดในการแก้ปัญหาชีวิต ส่งผลให้คฤหัสถ์จำนวนมากขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน ขาดการฝึกฝนเอาใจใส่ในฐานะพุทธศาสนิกชน พุทธปรัชญาเถรวาทได้วางแนวทางการปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์ไว้อย่างเป็นระบบ เช่น การครองศาสนาด้วยหลักอุบาสกธรรม 5 (อง.ปญจก. 22/175/209) ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม คุณประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนา หากคฤหัสถ์สามารถปฏิบัติตามหลักสัมมาปฏิบัติได้ ย่อมเป็นการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง มีคุณค่า และนำไปสู่ความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์

ดังนั้น การศึกษารูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้คฤหัสถ์เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน สามารถนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เป็นไปเพื่อความสุข ความเจริญ และเป้าหมายสูงสุดทางพุทธปรัชญาเถรวาท

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาสัมมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

- 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
- 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเรื่องรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการทำวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก มีเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีดำเนินการโดยมีขั้นตอนการทำวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ที่เกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ คือ วรรณคดี คัมภีร์ ตำรา หนังสือ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป และแหล่งข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) การสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ เครื่องมือวิจัยที่สร้างนั้นจะต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจำนวน 5 รูป/คน

2) นำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว นำไปขอการรับรองจริยธรรมการทำวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน แล้วจึงนำเครื่องมือวิจัยนั้นไปใช้ในการสัมภาษณ์ได้

3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องที่เป็นนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์รวม 12 รูป/คน โดยจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร องค์กร และ กลุ่มที่ 3 ผู้นำทางสังคม

2) ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อติดต่อในการขออนุญาตสัมภาษณ์และไปสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่ผู้ทรงคุณวุฒิสะดวก โดยขออนุญาตบันทึกเทปในการให้สัมภาษณ์ เพื่อบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนต่อไป

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก วรรณคดี คัมภีร์ทางพุทธปรัชญาเถรวาท และข้อมูลทุติยภูมิ และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง มาทำการวิเคราะห์และตีความเชิงเนื้อหา โดยจำแนกข้อมูลตามประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นสังเคราะห์สาระสำคัญเพื่ออธิบายแนวคิด หลักการ และรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ทั้งนี้

ผู้วิจัยได้ขอคำแนะนำและปรึกษาความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ปรึกษาอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ที่มีความถูกต้อง สอดคล้องทางวิชาการ และเป็นไปตามกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาถอดเทปคำสัมภาษณ์อย่างละเอียดครบถ้วน จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็น และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกับกรอบแนวคิดทางพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อค้นหารูปแบบ แนวโน้ม และสาระสำคัญของสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

อันนำไปสู่การสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

5. ชี้นำเสนอผลงานวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยความสำคัญด้วยลำดับขั้นตอน ตามระเบียบของมหาวิทยาลัยที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา และการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) นำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบเรื่อง รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

2) นำเสนอบทสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยมีรากฐานมาตั้งแต่อดีต โดยเป็นวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งหล่อหลอมให้คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีวัฒนธรรมประเพณีที่ผูกพันกับพระพุทธรูปศาสนา ขณะเดียวกันก็สามารถอยู่ร่วมกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่นได้อย่างกลมกลืน อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันวิถีชีวิตของคฤหัสถ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความเป็นสากล เทคโนโลยี และค่านิยมสมัยใหม่ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายมากขึ้น แต่ก็ส่งผลให้การยึดมั่นในหลักพุทธธรรมอ่อนตัวลงในหลายด้าน อีกทั้งยังพบปัญหาด้านจิตใจ ความคิด และความเชื่อที่ไม่ถูกต้องที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นโทษต่อสังคมและประเทศชาติ แม้จะมีมาตรการควบคุมหรือบทลงโทษ หากจิตใจไม่พัฒนาให้สูงขึ้น ก็ยังคงเกิดปัญหาซ้ำซาก อย่างไรก็ตามยังมีแนวโน้มที่คฤหัสถ์บางกลุ่มหันกลับมาตื่นรู้และฟื้นฟูการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ถือเป็นสัญญาณที่ดีในการรักษาแก่นแท้ของพระพุทธรูปศาสนาให้มั่นคงต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปสภาพการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบันออกเป็น 5 ด้านสำคัญ ได้แก่

- 1) ด้านการครองตน การประพฤติปฏิบัติด้วยศีลธรรมและการฝึกจิตใจให้มั่นคง
- 2) ด้านการครองเรือน การดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างมีความรัก ความเข้าใจ และความรับผิดชอบ
- 3) ด้านการครองงาน การประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและมีคุณธรรม
- 4) ด้านการครองการศึกษา การแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับคุณค่าทางธรรม

5) ด้านการครองศาสนกิจ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การทำบุญ รักษาศีล และเจริญภาวนา

สภาพการปฏิบัติของคฤหัสถ์ทั้ง 5 ด้านนี้สะท้อนให้เห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา “รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาสัมมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่าเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตอย่างเป็นลำดับขั้น เริ่มจากการทำความดีขั้นพื้นฐาน เช่น การให้ทาน รักษาศีล และฝึกจิตด้วยสมาธิภาวนา เพื่อควบคุมกาย วาจา ใจ และนำไปสู่ปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการดับทุกข์และยกระดับคุณภาพชีวิตของคฤหัสถ์ในหลายมิติ ทั้งด้านตนเอง ครอบครัว การงาน การศึกษา และศาสนา แนวทางของสัมมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทอันสำคัญ 5 หลัก ได้แก่

1) หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักการพัฒนาตนเอง ด้านความสัมพันธ์ จิตใจ และปัญญา

2) หลักฆราวาสธรรม 4 คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เป็นหลักการครองเรือน เสริมความซื่อสัตย์ อดทน และเอื้อเฟื้อ

3) หลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นหลักสู่ความสำเร็จทั้งการเรียน การงาน และการดำเนินชีวิต

4) ไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักในกระบวนการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาอย่างสมบูรณ์

5) อุบาสกธรรม 5 คือ ศรัทธา ศีล ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม มีเหตุผลไม่มกมาย ปฏิบัติถูกต้อง และบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นหลักในการทำให้ชีวิตมีที่ยึดเหนี่ยว มีความสงบสุข และช่วยให้พระพุทธ ศาสนามีความเจริญมั่นคงในสังคมไทย

สัมมาปฏิบัติในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น จึงมิใช่เป็นเพียงการแสวงหาความสงบ แต่เป็นแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของคฤหัสถ์ในสังคมไทย ให้สมบูรณ์ทั้งในมิติส่วนบุคคล ครอบครัว สังคม และศาสนา มีคุณประโยชน์โดยรวม คือ คฤหัสถ์สามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม สมาธิ และปัญญา ครอบครัวยั่งยืน มั่นคง สังคมสงบร่มเย็น และพระพุทธศาสนาเถรวาทดำรงมั่นคงได้ ฉะนั้นการปฏิบัติตามหลักสัมมาปฏิบัติในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสุข ความมั่นคง และปัญญาให้แก่คฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นหนทางให้การดำรงชีวิตที่สมบูรณ์เป็นไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท จัดเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการครองตนเอง ด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3, ด้านการครองเรือน ด้วยหลักฆราวาสธรรม 4, ด้านการครองงาน ด้วยหลักอิทธิบาท 4, ด้านการครองการศึกษา ด้วยหลักไตรสิกขา 3, ด้านการครองศาสนกิจ ด้วยหลักอุบาสกธรรม 5 โดยสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ฯ ด้านการครองตนเอง ด้วยการยึดหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ เป็นรูปแบบสัมมาปฏิบัติที่เน้นการพัฒนาตนทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และเจตคติ ผ่านการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ซึ่งเป็นรากฐานของชีวิตที่ดีงาม ทั้งในทางโลกและทางธรรม อันเป็นวิถีแห่งพุทธบริษัทที่มั่นคงและมีคุณค่าต่อสังคมโดยรวม

2) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ฯ ด้านการครองเรือน ด้วยการยึดหลักฆราวาสธรรม 4 คือ การมีคุณธรรมในครอบครัวด้วยหลัก สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มั่นคง เกื้อกูล และมีศีลธรรม โดยเน้นการประพฤติด้วยความซื่อสัตย์ อุดหนุน ผูกพัน และเสียสละ ซึ่งล้วนเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการสร้างครอบครัวที่สงบสุข และเป็นรากฐานของสังคมที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและสมาชิกในครอบครัว ทำให้สังคมร่มเย็นสงบสุข

3) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ฯ ด้านการครองงาน ด้วยการยึดหลักอิทธิบาท 4 คือ หลักที่ช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความพอใจในการทำงาน ความเพียร ความใส่ใจ และการใช้ปัญญา ซึ่งล้วนเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้คฤหัสถ์สามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างความเจริญให้แก่ตน ครอบครัว และสังคมโดยรวม อันเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตอย่างมีสัมมาทิฐิ

4) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ฯ ด้านการครองการศึกษา ด้วยการยึดหลักไตรสิกขา 3 คือ การศึกษาในมุมมองของคฤหัสถ์ ไม่ใช่เพียงเพื่อความรู้ทางโลก แต่ยังเป็นการพัฒนาจิตใจ และศีลธรรมด้วย “ไตรสิกขา” จึงเป็นหลักสัมมาปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม คือ ศีล ด้านจิตใจ คือ สมาธิ และด้านปัญญา คือ ปัญญา เพื่อให้คฤหัสถ์เป็นผู้มีคุณธรรม ความสามารถ และสามารถดำรงตนอย่างเหมาะสมในสังคมไทยอย่างมีความสุขและมีคุณค่า

5) วิเคราะห์รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ฯ ด้านการครองศาสนกิจ ด้วยการยึดหลักอุบาสกธรรม 5 คือ มีศรัทธา มีศีล ไม่เชื่อมงคลต้นข้าว ไม่แสวงหาเขตบุญภายนอกศาสนา และให้การสนับสนุนกิจกรรมทางพระศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ร่วมบุญกฐิน ทอดผ้าป่า ถวายปัจจัย 4 อุปถัมภ์วัดวาอารามอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาททั้ง 5 ด้านนี้ จึงมุ่งเน้นการฝึกฝน อบรม การพัฒนาคฤหัสถ์ในสังคมไทย ในวิถีการดำเนินชีวิตด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นฐาน ทั้งในด้านส่วนตัว ครอบครัว การงาน การศึกษา และการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นพุทธบริษัทที่เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาและสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

อภิปรายผล

1) ด้านการครองตน ผลการวิจัยพบว่า การครองตนของคฤหัสถ์ไทยปัจจุบันยังมีความไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการนำหลักบุญกิริยาวัตถุ มาปฏิบัติยังคงไม่ต่อเนื่องและขาดความลึกซึ้ง แม้ว่าจะมีคฤหัสถ์จำนวน

หนึ่งที่ยังรักษาศิล ทำบุญ และเจริญภาวนาเพื่อความสงบในชีวิต แต่ส่วนมากก็ยังปฏิบัติในเชิงพิธีกรรมมากกว่า การฝึกใจฝึกใจอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), (2560) ทรงอธิบายว่า “บุญ” คือเครื่องชำระสันดาน และการสร้างบุญประกอบด้วยทาน ศีล และภาวนา ซึ่งหากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมทำให้การดำเนินชีวิตไม่สมบูรณ์ ในทำนองเดียวกัน ปิ่น มุทุกันต์ (2535) ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตของมนุษย์แบ่งเป็นทางกุศลกรรมและอกุศลกรรม โดยคฤหัสถ์ในสังคมไทยจำนวนไม่น้อยยังมีการดำเนินชีวิตผสมผสานทั้งสองด้าน ทำให้เกิดความขัดแย้งในตนเอง ด้านหนึ่งพยายามรักษาศีลและทำความดี แต่ขณะเดียวกันก็เผชิญกับการละเมิดศีลและขาดสติในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระอภัย อภิชาติ (2554) ศึกษาเรื่องหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ พบว่า ปัญหาพฤติกรรมในสังคมปัจจุบันยังคงสัมพันธ์กับการขาดการยึดหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการควบคุมกาย วาจา และใจของ คฤหัสถ์ให้มั่นคง ทั้งนี้ปัญหาของคฤหัสถ์ด้านการครองตนยังสัมพันธ์กับกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมในสังคมปัจจุบันอยู่ จิตศรีนัยพร ปัญจวัฒนคุณ (2563) ยังได้อธิบายว่า การใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลและระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมทำให้มนุษย์หลงติดกับสิ่งอำนวยความสะดวก ขาดการพิจารณาตามความเป็นจริง ส่งผลต่อปัญหาด้านจิตใจและคุณธรรม ขณะที่ วิเชียร ขาบุตรบุณทริก (2542) เห็นว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงต้องอาศัยระเบียบ กฎหมาย ศีลธรรม และค่านิยมสากลเป็นเครื่องกำกับเพื่อสร้างความสงบสุข นอกจากนี้ สถิต วงศ์วรรค์ (2541) ยังชี้ว่า ปรัชญาชีวิตของคนไทยมีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก ทำให้วิถีชีวิตของคฤหัสถ์ไทยหลากหลายและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาโดยรวม การครองตนของคฤหัสถ์ไทยในปัจจุบันยังคงมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็งคือการใส่ใจสุขภาพ การทำบุญ และการรักษาศีลในระดับพื้นฐาน ส่วนจุดอ่อนคือการขาดความต่อเนื่องในการฝึกจิต และการเผชิญกับแรงกดดันจากค่านิยมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การนำหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 (ขุ.อิติ. 25/238/246) มาประยุกต์ใช้อย่างครบถ้วนจะเป็นพื้นฐานสำคัญให้คฤหัสถ์พัฒนาตนได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ พระณัฐภูมิ วิริยโร (เสนหา), (2560) ที่ชี้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธโดยยึดหลักทาน ศีล ภาวนา ช่วยให้คฤหัสถ์เข้าถึงแก่นพระศาสนาและพัฒนาชีวิตได้ทั้งทางวัตถุและจิตใจ ข้อเสนอเชิงอภิปราย รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทด้านการครองตน ด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 งานวิจัยนี้จึงมีคุณค่าใหม่ ตรงที่ไม่ได้เพียงยืนยันหลักบุญกิริยาวัตถุแต่นำมาประยุกต์และวิเคราะห์กับสภาพจริงของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน ทั้งมิติการศึกษา เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมดิจิทัล ผลที่ได้นี้จึงสะท้อนว่า คฤหัสถ์ไทยยังขาดความลึกซึ้งและต่อเนื่องในการปฏิบัติ แม้จะยังรักษาพื้นฐานทางศีลธรรมอยู่บ้าง แต่ความไม่มั่นคงทางจิตใจและค่านิยมวัตถุนิยมเป็นความท้าทายใหม่ในงานวิจัยก่อนหน้านี้ไม่ได้เน้นชัดเจน

2) ด้านการครองเรือนผล การวิจัยพบว่า การครองเรือนของคฤหัสถ์ไทยในปัจจุบันประสบปัญหามากขึ้น เช่น การหย่าร้าง ความรุนแรงในครอบครัว และการขาดความรับผิดชอบต่อสมาชิกครอบครัว ปัญหาเหล่านี้สัมพันธ์กับค่านิยมวัตถุนิยมที่เข้ามาแทนที่คุณค่าทางศีลธรรม เช่น การเลือกคู่ครองจากฐานะมากกว่า

คุณธรรม และการขาดการอบรมธรรมะในบ้าน (สุเทพ สุวีรางกูร, 2551) ปัญหานี้สะท้อนถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวเป็นอย่างมาก และจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเพื่อปรับแก้ การดำเนินชีวิตครอบครัวควรมีจุดยืนหรือเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งเสมือนเข็มทิศในการนำทางชีวิต โดยสามารถยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการครองเรือนได้ (ไสว มาลาทอง, 2541) ทั้งนี้ ครอบครัวในสังคมไทยโดยภาพรวมยังคงผูกพันกับประเพณีและพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การดูแลผู้สูงอายุ และการร่วมกิจกรรมชุมชน (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของคุณค่าดั้งเดิมแม้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ความไม่ซื่อสัตย์ การนอกใจ การสื่อสารไม่จริงใจ และการขาดทักษะในการจัดการอารมณ์ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ครอบครัวเปราะบางมากขึ้น (บุญมี แท่นแก้ว, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าหน้าที่และความรับผิดชอบในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสุขของชีวิตครอบครัว หากทุกคนทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนั้นแนวทางแก้ไขควรยึดหลักขรรยาวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ อันเป็นหลักคุณธรรมสำหรับการครองเรือน (ขวัญกล้า นุชนารถ, 2557 และ พระปัญญา ธานีสโร, 2560) หลักเหล่านี้ช่วยให้ชีวิตครอบครัวดำรงอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ การฝึกฝนตนเอง ความอดทน และความเสียสละ ซึ่งหากนำไปปฏิบัติได้จริง จะส่งผลให้คฤหัสถ์ดำรงชีวิตครองเรือนได้อย่างมั่นคง มีความไว้วางใจ และสร้างสังคมที่สงบสุข ดังนั้นการครองเรือนของคฤหัสถ์ไทยในปัจจุบันเผชิญความท้าทายจากค่านิยมสมัยใหม่ แต่ยังสามารถสร้างสมดุลได้ด้วยการยึดหลักขรรยาวาสธรรม 4 (ส.ส. 15/845/298) เป็นแนวทางอันจะก่อให้เกิดคุณค่า คือ การดำรงชีวิตครอบครัวอย่างมีระเบียบแบบแผน และประโยชน์ คือ ความมั่นคงและความร่มเย็นในสังคมโดยรวม ข้อสรุปเชิงอภิปราย รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทด้านการครองเรือน ด้วยหลักขรรยาวาสธรรม 4 งานวิจัยนี้ จึงมีคุณค่าทางวิชาการและประยุกต์ใช้ได้จริง เพราะชี้ให้เห็นว่า ปัญหาครอบครัวเกิดจากทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน การปฏิบัติตามหลักขรรยาวาสธรรม 4 เป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้สร้างครอบครัวที่มั่นคงและสังคมที่ร่มเย็นได้ สิ่งใหม่ของงานคือ การวิเคราะห์เชิงสภาพจริงของคฤหัสถ์ไทยยุคปัจจุบัน และเสนอแนวทางแก้ไขโดยใช้คุณธรรมเชิงปฏิบัติเป็นเครื่องมือแก้ปัญหา

3) ด้านการครองงาน ผลการวิจัยพบว่า คฤหัสถ์ไทยในปัจจุบันประสบความท้าทายด้านการครองงาน เนื่องจากสังคมมีการแข่งขันสูงและค่านิยมวัตถุนิยม ทำให้บางคนยอมละเลยจริยธรรม เช่น การทุจริต การคดโกง และการทำงานอย่างขาดความรับผิดชอบ ส่งผลให้ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการทำงานลดลง สอดคล้องกับปัญหาที่แรงงานจำนวนมากตกอยู่ในระบบเอาเปรียบ และขาดหลักกฏอริยบท 4 รวมถึงการใช้สติปัญญาในการพัฒนาตนเองและงาน อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่องค์กรเริ่มต้นตัวด้าน “จริยธรรมในการทำงาน” และ “การประยุกต์พุทธธรรมในองค์กร” เพื่อสร้างความสมดุลในการพัฒนาคนและงาน (พระชัยวัฒน์ อรุโณ, 2560) ในงานวิจัยของพระชัยวัฒน์ยังชี้ว่า หน้าที่ของชาวพุทธ คือสิ่งที่ต้องทำอย่างรับผิดชอบ ทั้งต่อ “ตนเอง” และ “ผู้อื่น” เช่น ชวนาต้องทำนา ครูต้องสอนหนังสือ ซึ่งสะท้อนความสำคัญของการทำหน้าที่ในฐานะบุคคล

ผู้ครองเรือนในด้านบวก คฤหัสถ์จำนวนมากยังคงรักษาความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ พยายามทำงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ และร่วมมือกับผู้อื่นโดยยึดหลักเกรงใจและมารยาทไทยเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ในองค์กร (พระปัญญา ฐานิสโร, 2560) ขณะเดียวกัน ก็ยังมีหลายบุคคลที่ยังขาดวินัย เช่น มาสาย ขาดงานบ่อย ทำงานเพียงเพื่อเงินเดือน หรือละเลยคุณภาพงาน จนนำไปสู่ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์ การคอร์รัปชัน และความขัดแย้งในที่ทำงาน (บุญมี แท่นแก้ว, 2541) แนวทางการแก้ไขจึงควรยึดหลักสัมมาอาชีวะ เป็นแนวทางการเลือกอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียน และหลักอิทธิบาท 4 (ที.ปา. 11/231/233) ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติในการทำงาน (ปิ่น มุกกันต์, 2518) หลักเหล่านี้ช่วยให้คฤหัสถ์พัฒนาความขยัน ความเพียร มีความรับผิดชอบ และการตรวจสอบตนเอง ขณะเดียวกันควรฝึกสติ มีความซื่อสัตย์ รู้จักเสียสละ และมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้การทำงานกลายเป็น “การปฏิบัติธรรม” กล่าวโดยสรุป การครองงานของคฤหัสถ์ไทยในสังคมปัจจุบันแม้เผชิญปัญหาการทุจริตและการละเลยหน้าที่ แต่ก็ยังมีการพยายามประยุกต์พุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทาง หากสามารถยึดหลักอิทธิบาท 4 ได้จริง จะเกิดคุณค่า คือ ความซื่อสัตย์ วินัย และการเสียสละ และประโยชน์ คือ ความมั่นคงในครอบครัว ความสามัคคีในองค์กร และความเชื่อมั่นในสังคมโดยรวมข้อสรุปเชิงอภิปราย รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ด้านการครองงาน ด้วยหลักอิทธิบาท 4 งานวิจัยนี้ เติบโตขึ้นระหว่างระหว่างจริยธรรมพุทธปรัชญาเถรวาทกับการปฏิบัติในบริบทงานยุคปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นว่า คฤหัสถ์ที่นำหลักอิทธิบาท 4 ไปปฏิบัติ จะสามารถสร้างคุณค่าให้ตัวเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างยั่งยืน ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างสัมมาอาชีวะ

4) ด้านการครองการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของชีวิตมนุษย์ เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทั้งทางโลกและทางธรรม สอดคล้องกับแนวคิด พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (2544) ที่อธิบายว่า ชีวิตคือการศึกษา การดำรงชีวิตที่ดีต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับความเป็นจริงของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบันที่ต้องอาศัยการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ อย่างไรก็ตาม พบว่าคฤหัสถ์ไทยยังมีข้อจำกัดด้านความเข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากการศึกษาเน้นเพียงพิธีกรรมหรือศรัทธาเชิงไสยศาสตร์มากกว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมจริง (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะ), 2547) จึงส่งผลให้ขาดรากฐานของการศึกษาธรรมะในชีวิตประจำวัน แก้วจิตตะคบ (2558) มองว่า พุทธบริษัททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ยังละเลยหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติธรรม ส่งผลให้สังคมขาดความมั่นคงทางศีลธรรม ทางพัฒนา แนวทางการครองการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับคฤหัสถ์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท คือการยึด หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นรากฐาน (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540 และ ภาควิชา ศรีถาวร, 2561) เพราะศีลช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ในสังคม สมาธิช่วยฝึกจิตใจให้มั่นคง และปัญญาช่วยให้เข้าใจความจริง สามารถแก้ปัญหาชีวิตอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะส่งผลให้คฤหัสถ์มีการศึกษาอย่างสมบูรณ์ทั้งมิติทางโลกและทางธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยและข้ออธิบายของ พระอุดร ชุตินธโร (2558) และ พระราชญาณวิสิฐ (2552) ยืนยันว่าหากคฤหัสถ์นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการศึกษา จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างสมดุลในการพัฒนาทั้งกาย วาจา ใจ จนเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำไปพัฒนาครอบครัว ชุมชน และ

สังคมโดยรวมได้ สอดคล้องกับพระโอวาทของ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อมฺพร อมฺพโร), (2562) ทรงอธิบายให้เห็นว่า การปฏิบัติธรรมจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีปรีชาธรรมเป็นรากฐาน ดังนั้น การศึกษาในมิติพุทธปรัชญาเถรวาทจึงไม่เพียงแต่ทำให้คฤหัสถ์เป็นผู้รู้ แต่ยังทำให้เป็นผู้มีคุณธรรมและปัญญา ที่แท้จริง สรุปได้ว่า การครองการศึกษาของคฤหัสถ์ในสังคมไทย แม้จะยังมีปัญหาความเข้าใจและการปฏิบัติ ธรรมอย่างลึกซึ้ง แต่หากสามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในชีวิต จะทำให้การศึกษาของคฤหัสถ์ไม่จำกัด เพียงความรู้ทางโลก แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาจิตใจและปัญญา อันเป็นการดำรงชีวิตที่สมดุลและถูกต้องตาม หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ข้อสรุปเชิงอภิปราย รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธ ปรัชญาเถรวาท ด้านการครองการศึกษา ด้วยหลักไตรสิกขา 3 (อง.ตัก., 20/526/261) งานวิจัยนี้ ยืนยัน ความสำคัญของการศึกษาและไตรสิกขาเหมือนงานเดิม แต่เพิ่มมิติ การศึกษาในยุคดิจิทัล การปรับตัวต่อสังคม เร่งรีบ และผลกระทบของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่และทันสมัยที่งานวิจัยเดิมยังไม่ระบุชัดเจน

5) ด้านการครองศาสนกิจ ผลวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยด้านการ ครองศาสนกิจยังคงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ในฐานะพุทธบริษัทฝ่ายอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาศีล ปฏิบัติสมาธิ ทำบุญ สวดมนต์ ฟังธรรม และสนับสนุนพระภิกษุสงฆ์ รวมถึงการ เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในครอบครัวและชุมชน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552 และ พัน ดอกบัว, 2542) การปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์จึงเป็นทั้งหน้าที่และกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมส่วนบุคคล ตลอดจนช่วยธำรง พระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคม อย่างไรก็ตาม พบปัญหาในการปฏิบัติ เช่น การเข้าวัดและทำบุญไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในคนรุ่นใหม่ que เข้าวัดเฉพาะช่วงเทศกาล ทำบุญเพื่อพิธีกรรมหรือความโชคลาภมากกว่าการฝึกจิต จริง (รังสิยศ งามฤทธิ์, 2563) นอกจากนี้ การศึกษาธรรมะมักตื่นขึ้น ขาดการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ความต่อเนื่องในการฝึกสมาธิและสติลดลง การมีส่วนร่วมกิจกรรมวัดและชุมชนลดลง และวิถีชีวิตสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทำให้ความสนใจทางศาสนาตกลง ส่งผลต่อความศรัทธาและความสงบทางจิตใจ เพื่อแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ งานวิจัยจึงเสนอให้คฤหัสถ์ปฏิบัติตามหลักอุบาสกธรรม 5 ได้แก่ มีศรัทธา รักษาศีล ไม่ถือมงคลดื่นข้าว ไม่แสวงหาทักษิณียบุคคลนอกศาสนา และให้การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ (พระธรรมเมธาภรณ์, 2558) การปฏิบัติตามหลักนี้ทำให้คฤหัสถ์มีรากฐานมั่นคงทางศาสนา ใช้ศรัทธาควบคู่กับ ปัญญา และช่วยธำรงพระพุทธศาสนาในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน (พระอุดมธีรคุณ, 2558) สรุปได้ว่า การครอง ศาสนกิจในฐานะคฤหัสถ์ไม่ใช่เพียงการศรัทธาเท่านั้น แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้าใจและรับผิดชอบ ต่อชุมชนและพระศาสนา การปฏิบัติตามหลักอุบาสกธรรม 5 (อง.ปญจก. 22/175/209) จะส่งเสริมคุณธรรม ส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคม ตลอดจนสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนาในระยะยาว ข้อสรุปเชิง อภิปราย รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ด้านการครองศาสนกิจ ด้วยหลักอุบาสกธรรม 5 ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง การปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์กับ อุบาสกธรรม 5 ประการ และการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อสนับสนุนการศึกษาระบบอย่างต่อเนื่องและมีเหตุผล

นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็น ปัญหาและความท้าทายในยุคปัจจุบัน เช่น ค่านิยมบริโภคนิยม ความเร่งรีบ และความเข้าใจธรรมชาติแบบผิวเผิน ซึ่งเป็นมิติใหม่ที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังไม่ได้ศึกษาอย่างละเอียด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาททั้ง 5 มิติ คือ การครองตน การครองเรือน การครองงาน การครองการศึกษา การครองศาสนกิจ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ในสังคมไทยเกิดความมั่นคง ปัญญา และความสุข ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ คือ RBSWP MODEL เป็นโมเดลที่แสดงถึงคุณค่าของการนำสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ (R) ที่ตั้งอยู่บนหลักพุทธธรรม (B) มาสู่ความมั่นคง (S) และปัญญา (W) เพื่อบรรลุ ความสันติสุข (P) ซึ่งเป็นคุณค่าทั้งในระดับ ชีวิตส่วนบุคคล ครอบครัว สังคม และพุทธปรัชญาเถรวาท

แผนภาพที่ 1 : รูปแบบองค์ความรู้ RBSWP MODEL

รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท หรือ “RBSWP MODEL” ที่นำเสนอมานี้ มีองค์ประกอบหลัก 5 มิติที่สัมพันธ์กันเป็นลำดับขั้นจากฐานรากไปสู่ผลลัพธ์ ได้แก่

R : Right Practice of Laypeople สัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ หมายถึง สภาพการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของฆราวาสในสังคมไทยที่สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาท โดยยึดหลักธรรมเป็นแนวทางเพื่อสร้างความสมดุล ความมั่นคง ความสุข และปัญญาในการดำเนินชีวิต ทั้งในมิติส่วนตัว ครอบครัว สังคม และศาสนา โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การครองตน คือ การพัฒนาตนเองทั้งทางกาย วาจา และใจให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมและศีลธรรม การครองเรือน คือ การปฏิบัติตนในบทบาทสมาชิกครอบครัว ด้วยความรัก ความรับผิดชอบ และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล การครองงาน คือ การประกอบอาชีพอย่างสุจริต มีความ پاکเพียร และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การครองการศึกษา คือ การแสวงหาความรู้ การพัฒนาปัญญา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการครองศาสนกิจ คือ การรักษาศีล ทำบุญ สันนิบาตและสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมในฐานะพุทธศาสนิกชน

B : Buddhist Principles หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนในพระพุทธปรัชญาเถรวาทที่เป็นกรอบแนวทางและเครื่องมือในการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ เพื่อให้เกิดสัมมาปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับเป้าหมายแห่งการสร้าง ความมั่นคง ปัญญา และความสุข หลักพุทธธรรมดังกล่าวประกอบด้วย บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งเป็นฐานการสร้างบุญและความเจริญในชีวิตฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานของฆราวาสในการดำรงตนและสังคม อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งเป็นหลักความสำเร็จในการประกอบกิจการงาน ไตรสิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางการฝึกอบรมพัฒนาชีวิตทั้งทางกาย วาจา และใจ และ อุบาสกธรรม 5 ได้แก่ มีศรัทธา มีศีล ไม่ถือมงคลตื่นข่าว ไม่แสวงหาบุญภายนอก และสนับสนุนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของพุทธศาสนิกชนในฐานะอุบาสกอุบาสิกา

S : Stability ความมั่นคง หมายถึง สภาพความตั้งมั่นและความมั่นคงของชีวิตคฤหัสถ์ในมิติต่าง ๆ ที่เป็นผลจากการดำเนินสัมมาปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท อันทำให้ชีวิตมีรากฐานที่แข็งแรงไม่หวั่นไหวต่อปัญหาและการเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ตนเองมั่นคง คือ การมีคุณธรรม จิตใจเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นทาสของกิเลส และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ครอบครัwmั่นคง คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น มีความรัก ความเข้าใจ และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล อาชีพมั่นคง คือ การประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีรายได้ที่เหมาะสม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ การศึกษามั่นคง คือ การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิปัญญาและความเจริญในชีวิต พระพุทธศาสนามั่นคง คือ การธำรง รักษา และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน

W : Wisdom ปัญญา หมายถึง ความรู้แจ้งเห็นจริงและมีความสามารถในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการพิจารณาตามหลักเหตุผลและหลักธรรม เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องและการดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม ปัญญาในความหมายนี้มีใช้เพียงความรู้ทางโลก แต่รวมถึงปัญญาทางธรรมที่เกิดจากการฝึกฝนและประพฤตีสัมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

P : Peace สันติสุข หมายถึง สภาวะความสงบเย็นทั้งกายและใจ อันเป็นผลจากการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนฐานสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ที่มีหลักพุทธธรรมในพระพุทธปรัชญาเถรวาท ความสุขนี้มีใช้เพียงความพอใจทางวัตถุ แต่เป็นความสุขที่มีรากฐานจากคุณธรรม ความมั่นคง และปัญญา อันนำไปสู่ความสงบภายในและภายนอก สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว สังคม และการธำรงพระพุทธศาสนาไว้ให้คงอยู่ในสังคมอย่างมั่นคง

โมเดลนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ คือ R (Right Practice of Laypeople) คือ วิธีปฏิบัติของคฤหัสถ์ B (Buddhist Principles) คือ หลักพุทธธรรมที่เป็นแนวทางสัมมาปฏิบัติ S (Stability) คือ ความมั่นคงในชีวิตและสังคม W (Wisdom) คือ ปัญญาในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต P (Peace) คือ มีสันติสุข เกิดความสงบสุขทางโลก-ทางธรรม คือเป้าหมายสูงสุด

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” นี้ได้แสดงให้เห็นว่า คฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบันยังคงมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่รูปแบบการปฏิบัติยังเผชิญปัญหาหลายประการจากอิทธิพลของค่านิยมสมัยใหม่ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การศึกษาพบว่า การดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์สามารถจำแนกออกเป็น 5 มิติ ได้แก่

การครองตน คือ พัฒนาจิตใจด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 (ทาน ศีล ภาวนา) เพื่อสร้างพื้นฐานศีลธรรม
การครองเรือน คือ ยึดหลักฆราวาสธรรม 4 (สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ) เพื่อสร้างความมั่นคงในครอบครัว

การครองงาน คือ ใช้หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) เป็นแนวทางสร้างสัมมาอาชีพะ

การครองการศึกษา คือ อาศัยหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม

การครองศาสนกิจ คือ ดำเนินชีวิตด้วยหลักอุบาสกธรรม 5 เพื่อธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

จากผลการวิเคราะห์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ “RBSWP MODEL” เป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่ออธิบายรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ไทยในพุทธปรัชญาเถรวาท ประกอบด้วย

R (Right Practice of Laypeople) สัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์

B (Buddhist Principles) หลักพุทธธรรมที่เป็นแนวทางสัมมาปฏิบัติ

S (Stability) ความมั่นคงในชีวิต

W (Wisdom) ปัญญาแห่งการดำเนินชีวิต

P (Peace) สันติสุข เกิดความสงบสุขทางโลก-ทางธรรม คือเป้าหมายสูงสุด

โมเดลนี้ยังสะท้อนให้เห็นกระบวนการพัฒนาชีวิตคฤหัสถ์จากการปฏิบัติธรรมสู่ความมั่นคง ปัญญา และความสุขในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวันอย่างเป็นระบบ

สรุปโดยภาพรวม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า สัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคฤหัสถ์ ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ศีลธรรม ปัญญา และสังคม โดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ใน 5 มิติ จะช่วยชีวิตคฤหัสถ์สร้างความสมดุลและนำพาสังคมไทยสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ RBSWP MODEL ที่นำเสนอสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมของคฤหัสถ์และเป็นพื้นฐานให้หน่วยงานด้านศาสนา การศึกษา และสังคม นำไปต่อยอดเพื่อสร้างสังคมพุทธที่มั่นคงและมีสันติสุขในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาการสร้างความงามให้กับชีวิต เรื่อง “รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า ปัญหาทั้งหลายมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลง การพัฒนานวัตกรรมของเทคโนโลยีที่รวดเร็วในทุกมิติ จนมนุษย์ส่วนใหญ่พัฒนาจิตใจและสติปัญญาไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เกิดความแตกต่างทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทำให้การปฏิบัติ บริโภค ไม่ตรงจุดประสงค์ที่แท้จริงของเทคโนโลยี ทำให้เกิดการบริโภคผิดจุดมุ่งหมาย เกิดเป็นปัญหาต่อตนเองและสังคม สังคมวุ่นวายไม่สงบสุข สังคมบิดเบี้ยว ถ้าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดไปด้วยการสร้างฐานหรือแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้อง ย่อมนำพาชีวิตให้พบสุข ฐานหรือแนวทางเหล่านั้น คือ คุณธรรม หรือหลักธรรมของพระพุทธปรัชญาเถรวาท จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ควรนำหลักธรรมมาปฏิบัติควบคู่การดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ด้วยการนำหลักธรรมมาบูรณาการกับปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1) ปัจเจกบุคคล ส่งเสริมการเข้าถึง “สัมมาปฏิบัติ” และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สนับสนุนการศึกษาพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติและหลักสูตรคุณธรรม สมานิ ปัญญา ควบคู่การเรียนรู้ทางโลก วรรณคดีการบริโภคนิยม ความพึงพอใจ และการพึ่งพาตัวเอง

2) ระดับครอบครัว กำหนดนโยบายส่งเสริมสร้าง “ครอบครัวพุทธที่อบอุ่น” ด้วยการปลูกฝังคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ พัฒนาโครงการครอบครัวพุทธ ที่เน้นการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน เช่น การทำบุญ การรักษาศีล การเจริญภาวนา และสนับสนุนการอบรมพ่อแม่ในฐานะต้นแบบการถ่ายทอดคุณธรรม

3) ระดับอาชีพและเศรษฐกิจ สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ สอดคล้องกับหลักธรรม เช่น อาชีพสุจริต ผลักดันนโยบายแรงงานมีศีลธรรม เช่น การส่งเสริมจิตอาสา จรรยาบรรณวิชาชีพ และจัดโครงการสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีเป้าหมายคู่โลก-คู่ธรรม

4) ระดับการศึกษา บรรจุหลักสัมมาปฏิบัติ 5 ด้าน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา ส่งเสริมการใช้ ไตรสิกขา คือ ศีล สมานิ ปัญญา ในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ และสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณธรรมและการวิจัยด้านพุทธปรัชญา

5) ระดับพระพุทธศาสนาและสังคม ผลักดันให้วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ สนับสนุนกิจกรรมชุมชนพุทธ เช่น การปฏิบัติธรรม การบวชเนกขัมมะ การเผยแผ่ธรรมะแบบมีส่วนร่วม และส่งเสริมการสร้าง เครือข่ายพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เพื่อขับเคลื่อนสังคมด้วยหลักพุทธธรรม กำหนดนโยบายป้องกันการแสวงบุญนอกพระพุทธศาสนาโดยขาดการกลั่นกรอง ด้วยการให้ความรู้ที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการนำเสนอรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ตาม RBSWP MODEL นั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดในศตวรรษนี้ แต่ยังมีอีกหลายประเด็นซึ่งการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้เจาะลึกไปในรายละเอียด ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อให้เกิดงานวิจัยในมุมมองที่ต่างกันออกไป ดังนี้

- 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยรูปแบบสัมมาปฏิบัติในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2) รูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยตามหลักอิทธิบาท 4 และไตรสิกขา: การศึกษาเชิงคุณภาพในบริบทสังคมร่วมสมัย
- 3) คุณค่าการปฏิบัติสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยปัจจุบัน: ความมั่นคงทางครอบครัวและเครือญาติ
- 4) การเปรียบเทียบรูปแบบสัมมาปฏิบัติของคฤหัสถ์ในสังคมไทยระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท: การศึกษาผลกระทบของปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2530). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 45 เล่ม. เล่มที่ 11, 15, 20, 22. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2558). คู่มือพุทธศาสนิกชน. (พิมพ์ครั้งที่ 6), กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ขวัญกล้า นุชนารถ. (2557). “การประยุกต์ฆราวาสธรรมเพื่อการครองเรือนในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- จิตศรีณย์พร ปัญจวัฒนคุณ. “การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์”. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563.
- บุญมี แผ่นแก้ว. (2541). จริยธรรมกับชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 6), กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2535). มงคลชีวิต ภาค 1, กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2518). บัณฑิตธรรม ฉบับสมบูรณ์, กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- พระชัยวัฒน์ อรุโณ (ผินิล). (2560). “ศึกษาหน้าที่ชาวพุทธตามหลักพรหมชาลสูตรในพุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระณัฐภูมิ วิริยโร (เสนหา). (2560) “ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามทัศนะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะ). (2547). คู่มือสืบบายะพระพุทธศาสนา, นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง จำกัด.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). (พิมพ์ครั้งที่ 16), กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิกจำกัด.
- พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ วิฑูรย์). (2558). ธรรมปริทรรศน์ 1, กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระปัญญา ฐานิสสร (บุญโสม). (2560). “ศึกษาหลักธรรมชาวพุทธ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ตาม พุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). ธรรมบุญชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 81), กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระราชญาณวิสิฐ และคณะ. (2552). คู่มือการศึกษา สัมมาปฏิบัติไตรสิกขา. (พิมพ์ครั้งที่ 4), นครปฐม: บริษัท เพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 การนำ นโยบายสู่การปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระอดุลธรรมา (สมคิด จินตามโย). (2558). “บูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธด้วยหลักสติในพุทธ ปรัชญาเถรวาท”. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระอภัย อภิชาติ (ชูขุนทด). (2554). “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ปัจจุบัน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระอุดร ชุตินธโร (เพียรสละ). (2558). “ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำในบุคคลด้วยหลักไตรสิกขาในพุทธปรัชญา เถรวาท”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2542). พระพุทธศาสนากับคนไทย, กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ.
- ภาคภูมิ ศรีถาวร. (2561) “การจัดการความรู้ในปฏิสัมพันธ์ทางมรรค : มิติไตรสิกขา”, ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาสา สนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รังสิยศ งามฤทธิ์. (2563). “การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิเชียร ชาบุดรบุญทริก. (2542). ความจริงของชีวิต, กรุงเทพมหานคร: เอ็ดเวิร์ด เอดูเคชั่น.
- สถิต วงศ์วรรค์. (2541). ปรัชญาตะวันออก (อินเดีย, จีน, ญี่ปุ่น, ไทย), กรุงเทพมหานคร : อมการพิมพ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2557). วิธีสร้างบุญ วาสนาบารมี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอมี เอนเตอร์ไพรส์ จำกัด.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช อัมพร อมพโร. (2562). อัมพโรวาท ตติยภาค, กรุงเทพมหานคร: วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม.

สุเทพ สุวีรางกูร. (2551). ปัญหาสังคม, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540). คำบรรยายพระไตรปิฎก, กรุงเทพมหานคร: ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย.

ไสว มาลาทอง. (2541). สารคดีธรรมจากพระไตรปิฎก, กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station
ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)**

**Factors Influencing Market Growth of EV Charging Stations (Provincial
Electricity Authority, Region 3, Central Thailand)**

ศุภกิจ ดวงจันทร์*, มณีกัญญา นากามัทสึ

Supakit Duangjun*, Maneekanya Nagamatsu

Business Administration Faculty, Southeast Asia University

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

*ผู้วิจัยติดต่อ: petinw241241@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 ตุลาคม 2568, วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 1 : 30 เมษายน 2569

วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 2 : 6 พฤษภาคม 2569

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์ : 16 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) โดยเป็นการ วิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า (EV Users) ที่ใช้บริการสถานีชาร์จของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) จำนวน 400 คน ได้จากการคำนวณตามสูตรของ คอแครน (Cochran , 1977) และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอย พหุคูณ

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ที่มีประสิทธิภาพได้แก่ ราคาค่าบริการชาร์จ นโยบายการส่งเสริมของรัฐ จำนวนผู้ใช้รถไฟฟ้า การตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในการเข้าถึงสถานีชาร์จ ความหลากหลายของประเภทหัวชาร์จ การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล การกำหนดราคาและโปรโมชั่น การขยายเครือข่ายสถานีชาร์จ ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อ EV

คำสำคัญ : การเติบโตทางการตลาด, EV Charging Station, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

Abstract:

This ponder pointed to look at 1) the showcase development level of EV charging stations at Common Power Specialist Locale 3 (Central Locale) and 2) components influencing the showcase development of EV charging stations at Common Power Specialist Locale 3 (Central Locale). The consider utilized a quantitative technique, a survey, and a test of 400 EV clients utilizing Common Power Specialist Locale 3 (Central Locale). The test was drawn utilizing Cochran's equation (Cochran, 1977). Purposive testing was utilized to gather information. Insights utilized included recurrence, rate, cruel, standard deviation, and different relapse examination.

The inquire about found that variables impacting the compelling showcase development of EV Charging Stations within the Common Power Specialist Locale 3 (Central Locale) included charging benefit expenses, government advancement arrangements, the number of EV clients, natural mindfulness, benefit and offices, ease of get to to charging stations, assortment of charging head sorts, advancement of the advanced economy, estimating and advancements, development of the charging station organize, and buyer certainty in EVs.

Keywords: market growth, EV charging stations, Provincial Electricity Authority (PEA) Region 3 (Central)

1. บทนำ

การคมนาคมถือเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษและก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ โดยเฉพาะเขตพื้นที่ในเมืองที่เผชิญทั้ง PM2.5, NOx และเสียงรบกวนจากเครื่องยนต์สันดาป ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิต และต้นทุนทางสังคมระยะยาว (WHO, 2024) ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยที่พึ่งพาการนำเข้าน้ำมันดิบเป็นหลัก ทำให้เปราะบางต่อความผันผวนของราคาพลังงานและความเสี่ยงด้านความมั่นคงด้านพลังงาน (APERC, 2024) การเปลี่ยนผ่านสู่ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) จึงถูกมองเป็นทางเลือกเชิงโครงสร้างที่ลดมลพิษได้จริง ซึ่งสามารถยกระดับประสิทธิภาพด้านพลังงาน และสามารถลดค่าใช้จ่ายตลอดอายุใช้งานจากการซ่อมบำรุงที่ต่ำกว่า โดยยังเอื้อให้ผสมผสานไฟฟ้าจากพลังงานสะอาดต่างๆในระบบได้มากยิ่งขึ้น (IEA, 2024)

ประเทศไทยวางทิศทางอุตสาหกรรมรถ EV ที่ครอบคลุมทั้งอุปสงค์และอุปทาน ผ่าน EV 3.5 (เริ่ม ค.ศ. 2024) ที่เชื่อมโยงการนำเข้ากับการผลิตภายในประเทศ ซึ่งการสนับสนุนด้วยมาตรการภาษีและเงินอุดหนุน เพื่อขับเคลื่อนเข้าสู่เป้าหมาย 30@30 ซึ่งกำหนดให้สัดส่วนการผลิตยานยนต์ใหม่ในปี พ.ศ. 2573 เป็นยานยนต์ไร้มลพิษอย่างน้อยร้อยละ 30 ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ตลาดภายในและเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศ (OSOS/BOI, 2024; Reuters, 2024; PR Newswire, 2025) ทางด้านผู้ให้บริการ

สาธารณูปโภคหลักอย่างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) ได้มีการขับเคลื่อนผ่านแพลตฟอร์ม PEA VOLTA ที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายสถานีของ PEA ที่รองรับมาตรฐานหัวชาร์จสำคัญ เช่น AC Type 2, DC CHAdeMO, CCS Combo และได้ตั้งเป้าความครอบคลุมในทุกๆเส้นทางหลักทั่วประเทศ (PEA, 2024/2025) โดยพื้นที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ซึ่งครอบคลุมจังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในฐานะพื้นที่ที่มีการเชื่อมต่อกับกรุงเทพฯ และ ภาคตะวันตก ซึ่งมีทั้งโซนชานกรุงเทพฯ แหล่งอุตสาหกรรม โลจิสติกส์ และเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทำให้รูปแบบความต้องการชาร์จมีทั้ง จุดผ่าน จุดแวะพัก และจุดหมายปลายทาง” ที่หลากหลาย ซึ่งจะแตกต่างจากใจกลางเมือง และมีความผันผวนตามวัน เวลา และฤดูกาลการท่องเที่ยว (PEA Annual Report, 2021) ตัวอย่างเช่น ความต้องการเชิงสถาบัน เช่น การติดตั้งสถานีชาร์จในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา (นครปฐม) ซึ่งสะท้อนบทบาทของสถาบันการศึกษาในการก่อรูปวัฒนธรรมการใช้EVและกระจายดีมานด์ไปสู่ชุมชนโดยรอบ (Mahidol University, 2024) ด้วยเหตุนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการศึกษาปัจจัยเชิงพื้นที่ เชิงธุรกิจ และสอดคล้องกับพฤติกรรมเดินทางหลากหลายรูปแบบ (PEA, 2025)

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อระบุแรงขับเคลื่อนที่แท้จริงของการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ให้ชัดเจน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างทำเลและความครอบคลุมตามเส้นทางที่สำคัญ การกำหนดขนาดกำลังชาร์จและสัดส่วน AC/DC ที่เหมาะสมต่อรูปแบบการเดินทาง โครงสร้างราคาและสิ่งจูงใจทางการตลาดที่สะท้อนต้นทุนตลอดอายุใช้งาน ความหลากหลายของมาตรฐานหัวชาร์จและความเชื่อมต่อข้ามแพลตฟอร์มเพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงได้สะดวก คุณภาพประสบการณ์จากแอป ข้อมูลสถานะเรียลไทม์ และความน่าเชื่อถือของสถานี ตลอดจนบริการอำนวยความสะดวกและพันธมิตรพื้นที่ที่ช่วยเพิ่มอัตราการใช้ประโยชน์ของสถานี ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อคลี่คลายข้อขัดข้องของโครงสร้างพื้นฐานนอกศูนย์กลางเมือง ให้สอดคล้องกับนโยบาย EV 3.5 และศักยภาพในการลดมลพิษควบคู่ไปกับการเสริมความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ (WHO, 2024; APERC, 2024; IEA, 2024; OSOS/BOI, 2024; Reuters, 2024; PEA, 2024/2025; PEA Annual Report, 2021; Mahidol University, 2024; PR Newswire, 2025)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 3 (ภาคกลาง)

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

3. การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

3.1 ทฤษฎีอุปสงค์และอุปทาน

อธิบายว่า ราคาเป็นกลไกสำคัญที่ปรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายให้ตลาดเคลื่อนที่สู่สมดุล โดยอุปสงค์ คือปริมาณที่ผู้บริโภคต้องการและสามารถซื้อได้ ณ ระดับราคาต่าง ๆ โดยทั่วไปปริมาณจะแปรผกผันกับราคาเช่น สินค้ามีราคาสูงขึ้นอุปสงค์จะลดลง และอุปทานคือ ปริมาณที่ผู้ผลิตพร้อมจะผลิตและเสนอขาย ณ ระดับราคาต่าง ๆ ซึ่งปริมาณมักจะแปรผันโดยตรงกับราคาเช่น สินค้ามีราคาที่สูงก็จะกระตุ้นให้ผู้ขายผลิตสินค้ามากขึ้น สินค้ามีราคาต่ำทำให้ผู้ผลิตก็จะลดการผลิตลง เมื่อเส้นอุปสงค์กับเส้นอุปทานตัดกัน ตลาดจะอยู่ในจุดที่เรียกว่า ราคาดุลยภาพ และ ปริมาณดุลยภาพ ซึ่งไม่มีส่วนเกินหรือส่วนขาด ทั้งนี้ จุดดุลยภาพไม่ได้ตายตัว หากขยับได้จาก การเลื่อนของเส้นอุปสงค์และอุปทาน อันเกิดจากรายได้และรสนิยมของผู้บริโภค ราคาสินค้าทดแทนหรือสินค้าร่วม และต้นทุนปัจจัยการผลิต ความก้าวหน้าเทคโนโลยี และความคาดหวังต่อราคา/รายได้ในอนาคต ความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานต่อราคาที่ต่างกันตามช่วงเวลาและโครงสร้างตลาดยังเป็นตัวกำหนดขนาดการปรับตัวของปริมาณซื้อขายและรายได้ของผู้ขาย (Marshall Alfred, 1920) ขณะที่มาตรการรัฐ เช่น ภาษี อุดหนุน หรือเพดาน/พื้นราคาสารสามารถสร้างดุลยภาพใหม่หรือก่อให้เกิดส่วนเกินส่วนขาดหากกำหนดต่างจากระดับตลาด (Smith Adam, 2007) ในภาวะช็อกด้านอุปสงค์หรืออุปทาน เช่น ความปั่นป่วนทางการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ดุลยภาพอาจเคลื่อนอย่างฉับพลันสะท้อนบทบาทของความคาดหวังมหภาคและอารมณ์ตลาด (Keynes John Maynard, 1936) โดยสรุป ราคาจึงทำหน้าที่เป็นสัญญาณและแรงจูงใจให้ทรัพยากรถูกจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขการแข่งขัน ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานและนโยบายสาธารณะกำหนดทิศทางการเคลื่อนของดุลยภาพตลอดเวลา (Smith Adam, 2007)

3.2 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

การที่ “สิ่งใหม่” จะถูกยอมรับกว้างขวางขึ้นอยู่กับ 4 แกนหลัก ได้แก่ (1) คุณลักษณะนวัตกรรม 5 ประการ ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ความเข้ากันได้ ความซับซ้อนต่ำ ความสามารถทดลองใช้ และความสังเกตผลได้ ซึ่งร่วมกันกำหนดแรงจูงใจและความเสี่ยงที่ผู้ใช้รับรู้ (2) ช่องทางสื่อสารสื่อมวลชนช่วยเร่งการรับรู้ในวงกว้าง ขณะที่การสื่อสารระหว่างบุคคลลดความไม่แน่นอนและโน้มน้าวการตัดสินใจ (3) มิติของเวลาผู้รับจะค่อย ๆ ผ่านขั้น “ความรู้ → ชักจูงใจ → ตัดสินใจ → นำไปใช้ → ยืนยัน” และ (4) โครงสร้างผู้รับแบ่งเป็น Innovators, Early Adopters, Early Majority, Late Majority และ Laggards ซึ่งต้องใช้สารและสิ่งจูงใจต่างกันเพื่อให้ “คลื่นการยอมรับ” เคลื่อนต่อเนื่อง ประยุกต์กับ EV และสถานีชาร์จ: เปรียบ relative advantage ด้วยข้อมูลต้นทุนตลอดอายุการใช้และสิทธิประโยชน์จริง, เพิ่ม compatibility ด้วยโครงข่ายชาร์จที่สอดคล้องเส้นทางเดินทางประจำ, ลด complexity ผ่านแอปและขั้นตอนชาร์จที่เรียบง่าย, เพิ่ม trialability ด้วยโปรแกรมทดลองใช้/ส่วนลด และทำให้ observability ชัดเจนด้วยรีวิวและตัวชี้วัดเวลาค่าใช้จ่ายจากผู้ใช้งานจริง ใช้สื่อมวลชนสร้างแรงกระเพื่อมต้นน้ำและใช้ผู้นำความคิดท้องถิ่นดึง Early Majority

เข้าสู่ตลาด เพื่อลด “ช่องว่างแห่งความตาย” ระหว่าง Early Adopters กับกลุ่มถัดไปและเร่ง rate of adoption ในภาพรวม (Rogers Everett M., 1962)

3.3 ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM)

ระบุว่า การยอมรับขึ้นกับสองแกนหลักคือ การรับรู้ประโยชน์ (PU) และ การรับรู้ย่ายต่อการใช้งาน (PEOU) ซึ่งร่วมกันกำหนด ทศนคติ (ATU) และ ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (BI) จนนำไปสู่ การใช้งานจริง (ASU) โดย PEOU ยังส่งผลเชิงบวกต่อ PU โดยอ้อมด้วย ปัจจัยภายนอกอย่างคุณลักษณะระบบ ลักษณะงาน การฝึกอบรม และการสนับสนุนองค์กร ล่อหลอม PU/PEOU ก่อนจะส่งผ่านไปยัง ATU และ BI ทำให้ TAM เป็นโมเดลที่เรียบง่าย ทดสอบเชิงประจักษ์ได้ และพยากรณ์พฤติกรรมการใช้ได้ดี อย่างไรก็ตาม TAM ดั้งเดิมให้ความสำคัญกับมิติปัจเจกมากกว่าปัจจัยสังคม/บริบท และมักเน้น “ความตั้งใจ” มากกว่า “พฤติกรรมจริง” (Davis Fred D., 1989) จึงมีการต่อยอด เช่น TAM2 เพิ่มบรรทัดฐานส่วนบุคคลและกระบวนการเชิงปัญญา (Venkatesh Viswanath & Davis Fred D., 2000), TAM3 ผนวกประสบการณ์และความแตกต่างรายบุคคล (Venkatesh Viswanath & Bala Hillol, 2008), และ UTAUT ที่สังเคราะห์หลายทฤษฎีเพื่อยกระดับความครอบคลุมในการพยากรณ์ (Venkatesh Viswanath, Morris Michael G., Davis Gordon B. & Davis Fred D., 2003) ในบริบท EV/สถานีชาร์จ การยกระดับ PU (เช่น ต้นทุนรวมและเวลาชาร์จที่ดีขึ้น) ลด PEOU (แอป/ขั้นตอนใช้งานที่เรียบง่าย) และออกแบบการสนับสนุนเชิงสังคมตามแนวทาง TAM2/UTAUT จะช่วยเร่งการแปลงจาก BI ไปสู่ ASU ได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

3.4 ทฤษฎีสวนประสมทางการตลาด

อธิบายกรอบคิดในการออกแบบกลยุทธ์เพื่อส่งมอบคุณค่าแก่ตลาดเป้าหมายผ่าน 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (คุณภาพ คุณสมบัติ แปรนตร์ บรรจุภัณฑ์ บริการเสริม) ราคา (ระดับราคา ส่วนลด เงื่อนไขการชำระ) ช่องทาง/สถานที่ (ช่องทางกระจาย ทำเล คลังสินค้า โลจิสติกส์) และการส่งเสริมการตลาด (โฆษณา ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการขาย การขายโดยพนักงาน การตลาดทางตรง-ดิจิทัล) ซึ่งเมื่อผสมผสานอย่างสอดคล้องจะช่วยสร้างการรับรู้ เพิ่มยอดขาย และบรรลุเป้าหมายทางการตลาดได้อย่างเป็นระบบ (McCarthy E. Jerome, 1960)

สำหรับธุรกิจบริการที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ แนวคิดถูกต่อยอดสู่ 7Ps โดยเพิ่ม People-Process-Physical evidence เพื่อครอบคลุมคุณภาพการโต้ตอบของพนักงาน ความราบรื่นของขั้นตอนบริการ และหลักฐานเชิงกายภาพที่ผู้รับบริการเห็นและสัมผัสได้ ช่วยลดความไม่แน่นอนและยกระดับประสบการณ์หน้างาน ซึ่งทำให้ 7Ps เหมาะกับการออกแบบบริการสมัยใหม่และการสร้างความพึงพอใจ ความภักดีในระยะยาว (Bitner Mary Jo, 1981)

3.5 ทฤษฎีการพึ่งพาเส้นทาง

แนวคิดนี้อธิบายว่าทิศทางของระบบเศรษฐกิจ-สังคมถูกหล่อหลอมโดย “จุดเริ่มต้นและลำดับเหตุการณ์” ที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ทำให้บางเส้นทางถูกเลือกและค่อย ๆ แข็งแรงขึ้นตามกาลเวลา (David Paul A., 1985) เมื่อเส้นทางหนึ่งเริ่มขึ้น กลไกเสริมแรงด้วยตนเอง เช่น ผลเครือข่ายที่ยิ่งมีผู้ใช้มูลค่ายิ่งสูง การเรียนรู้

จากการปฏิบัติจริง และการประหยัดต่อขนาด จะเพิ่มความได้เปรียบให้ทางเลือกเดิมเรื่อย ๆ (Arthur W. Brian, 1989) ขณะเดียวกัน ต้นทุนการสลับระบบและข้อจำกัดเชิงสถาบันทำให้การเปลี่ยนไปสู่เส้นทางใหม่มีความเสี่ยงและมีต้นทุนสูง จนอาจเกิดภาวะ “ล็อกอิน” แม้มีทางเลือกที่มีประสิทธิภาพกว่า (North Douglass C., 1990) ในเชิงวิธีวิจัย การทำความเข้าใจห่วงโซ่เหตุการณ์และช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ (critical junctures) ช่วยอธิบายว่าทำไมระบบจึงยึดติดหรือหลุดออกจากเส้นทางเดิม สำหรับ EV/สถานีชาร์จ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและการยึดมาตรฐานหัวชาร์จเดียวกันสามารถสร้างเส้นทางใหม่ที่มีแรงเสริมภายในระบบ ผู้ใช้เพิ่ม → สถานีขยาย → ความสะดวกและความเชื่อมั่นสูงขึ้น จนเกิดสมดุลง่ายใหม่ที่เอื้อต่อการยอมรับ EV ในระยะยาว (Arthur W. Brian, 1989)

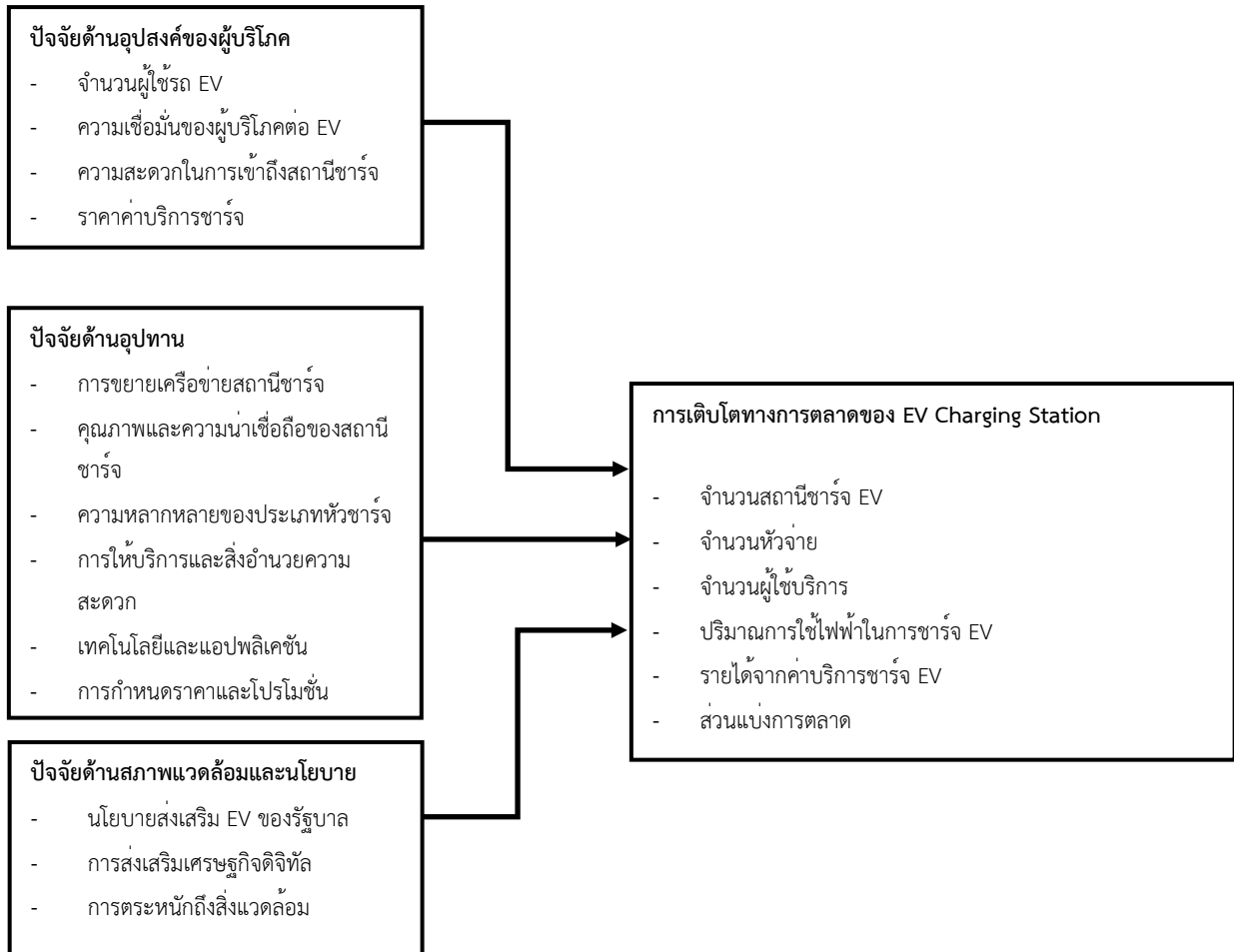
3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รักษสินธุ์ แสงรุจี (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าของผู้ใช้รถยนต์เครื่องสันดาปในประเทศไทยที่ต้องการเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคต ผลการวิจัยสรุปว่า จากผลการศึกษาพบว่า การเลือกใช้สถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าของผู้ใช้รถยนต์เครื่องสันดาปในประเทศไทยที่ต้องการเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคต มีความสอดคล้องกับปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด

ธัญญะ สุทธภักติ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้า ของผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าและผู้ใช้รถยนต์เครื่องสันดาปที่ตั้งใจจะเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคตในพื้นที่ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพที่ แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าที่แตกต่างกัน และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (7P's) โดยเรียงลำดับตามอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพและกระบวนการ และ ปัจจัยด้านราคาและ ความน่าเชื่อถือของสถานีชาร์จ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

นัตพนธ์ รัชชเรืองสกุล (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้า ที่อยู่ในสถานีบริการน้ำมัน ผลการวิจัยพบว่าวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าที่อยู่ในสถานี บริการน้ำมัน สามารถจัดกลุ่มได้ 5 ปัจจัย ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพของสถานีบริการน้ำมัน ปัจจัยด้านการจัดการความปลอดภัย ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ปัจจัยด้านอุปสงค์ของผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

4.2 ปัจจัยด้านอุปทานและการดำเนินงานของ PEA มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

4.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้ใช้งานรถยนต์ไฟฟ้า (EV Users) หรือ มีแนวโน้มจะใช้ บริการสถานีชาร์จของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ซึ่งครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี ที่ไม่สามารถกำหนดกลุ่มประชากรที่ชัดเจนได้ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าตามคุณสมบัติข้างต้น จำนวน 400 คน โดยคำนวณจาก สูตรของคอคเรน (Cochran, 1977) สำหรับกรณี ประชากรไม่ทราบขนาด ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($Z=1.96$) ค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ($e=0.05$) และกำหนดสัดส่วนประชากร $p=0.5$ เพื่อความอนุรักษ์นิยม ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน จากนั้นเพื่ออัตราไม่ตอบกลับ จึงกำหนดจำนวนที่เหมาะสมในการเก็บจริงจำนวน 400 คน ทั้งนี้ได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ ไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้ วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling)

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอนหลัก ดังนี้:

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการใช้รถ EV และ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2: ข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านอุปสงค์ของผู้บริโภค เช่น ความเชื่อมั่นต่อ EV, ความสะดวกในการเข้าถึงสถานี, ราคาค่าชาร์จ, การตัดสินใจซื้อ EV ที่เชื่อมโยงกับบริการของ PEA

ตอนที่ 3: ข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านอุปทานและการดำเนินงานของ PEA เช่น ความหลากหลายของหัวชาร์จ ความเสถียรของระบบ คุณภาพการบริการ การจัดการระบบแอปพลิเคชัน และการส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 4: ข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบายภาครัฐ เช่น การสนับสนุนจากรัฐ นโยบาย EV แห่งชาติ การตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อม การลดการพึ่งพาน้ำมัน

ตอนที่ 5: ข้อคำถามเกี่ยวกับ การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station เช่น จำนวนผู้ใช้งาน แนวโน้มรายได้ ความสามารถในการแข่งขัน จำนวนสถานีที่เพิ่มขึ้น

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือบทความ วิทยานิพนธ์ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อออกแบบงานวิจัย และสร้างแบบสอบถาม

5.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งเก็บข้อมูลช่วงเดือน สิงหาคม – กันยายน พ.ศ. 2568

5.3.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

5.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งขอความอนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รายข้อเพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่า เท่ากับ 1 ถือว่าผ่านเกณฑ์คุณภาพ

ด้านความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นทำการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาทำการทดสอบจาก ผู้บริโภคที่ใช้บริการ สถานีชาร์จ EV Charging Station ของ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อนำคำตอบมา วิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแต่ละตัวแปรควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Hair 43 et al., 2006; Nunnally, 1978) และค่าจำแนกรายข้อ (Corrected Item-Total Correlation) ของ แต่ละข้อคำถามควรมีค่าตั้งแต่ 0.30 หากมีข้อคำถามใดทำให้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรใด ๆ ต่ำกว่า 0.70 และมีค่าอำนาจจำแนกราย ข้อคำถามใด ๆ ต่ำกว่า 0.30 ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขหรือ ตัดข้อคำถามนั้นออก ซึ่งจะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญและอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้ โดยในการการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่ารวมเท่ากับ 0.966 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญและอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา รายงานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตลอดจนระดับการรับรู้ของปัจจัยด้านอุปสงค์ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ปัจจัยด้านการตลาดและราคา และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย รวมถึงตัวแปรตามด้านการเติบโตทางการตลาดของสถานีชาร์จ EV (เช่น ความถี่การใช้บริการ ปริมาณพลังงานที่ชาร์จ รายได้/การใช้จ่าย และความตั้งใจใช้ซ้ำ) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะประชากรกลุ่มตัวอย่างและระดับของตัวแปรต่าง ๆ

5.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจใช้บริการด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะของตัวแปร

5.5.3 สถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เป็นการนำวิธีทางสถิติมาใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการตรวจสอบคุณลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent variable) และตัวแปรตาม (Dependent variable) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ที่มีต่อตัวแปรตาม ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบสำเร็จรูป

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	185	46.25
หญิง	215	53.75
รวม	400	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	50	12.5
25 – 34 ปี	140	35.0
35 – 44 ปี	70	17.5
45 – 54 ปี	94	23.5
55 ปีขึ้นไป	46	11.5
รวม	400	100.0
สถานภาพ		
โสด	217	54.3
สมรส	180	45.0
หย่าร้าง	3	0.8
รวม	400	100.0
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	82	20.5
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	249	62.3
สูงกว่าปริญญาตรี	69	17.3
รวม	400	100.0
อาชีพ		
นักเรียน / นักศึกษา	30	7.5
พนักงานบริษัทเอกชน	78	19.5

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้าราชการ / พนักงาน	161	40.3
รัฐวิสาหกิจ		
ธุรกิจส่วนตัว / เจ้าของกิจการ	40	10.0
รับจ้างทั่วไป / ฟรีแลนซ์	46	11.5
พ่อบ้าน / แม่บ้าน /	30	7.5
เกษียณอายุ		
อื่นๆ	15	3.8
รวม	400	100.0
ประสบการณ์ใช้รถEV		
ยังไม่เคย	38	9.5
ต่ำกว่า 1 ปี	204	51.0
1 – 3 ปี	154	38.5
มากกว่า 3 ปี	4	1.0
รวม	400	100.0
รายได้		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	20	5.0
15,001 – 25,000 บาท	102	25.5
25,001 – 35,000 บาท	163	40.75
35,001 – 45,000 บาท	37	9.3
45,001 – 55,000 บาท	46	11.5
55,001 บาทขึ้นไป	32	8.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็น ร้อยละ 53.75 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 185คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 ตามลำดับ อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ 25-34 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ 45-54 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 รองลงมา คือ 35-44 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 รองลงมา คือ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ตามลำดับ สถานภาพ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ โสด จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมา คือสมรส จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมา คือ หย่าร้าง จำนวน 3 คน คิดเป็น

ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ วุฒิการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 ตามลำดับ อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 161 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.3 รองลงมา คือ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป/ฟรีแลนซ์ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ จำนวน 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 10.0 รองลงมา คือ พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 รองลงมา คือ อื่น ๆ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ตามลำดับ ประสบการณ์ใช้รถEV ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 รองลงมา คือ 1 – 3 ปี จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมา คือ ยังไม่เคย จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 รองลงมา คือ มากกว่า 3 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ 25,001 – 35,000 บาท จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 รองลงมา คือ 15,001 - 25,000 บาท จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 รองลงมา คือ 45,001 – 55,000 บาท จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 รองลงมา คือ 35,001 – 45,000 บาท จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 รองลงมา คือ 55,001 บาทขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ

6.2 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านอุปสงค์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยด้านอุปสงค์ โดยรวมและรายข้อ

ปัจจัยด้านอุปสงค์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ในพื้นที่ที่ท่านอาศัย จำนวนผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลให้ความต้องการใช้บริการชาร์จเพิ่มสูงขึ้น	3.91	0.87	มาก
2. ท่านมีความเชื่อมั่น ต่อความปลอดภัย ความทนทาน และความคุ้มค่าของรถยนต์ไฟฟ้า	3.80	0.86	มาก
3. ท่านสามารถเข้าถึงสถานีชาร์จได้โดยสะดวก (เช่น ทำเล ที่จอด เวลาทำการ ขั้นตอนการให้บริการ)	3.80	0.90	มาก
4. ท่านพิจารณาว่าอัตราค่าบริการชาร์จโดยรวมมีความเหมาะสมและเป็นธรรม เมื่อเทียบกับทางเลือกการเดินทางอื่น	3.87	0.85	มาก
รวมปัจจัยด้านอุปสงค์	3.84	0.75	มาก

(n=400)

จากตารางที่ 2 ปัจจัยด้านอุปสงค์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ($\bar{x}=3.84$, S.D.=0.75) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ใน จำนวนผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้า

($\bar{x}$ =3.91 , S.D.=0.87) รองลงมา คือ อัตราค่าบริการชาร์จ ($\bar{x}$ =3.87 , S.D.=0.85) รองลงมา ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่มีต่อ EV ($\bar{x}$ =3.80 , S.D.=0.86) และ ความสะดวกในการเข้าถึงสถานีชาร์จ($\bar{x}$ =3.80 , S.D.=0.90) ตามลำดับ

6.3 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านอุปทาน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยด้านอุปทาน โดยรวมและรายข้อ

ปัจจัยด้านอุปทาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านเห็นว่าเครือข่ายสถานีชาร์จของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) มีความครอบคลุมและหนาแน่นเพิ่มขึ้น	3.78	0.86	มาก
2. จากประสบการณ์ของท่าน สถานีชาร์จของ PEA มีความพร้อมใช้งานและความเสถียรของระบบอยู่ในระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ	3.77	0.87	มาก
3. ท่านเห็นว่าสถานีชาร์จของ PEA มีความหลากหลายของประเภทเครื่อง/หัวชาร์จ ที่รองรับรถยนต์หลากหลายรุ่น	3.73	0.84	มาก
4. ท่านได้รับการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ณ สถานีชาร์จของ PEA (พื้นที่รอ ห้องน้ำ ความปลอดภัย Call Center)	3.83	0.81	มาก
5. ท่านพิจารณาว่าเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันของ PEA มีความสะดวกในการใช้งาน (การค้นหา การจองคิว การชำระเงิน การติดตามสถานะ)	3.83	0.85	มาก
6. ท่านเห็นว่าโครงสร้างราคา ส่วนลด และรายการส่งเสริมการขายของ PEA มีความโปร่งใสและมีแรงจูงใจ ให้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.80	0.77	มาก
รวมปัจจัยด้านอุปทาน	3.79	0.71	มาก

(n=400)

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านอุปทาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ($\bar{x}$ =3.79 , S.D.=0.71) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ =3.83 , S.D.=0.81) และ เทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน ($\bar{x}$ =3.83 , S.D.=0.85) รองลงมา คือ การกำหนดราคาและโปรโมชั่น ($\bar{x}$ =3.80 , S.D.=0.71) รองลงมา คือ การขยายเครือข่ายสถานีชาร์จ ($\bar{x}$ =3.78 , S.D.=0.86) รองลงมา คือ คุณภาพและความน่าเชื่อถือ ($\bar{x}$ =3.77 , S.D.=0.87) รองลงมา คือ ความหลากหลายของประเภทหัวชาร์จ ($\bar{x}$ =3.73 , S.D.=0.84) ตามลำดับ

6.4 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบายโดยรวม และรายชื่อ

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านเห็นว่า มาตรการของภาครัฐด้านการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี เงินอุดหนุน โครงสร้างพื้นฐาน) เอื้อต่อการเติบโตของตลาด EV และการลงทุนในสถานีชาร์จ	3.77	0.86	มาก
2. ท่านเห็นว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของประเทศ สนับสนุนความสะดวกและประสิทธิภาพของการให้บริการ	3.87	0.78	มาก
3. ท่านเห็นว่า ระดับความตระหนักและความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของสังคม ส่งผลสนับสนุนต่อการยอมรับ EV และความต้องการใช้สถานีชาร์จ	4.05	0.76	มาก
รวมปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย	3.89	0.67	มาก

(n=400)

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ($\bar{x}=3.89$, S.D.=0.67) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}=4.05$, S.D.=0.76) รองลงมา คือ ท่านเห็นว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.78) รองลงมา คือ มาตรการของภาครัฐด้านการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า ($\bar{x}=3.77$, S.D.=0.86) ตามลำดับ

6.5 การวิเคราะห์ระดับการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการวิเคราะห์ระดับการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station โดยรวมและรายชื่อ

การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านเห็นว่า “จำนวนสถานีชาร์จ EV” ของ PEA ในพื้นที่ของท่านมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	3.90	0.78	มาก
2. ท่านเห็นว่า “จำนวนหัวจ่าย (charging points)” รวมของสถานีชาร์จ EV มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และรองรับความต้องการได้ดีขึ้น	3.85	0.78	มาก
3. ท่านเห็นว่า “จำนวนผู้ใช้บริการชาร์จ” ที่สถานีของ PEA มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	3.93	0.73	มาก
การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4. ท่านเห็นว่า “ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ในการชาร์จ EV” (kWh) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	3.93	0.76	มาก

5. ท่านเห็นว่า “รายได้จากค่าบริการชาร์จ EV” ของ PEA ในพื้นที่

ของท่านมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

3.90 0.78 มาก

6. ท่านเห็นว่า “ส่วนแบ่งการตลาด” ของสถานีชาร์จ EV โดย PEA

เมื่อเทียบกับผู้ให้บริการรายอื่น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

3.87 0.80 มาก

รวมการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station	3.90	0.66	มาก
---	------	------	-----

จากตารางที่ 5 พบว่า การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.66) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จำนวนผู้ใช้บริการชาร์จ ($\bar{x}=3.93$, S.D.=0.73) และ ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ในการชาร์จ EV ($\bar{x}=3.93$, S.D.=0.76) รองลงมา คือ จำนวนสถานีชาร์จ EV ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.78) และ รายได้จากค่าบริการชาร์จ EV ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.78) รองลงมา ส่วนแบ่งการตลาด ($\bar{x}=3.87$, S.D.=0.80) รองลงมา คือ จำนวนหัวจ่าย (charging points) ($\bar{x}=3.85$, S.D.=0.78) ตามลำดับ

6.6 การวิเคราะห์อิทธิพลของการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station

ตารางที่ 6 ปัจจัยด้านอุปสงค์ของผู้บริโภค ที่มีผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

ปัจจัยด้านอุปสงค์	B	S.E.	β	t	p-value
ค่าคงที่	1.867	0.135		13.831	0.001*
จำนวนผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้า	0.203	0.046	0.269	4.458	0.001*
ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อ EV	-0.107	0.048	-0.141	-2.246	0.025*
ความสะดวกในการเข้าถึงสถานีชาร์จ	0.137	0.040	0.188	3.405	0.001*
ราคาค่าบริการชาร์จ	0.290	0.045	0.376	6.383	0.001*
Durbin-Watson=1.799, R=0.062, $R^2=0.392$, Adjusted $R^2=0.386$, $* < 0.05$					

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอุปสงค์ ที่มีผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านอุปสงค์ สามารถ พยากรณ์การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ได้ร้อยละ 39.2 ($R^2=0.386$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7 ปัจจัยด้านอุปทานของผู้บริโภค ที่มีผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

ปัจจัยด้านอุปทาน	B	S.E.	β	t	p-value
ค่าคงที่	1.434	0.127		11.322	0.001*
การขยายเครือข่ายสถานีชาร์จ	0.108	0.044	0.141	2.464	0.014*
คุณภาพและความน่าเชื่อถือของสถานีชาร์จ	0.037	0.039	0.049	0.948	0.343

ความหลากหลายของประเภทหัวชาร์จ	0.135	0.048	0.172	2.791	0.006*
การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	0.168	0.052	0.206	3.249	0.001*
เทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน	0.073	0.049	0.094	1.483	0.139
ปัจจัยด้านอุปทาน	B	S.E.	β	t	p-value
การกำหนดราคาและโปรโมชั่น	0.130	0.052	0.153	2.475	0.014*
Durbin-Watson=2.115, R=0.711, $R^2=0.506$, Adjusted $R^2=0.498$, $* < 0.05$					

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอุปทาน ที่มีผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านอุปทาน สามารถ พยากรณ์การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ได้ร้อยละ 50.6 ($R^2=0.506$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 8 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย ที่มีผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย	B	S.E.	β	t	p-value
ค่าคงที่	1.493	0.153		9.738	0.001*
นโยบายส่งเสริม EV ของรัฐบาล	0.281	0.041	0.366	6.913	0.001*
การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล	0.132	0.045	0.156	2.935	0.004*
การตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม	0.207	0.039	0.241	5.299	0.001*
Durbin-Watson=1.832, R=0.644, $R^2=0.415$, Adjusted $R^2=0.410$, $* < 0.05$					

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย ที่มีผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย สามารถพยากรณ์การเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง) ได้ร้อยละ 41.5 ($R^2=0.415$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

7. สรุปผลตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเติบโตทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.90$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.66 จากกลุ่มตัวอย่าง $n = 400$ คน แสดงถึงแนวโน้มการขยายตัวของตลาดที่ชัดเจนในพื้นที่ศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่า 3 รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่

7.1 “จำนวนผู้ใช้บริการชาร์จ ที่สถานีของ PEA มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น” ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.73) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งสะท้อนถึงการขยายฐานของผู้ใช้งานจริง (active users) ที่ไม่ใช่เพียงความตั้งใจใช้ แต่เป็นพฤติกรรมการใช้งานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บ่งชี้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน แม้จะยังมีความแปรปรวนบางส่วนตามเส้นทางการเดินทาง การเพิ่มขึ้นของผู้ใช้งานใหม่ และการคงอยู่ของผู้ใช้งานเดิม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบ TAM/UTAUT ที่ว่าการรับรู้ประโยชน์ ความง่าย และมีเงื่อนไขที่เกื้อหนุนจะผลักดันความตั้งใจให้กลายเป็นการใช้งานจริง ซึ่งในขณะเดียวกันเมื่อมองในเชิงการจัดการ นี่จะเป็นสัญญาณให้การลงทุนรักษาฐาน ผ่าน uptime ที่เสถียร การรองรับหัวชาร์จที่หลากหลาย และโปรแกรมสมาชิก รางวัลการใช้งานอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเปลี่ยนใจของผู้ใช้งานไปยังเครือข่ายคู่แข่ง

7.2 “ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ในการชาร์จ (kWh) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น” ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.76) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งตัวชี้วัดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มข้นของการใช้งาน (intensity of use) ทั้งจากความถี่ต่อคันและจำนวนคันรวม การที่ค่าเฉลี่ย กับ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเติบโตไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะผู้ใช้งานหน้าใหม่ แต่ยังรวมถึง ความลึกของการใช้ต่อครั้ง/ต่อเดือนอีกด้วย ในด้านเศรษฐศาสตร์บริการ นี่หมายความว่า การบริหารคิว การผสมกำลังชาร์จ ระหว่าง AC กับ DC และการจัดสรรหัวชาร์จตามเวลาในช่วงพีค (peak time) มีความสำคัญมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัดแบบคอขวด ซึ่งอาจลดการมาใช้บริการซ้ำในระยะยาวได้ ในเชิงกลยุทธ์ ควรเร่งระบบมอนิเตอร์ real-time, การบำรุงรักษาเชิงคาดการณ์ และกลไกการกำหนดราคา โปรโมชันตามช่วงเวลา (time-of-use) เพื่อการกระจายโหลดในการใช้งาน

7.3 “จำนวนสถานีชาร์จ EV ของ PEA ในพื้นที่ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.78) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งบ่งชี้ถึงการขยายเครือข่ายเชิงโครงสร้าง (supply-side expansion) ที่ตอบรับดีมานด์ที่มีเพิ่มขึ้น และช่วยลดความกังวลในเรื่องของระยะทาง (range anxiety) อย่างมีนัยสำคัญ การมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงกว่าสองข้อแรกเล็กน้อย ซึ่งสามารถสื่อได้ว่าการรับรู้การขยายอาจแตกต่างกันไปตามจังหวัด อำเภอ พื้นที่ทางผ่าน สถานที่ท่องเที่ยว ที่อาจรับรู้ถึงความหนาแน่นมากกว่าพื้นที่ชุมชนที่มีการกระจายตัว ในเชิงนโยบายการวางสถานีจึงควรยึดในสามบทบาทได้แก่ ทำเล, จุดผ่าน (transit) จุดแวะพัก (stopover) และจุดหมายปลายทาง (destination) และมีการใช้ข้อมูล utilizations หรือรัศมีการให้บริการเพื่อสะดวกในการจัดลำดับการลงทุนและเลือกสัดส่วน DC AC ที่เหมาะสม นอกจากนี้จะต้องระวัง การกินตลาดกันเอง (cannibalization) หากมีการเพิ่มสถานีในรัศมีสั้นจนเกินไปโดยไม่มีการเพิ่มดีมานด์ในภาพรวม

นอกจากนี้ ตัวชี้วัดที่สำคัญอื่นยังอยู่ในระดับมากเช่นกัน ได้แก่ “รายได้จากค่าบริการชาร์จ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น” ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.78) “ส่วนแบ่งการตลาดของ PEA มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น” ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.80) และ “จำนวนหัวจ่าย (charging points) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและรองรับความต้องการได้ดีขึ้น” ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.78) ซึ่งสะท้อนภาพรวมของการเติบโตทั้งด้านรายได้ ส่วนแบ่ง และศักยภาพของการให้บริการของสถานีชาร์จในพื้นที่ที่ศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางการตลาดของ EV Charging Station ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 (ภาคกลาง)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในภาพรวมยืนยันว่า ปัจจัยด้านอุปสงค์ ปัจจัยด้านอุปทาน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตทางการตลาด โดยแบบจำลองมีความเหมาะสม (Durbin-Watson=1.886, $R = 0.768$, $R^2 = 0.589$, F มีนัยสำคัญที่ $p < .001$) มากที่สุด รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมและนโยบาย ($\beta = 0.336$) และ อุปสงค์ ($\beta = 0.167$) ตามลำดับ สะท้อนว่าความพร้อมของบริการและเครือข่ายเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ขณะที่แรงหนุนเชิงนโยบายและพฤติกรรมฝั่งผู้ใช้เสริมแรงต่อเนื่อง.

เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติย่อย พบว่า ด้านอุปสงค์ของผู้บริโภค ปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลเชิงบวกสูงสุดคือ ราคาค่าบริการชาร์จ ($\beta = 0.376$) รองลงมาคือ จำนวนผู้ใช้ EV ในพื้นที่ ($\beta = 0.269$) และ ความสะดวกในการเข้าถึงสถานี ($\beta = 0.188$) ขณะที่ ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อ EV ปรากฏค่าสัมประสิทธิ์เชิงลบเล็กน้อยแต่มีนัยสำคัญ ($\beta = -0.141$) แบบจำลองย่อยด้านอุปสงค์สามารถอธิบายถึงความแปรผันของการเติบโตได้ประมาณ ร้อยละ 39.2 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม

ด้านอุปทานและการดำเนินงานของผู้ให้บริการ ผลการวิเคราะห์ระบุว่าการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ณ สถานี ($\beta = 0.206$) และ ความหลากหลายของประเภทหัวชาร์จ ($\beta = 0.172$) เป็นตัวแปรที่ส่งผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญ ขณะที่การกำหนดราคาและโปรโมชั่น ($\beta = 0.153$) และการขยายเครือข่าย ($\beta = 0.141$) ก็มีความสำคัญในทางบวกเช่นเดียวกัน

ด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย พบว่า นโยบายส่งเสริม EV ของรัฐบาล ($\beta = 0.366$) มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ การตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม ($\beta = 0.241$) และ การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ($\beta = 0.156$) โดยแบบจำลองย่อยสามารถอธิบายความแปรผันได้ ร้อยละ 41.5 ซึ่งยืนยันอำนาจภาพของแรงหนุนเชิงนโยบายต่อการขยายตัวของตลาดในพื้นที่ศึกษา

8. อภิปรายผล

ปัจจัยด้านอุปทาน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญของผู้ให้บริการคือ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในจุดที่ให้บริการ ซึ่งเป็นแรงผลักดันหลัก ไม่ว่าจะเป็นการขยายเครือข่ายสถานีให้มีความครอบคลุม การให้บริการและการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี รวมถึงการจัดวางหัวชาร์จให้รองรับกับรถหลากหลายรุ่นตามมาตรฐาน ทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกันเป็นอย่างดีกับการเติบโตของตลาด ในขณะที่ เทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน ในตัวอย่างไม่ได้เป็นปัจจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตลาดได้ผ่านระดับขั้นต่ำในด้านความง่ายและความเสถียรแล้ว เหลือเพียง รายละเอียดบริการและความเข้ากันได้ทางเทคนิคต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจของผู้ใช้งาน ผลลัพธ์จึงสอดคล้องกับแนวคิดการตลาดบริการของ Booms & Bitner (1981) โดยเฉพาะในมิติ Process , People , Physical evidence ซึ่งต้องมีความราบรื่น ความน่าเชื่อถือ และสัมผัสได้ในจุดที่ให้บริการ รวมถึงมี Price ที่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยเปลี่ยน ความตั้งใจ ให้กลายเป็นพฤติกรรมการใช้งานจริง

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและนโยบาย ผลทดสอบสมมติฐานชี้ให้เห็นบทบาทของมาตรการของภาครัฐ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการลงทุน ฝั่งสถาน ชาร์จมีความกล้าที่จะขยายเครือข่าย ในขณะที่ผู้ใช้งานมีความกล้าที่จะทดลองและกลับมาใช้บริการซ้ำมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกลไกการแพร่กระจายนวัตกรรมของ Rogers (2003) ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้คนรับรู้ถึง ความเข้า กันได้ และความซับซ้อนที่ต่ำ ของการบริการใหม่ๆ โอกาสในการยอมรับก็จะเปิดกว้างมากขึ้น ในกรณีนี้ นโยบายและบรรยากาศทางสังคมที่เป็นแรงหนุนในการให้บริการชาร์จจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเส้นทาง เดินทางของผู้ใช้มากขึ้น

ปัจจัยด้านอุปสงค์ ในมุมมองผู้บริโภค พบว่าความคุ้มค่าและการเข้าถึงสะดวกสบายตามหลักตลาดบริการ เช่น ราคา โปรโมชั่น สถานที่ตั้ง และการเข้าถึงที่ง่ายล้วนช่วยให้เกิดการใช้งานจริงเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ซึ่ง สอดคล้องกับ TAM ของ Davis (1989) และแนวคิดใน UTAUT ของ Venkatesh et al. (2003) ที่ระบุว่า ประโยชน์ที่รับรู้และความง่ายในการใช้งานเป็นตัวผลักดันให้ความตั้งใจใช้งานกลายเป็นพฤติกรรมจริง ใน บริบทนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีอาจไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความคุ้มค่าและความสะดวกที่ ผู้ใช้เจอทุกครั้งที่มาใช้บริการ

9. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

9.1 ด้านโครงสร้างบริการและเครือข่าย (อุปทาน) เพิ่มความหลากหลายของหัวชาร์จและยกระดับสิ่ง อำนวยความสะดวก ณ สถานีให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากตัวแปรสองด้านนี้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการ เติบโตอย่างมีนัยสำคัญในแบบจำลองย่อย

9.2 ด้านข้อมูลและความสะดวกของผู้ใช้ ให้ความสำคัญกับข้อมูลหน้างาน/ในแอปที่ชัดเจน (ราคา ค่าบริการ สถานะหัวจ่าย เวลารอโดยประมาณ) เพื่อรองรับความต้องการใช้งานที่เพิ่มขึ้นตามตัวชี้วัดการเติบโต

9.3 ด้านยุทธศาสตร์การขยายพื้นที่ ใช้ข้อมูลการเติบโตและการรับรู้ความครอบคลุมของเครือข่ายเป็น ฐานกำหนดลำดับพื้นที่ลงทุน เติบโตจุดอ่อนของโครงข่ายให้ประชาชนเข้าถึงสถานีได้สะดวกขึ้น

9.4 ในการสื่อสารนโยบายสาธารณะ ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชี้แจงประโยชน์ของ มาตรการรัฐ รวมถึงคุณค่าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน เพื่อเสริมสร้างอิทธิพลเชิงบวกของนโยบาย และส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

9.5 ด้านการติดตามผล จัดทำแผงควบคุม (dashboard) เพื่อติดตามตัวชี้วัดหลัก จำนวนผู้ใช้ ปริมาณ พลังงาน ส่วนแบ่งตลาดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทิศทางการเติบโต

10. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งต่อไป

10.1 ระเบียบวิธีควรพิจารณาการออกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็นและขยายกรอบพื้นที่หรือ ช่วงเวลาเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลลัพธ์ รวมทั้งรองรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ด้วย

10.2 แบบจำลองเชิงสาเหตุ ศึกษาแบบจำลองขั้นสูง (เช่น SEM/PLS-SEM) เพื่อตรวจสอบบทบาทตัวแปร
คัน กำกับในความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ อุปทาน และนโยบายต่อผลการเติบโตของตลาด

10.3 ข้อมูลเชิงพฤติกรรม เก็บข้อมูลพฤติกรรมใช้งานจริงระดับธุรกรรม (เวลารอ ระยะเวลาชาร์จ kWh
ต่อครั้ง ความถี่การใช้) เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของการอธิบายและการพยากรณ์ในบริบทปฏิบัติการจริง

10.4 การประเมินผลเชิงนโยบาย ออกแบบการติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินผลลัพธ์ของมาตรการรัฐ
และการสื่อสารสาธารณะต่อการเติบโตของตลาดในมิติเวลาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ธัญญะ สุทธภักติ. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าของผู้ใช้
รถยนต์ไฟฟ้าและผู้ใช้รถยนต์เครื่องยนต์สันดาปที่ตั้งใจจะเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคตในพื้นที่
ประเทศไทย [การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
<https://repository.tu.ac.th/handle/66261333/18484>

นัทธมน ธวัชเรืองสกุล. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าที่อยู่ในสถานบริการ
น้ำมัน [การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
<https://repository.tu.ac.th/handle/66261333/21350>

รักษสินธุ์ แสงรุจี. (2564). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าของผู้ใช้รถยนต์
เครื่องยนต์สันดาปในประเทศไทยที่ต้องการเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคต [การค้นคว้าอิสระ
ปริญญา มหาบัณฑิต, วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล].
<https://cmr-cmmu.mahidol.ac.th/index.php/cmr/article/view/52>

Arthur, W. B. (1989). Competing technologies, increasing returns, and lock-in by historical
events. *The Economic Journal*, 99(394), 116–131. <https://doi.org/10.2307/2234208>

Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1981). Marketing strategies and organizational structures for
service firms. In J. H. Donnelly & W. R. George (Eds.), *Marketing of services* (pp. 47–
51). American Marketing Association.

David, P. A. (1985). Clio and the economics of QWERTY. *The American Economic Review*,
75(2), 332–337.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of
information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>

Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. Macmillan.

Marshall, A. (1920). *Principles of economics* (8th ed.). Liberty Fund. (Original work published
1890). <https://www.econlib.org/library/Marshall/marP.html>

McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing: A managerial approach*. Richard D. Irwin.

- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change, and economic performance*. Cambridge University Press.
- Rogers, E. M. (1962). *Diffusion of innovations*. Free Press of Glencoe.
- Smith, A. (2007). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. Project Gutenberg. (Original work published 1776). <http://www.gutenberg.org/ebooks/3300>
- Venkatesh, V., & Bala, H. (2008). Technology acceptance model 3 and research agenda on interventions. *Decision Sciences*, 39(2), 273–315. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5915.2008.00192.x>
- Venkatesh, V., & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46(2), 186–204. <https://doi.org/10.1287/mnsc.46.2.186.11926>
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478. <https://doi.org/10.2307/30036540>

แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน
ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครปฐม

GUIDELINES FOR PROMOTING THE SUCCESS OF OPERATIONS BASED ON THE
CIRCULAR ECONOMY CONCEPT OF COMMUNITY ENTERPRISES
IN NAKHONPATHOM PROVINCE

อรอนงค์ สุทธิเวชกุล*, นพพร จันทรนาชู และ ทิพพวัฒน์ สุขใจรุ่งวัฒนา

Ornanong Sudtiwadchakun , Nopporn Chantaranaamchoo and Tippawan Sukjairungwattana

สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT EDUCATION SILPAKORN UNIVERSITY

*ผู้วิจัยติดต่อ : bamqduck@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2569, วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 1 : 31 พฤษภาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 2 : 16 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์ : 23 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับฐานรากยังคงขาดแคลนแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญวิกฤตต้นทุนและการจัดการสิ่งแวดล้อม การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน ความสำเร็จ เงื่อนไขความสำเร็จ และแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 14 ท่าน เครื่องมือใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์แก่นสาระ และควบคุมคุณภาพการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการดำเนินงานมุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นสู่เป้าหมายขยะเป็นศูนย์ นำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาแปรรูปให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และยกระดับด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) ความสำเร็จสะท้อนผ่านการพึ่งพาตนเอง การเกิดระบบเงินทุนหมุนเวียน ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา การดึงดูดคนรุ่นใหม่คืนสู่ถิ่น และการฟื้นฟูระบบนิเวศ 3) เงื่อนไขความสำเร็จประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และด้านความ

ร่วมมือจากกลุ่มเครือข่าย และ 4) แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จมีการขับเคลื่อน 4 ด้าน คือ ด้านผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และด้านการความร่วมมือและภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่วัฒนธรรมเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน, วิสาหกิจชุมชน, ความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The promotion of the circular economy concept at the grassroots level still lacks concrete practical guidelines, resulting in community enterprises facing crises related to operational costs and environmental management. This qualitative research aims to study the operational processes, successes, conditions for success, and guidelines for promoting the successful implementation of circular economy principles among community enterprises in Nakhon Pathom Province. This study employed a qualitative research methodology, utilizing purposive sampling to select 14 key informants. The research instrument used was a semi-structured interview guide. Data collection methods included in-depth interviews and focus group discussions. Qualitative data was analyzed using thematic analysis, and data quality was ensured through data and methodological triangulation.

The research findings demonstrate that the operational process of community enterprises in Nakhon Pathom Province is centered on achieving "Zero Waste" by upcycling agricultural waste in alignment with local topography and enhancing production through science and technology. This success is evidenced by improved community self-reliance, the establishment of local financial circulation systems, a revitalization of traditional wisdom, the reintegration of younger generations into the local workforce, and the restoration of local ecosystems. Furthermore, the study identifies four critical pillars leadership, management, member participation, and multi-stakeholder collaboration which serve as both the fundamental conditions for success and the primary strategies for strengthening the community's economic system and long-term sustainability.

Keywords: Circular Economy, Community Enterprises, Success Factors in the Implementation of Community Enterprises

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งเน้นการปรับตัวภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) เพื่อนำประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเฉพาะเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในกรอบการพัฒนาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทุกยุทธศาสตร์ มุ่งเน้น การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และนำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้ เพื่อลดการสูญเสียทรัพยากรและรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ (D'Amato & Korhonen, 2021; Masi et al., 2017) วิสาหกิจชุมชนจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ช่วยสร้างรายได้และเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ ด้านต้นทุนการผลิตและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อม การนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้จึงเป็นทางออกสำคัญที่ช่วยลดปัญหาขยะ ลดการพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Kalmykova et al., 2018) แต่การจะขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จภายใต้แนวคิดดังกล่าวได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือและเงื่อนไขที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จ (กิตติยา ฤทธิรักษ์ดี และ นวรัตน์ ลิ้มสกุล, 2567)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนสามารถประสบความสำเร็จได้โดยการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่จะนำชุมชนไปสู่ความยั่งยืนต่อไปได้ ดังที่ พรพจน์ ศรีตัน (2566) พบว่าการต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาบูดูของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลือบาเดห์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า สามารถยกระดับเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนริมคลองบางมด ช่วยพัฒนาให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นต้นแบบของวิสาหกิจชุมชนอื่น งานวิจัยข้างต้นจะกล่าวถึงการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน แต่ยังคงขาดการศึกษาที่มุ่งเน้นวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขและแนวทางแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ การผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับการปฏิบัติจริงของชุมชนจึงยังคงขาดแคลนแนวทางที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนหลายแห่งยังไม่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดด้านต้นทุนและการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่ความยั่งยืนได้

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเงื่อนไขและแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน โดยเลือกจังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่รอยต่อปริมาณผลที่มีลักษณะกึ่งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มีความท้าทายด้านการจัดการขยะและมลพิษในชุมชนที่ตรงกับเป้าหมายของเศรษฐกิจหมุนเวียน และมีความโดดเด่นด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยมีมูลค่าธุรกิจวิสาหกิจชุมชนสูงถึง 12,085.08 ล้านบาท และมีการกระจายตัวของกลุ่มอาชีพแปรรูปในทุกอำเภอ (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2568) การวิจัยนี้จึงมุ่งถอดบทเรียนจากวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จทั้งด้านความมั่นคงทางการเงินและการรักษาสีสิ่งแวดล้อม เพื่อนำผลการศึกษาไปจัดทำเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศต่อไปในการ

พัฒนาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่เป็นฐานรากในประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม
4. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่คนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการทุนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อผลิตสินค้าและบริการ (นพพร จันทรนาชู, 2563) มุ่งสร้างรายได้ พึ่งพาตนเอง และยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สุนทนา สุภาวิมล, 2566) มีรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ที่แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 กิจกรรมที่มีการผลิตสินค้า เช่น การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากผลผลิตของชุมชน ประเภทที่ 2 กิจกรรมที่มีการบริการ เช่น การบริการด้านการตลาด การบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548) ซึ่งประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนที่เกิดสามารถสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มช่องทางจำหน่าย ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถพัฒนาให้ชุมชนตนเองเกิดความยั่งยืนได้ (ทักษิญา สง่าโยธิน, 2560)

2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจหมุนเวียน

ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมุ่งเน้นการรักษาและหมุนเวียนคุณค่าของทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (รติมา คชนันท์, 2562) ผ่านกระบวนการลด ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2565) เพื่อลดของเสียและการใช้ทรัพยากรใหม่ มุ่งสู่การพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ปรียานุช ธรรมปียา, 2565) โดยอาศัยวงจรแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้แบ่งเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุดิบนำเข้า คือ การนำวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ หรือวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตมาแล้ว เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการผลิต 2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ กระบวนการคิดค้น วางแผน ออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรและวัตถุดิบอย่างครบวงจร (พัทธ์ธีรา วงศราวิทย์, 2561 3) การผลิต คือ กิจกรรมการผลิตสินค้าหรือบริการที่ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างหรือวิสาหกิจชุมชน 4) การกระจายตัวของสินค้าและผลิตภัณฑ์ คือ กระบวนการที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์

เคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนและพัฒนาไปสู่ตลาดภายนอก 5) การบริโภคและการใช้ คือ การใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 6) การนำกลับเข้ากระบวนการผลิตใหม่ คือ การนำวัสดุที่ใช้แล้วหรือเศษวัสดุต่าง ๆ กลับเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะและลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม (Kalmykova et al., 2018)

3. แนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอาศัยเงื่อนไขสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีผู้นำที่มีทักษะและวิสัยทัศน์ในการบริหารงานควบคู่กับการพัฒนาชุมชน (กัญพัชร ไชยเชื้อ และ สุวรรณ แสงมหาชัย, 2565) การจัดการองค์กร อย่างเป็นระบบตามหลักธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใสและเป็นธรรม (ไพโรจน์ พรหมสาสน์, 2541) การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ และรับผิดชอบ (สุพัตรา ยอดสุรงค์, 2562) ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากร (Agranoff & McGuire, 2003) โดยองค์ประกอบ 4 ด้าน มีความสัมพันธ์แบบส่งเสริมกัน หากขาดผู้นำที่วิสัยทัศน์กว้างไกล การบริหารจัดการที่ดีอาจขาดทิศทางหรือหากมีการบริหารจัดการที่ดี แต่ขาดการมีส่วนร่วมจากสมาชิก แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนก็จะไม่สามารถหยั่งรากลึกในชุมชนได้ การบูรณาการทั้ง 4 องค์ประกอบนี้จึงเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนก้าวข้ามผ่านการสร้างกำไรไปสู่การสร้างผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน

4. แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนประเมินได้จาก 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในทุกมิติ (Fonchingong & Fonjong, 2002) สมาชิกมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการและผลประโยชน์ที่ได้รับ (ไพรุ้ง บุญเลิศ และสุพัตรา ศรีสุวรรณ, 2560) องค์กรและชุมชนมีความสามารถในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที (หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, 2550) ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนที่รักษาสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สุนทนา สุภาวิมล, 2566) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) ศึกษาเอกสารงานวิจัย บทความ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน และการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ

2. การเลือกรูปแบบในการดำเนินการวิจัย โดยในวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน จึงได้เก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

2.1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง มีผลประกอบการเชิงบวก และพึ่งพาตนเองได้ มีกระบวนการดำเนินงานที่นำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมา จนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ หรือได้รับรางวัล/การรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ จำนวน 11 ท่าน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/ประธานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมาจาก 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาบัวมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จำนวน 3 ท่าน 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายนาภิรมย์ (บ้านวัดมะเกลือ) อำเภอพุทธมณฑล จำนวน 5 ท่าน 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร อำเภอพุทธมณฑล จำนวน 3 ท่าน

2.1.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ คัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอพุทธมณฑล ที่มีการทำงานเชื่อมโยงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 5 ครั้งขึ้นไป จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ครู กศน.ตำบล จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว โดยข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลรายใหม่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับข้อมูลเดิม และไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมหรือแตกต่างไปจากเดิมจึงยุติการเก็บข้อมูล พบว่า จุดอิ่มตัวที่จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 14 ท่าน

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยดำเนินการรายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาในการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่าย และแนวทางที่ส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ จำนวน 6 คน ซึ่งมาจาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่ม/ประธานกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 3 ท่าน

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยดำเนินการจำนวน 6 ครั้ง ครั้งละประมาณ 90-120 นาที มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท ความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดของเศรษฐกิจหมุนเวียน เงื่อนไขความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และลักษณะของความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน จำนวน 8 ท่าน ซึ่งมาจาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่ม/ประธานกลุ่ม โดยเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 3 คน และสมาชิกในกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 คน

2.4 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความตรงของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดให้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ดังนี้

2.4.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลและบุคคลที่ต่างกัน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงปัจจัยด้านบุคคลและสถานที่ที่ต่างกัน

2.4.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

ตรวจสอบและเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากระเบียบวิธีต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน

3. การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย (Analysis and Conclusion) ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์หาแนวทางที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์แบบแก่นสาระ (Braun & Clarke, 2006) เพื่อนำไปต่อยอดการพัฒนาที่มีบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกับกรณีศึกษาหรือผู้ประกอบการที่สนใจ

4. การขออนุญาตในจริยธรรมการวิจัยของมนุษย์ ขออนุมัติการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์และขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการเก็บข้อมูลทุกครั้ง พร้อมทั้งรักษาความลับและไม่เปิดเผยชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้รหัสแทนชื่อเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดถึงข้อค้นพบที่ได้ในแต่ละประเด็นจากการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จมีกระบวนการดำเนินงานในการปรับตัวและจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยมีการเปลี่ยนภาระให้เป็นต้นทุน มุ่งสู่เป้าหมายระยะเป็นศูนย์ ชุมชนได้นำข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้จัดทำแผนแม่บทจัดการน้ำและทรัพยากร แทนการทำเกษตรตามฤดูกาล รวมถึงการปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ เช่น การเปลี่ยนนาข้าวเป็นนาบัวในพื้นที่ลุ่ม และการนำพืชที่สร้างปัญหามาแปรรูป

“...เมื่อก่อนผักตบชวาที่อุดตันทางน้ำ สร้างภาระให้เราต้องคอยกำจัด แต่ตอนนี้เปลี่ยนมันให้เป็นเงินเอาไปแปรรูปเป็นวัสดุรองชั้นและทำดินปลูกต้นไม้ ขยะที่เคยทิ้งก็กลายเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างรายได้ให้ชุมชน...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

“...การทำเกษตรแบบเดิมมันไม่พอแล้ว ยุคนี้เราต้องใช้ข้อมูลใช้เทคโนโลยีเข้ามาจับ เอามาทำแผนแม่บท ให้เราวางแผนได้ชัดเจนว่าช่วงไหนควรทำอะไร ช่วงไหนควรระบาย เพื่อไม่ให้ผลผลิตของเราต้องเสียหาย...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

2. ความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการลดรายจ่ายโดยมีการผลิตปุ๋ยใช้เอง เพิ่มรายได้จากการแปรรูป และการท่องเที่ยวเกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในท้องถิ่น การสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้า และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน เกิดความสามัคคีและระบบสวัสดิการชุมชน สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้กลับมาพัฒนาบ้านเกิด และระบบนิเวศ ลำคลอง พื้นที่การเกษตรได้รับการฟื้นฟูจากการลดใช้สารเคมีและการกำจัดวัชพืชอย่างเป็นระบบ

“...วันนี้เราไม่ต้องซื้อปุ๋ยเคมีราคาแพงเหมือนเมื่อก่อนแล้ว เพราะเราผลิตปุ๋ยใช้เองจากวัสดุเหลือทิ้งในชุมชน เงินทุกบาททุกสตางค์มันคือความมั่นคงของพวกเราทุกคน...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3)

“...สิ่งที่ชาวบ้านเขาภูมิใจที่สุดไม่ใช่แค่เรื่องเงินหรอก แต่ลูกหลานของเราเองเริ่มหันกลับมามองเห็นคุณค่ากลับมาช่วยพัฒนาบ้านเกิดให้ทันสมัยขึ้น...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10)

3. เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม พบว่า เงื่อนไขที่ทำให้วิสาหกิจดำเนินงานประสบความสำเร็จประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ ผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้นำต้นแบบที่ทำให้ผู้เป็นตัวอย่าง และเป็นตัวกลางเชื่อมโยงนวัตกรรมจากภายนอกสู่ชุมชน 2) ด้านการบริหารจัดการ ใช้ระบบเครือข่าย เป็นฐานในการบริหารที่เน้นความคล่องตัวและความยุติธรรม มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วมที่ยึดหยุ่นตามสถานการณ์ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ใช้การประชุมแบบล้อมวงคุย เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสนอความเห็นอย่างเท่าเทียม และมีการกระจายงานตามทักษะช่วงวัย 4) ด้านความร่วมมือของเครือข่าย การทำงานร่วมกับพหุภาคีที่มีการสนับสนุนงบประมาณ พัฒนานวัตกรรม และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม

“...คุณลุงไม่ใช่คนสั่ง แต่คุณลุงเป็นคนทำให้ผู้เป็นตัวอย่างในการเริ่มทำก่อน ชาวบ้านถึงจะเชื่อมั่นและกล้าเดินตามเพื่อเปลี่ยนวิถีการผลิตแบบเก่า...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7)

“...เราบริหารงานแบบพี่น้อง ทุกคนดูแลกันได้ มีความยุติธรรม ทำให้การตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ รวดเร็ว และไม่ยืดเยื้อ...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

“...การล้อมวงคุยกันทำให้คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าภูมิปัญญา คนหนุ่มสาวก็เอาเทคโนโลยีมาเสนอ ทุกคนมีพื้นที่เท่ากัน งานที่ออกมาจึงเป็นงานที่ทุกคนช่วยกันคิดและเต็มใจทำ...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 10)

“...เราจะไม่สามารถสำเร็จได้หรอก การมีเครือข่ายหลายที่ช่วยเติมเต็มสิ่งที่เราขาดค่ะ ไหนจะเงินที่สนับสนุน และความรู้ใหม่ ๆ ที่ทำให้เราตั้งตัวได้อีก...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

4. แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม พบว่า มีแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้นำ ผู้นำต้องเป็นต้นแบบที่ลงมือทำ พร้อมผสานทักษะการเป็นนักสื่อสารและนักจัดการความขัดแย้ง โดยใช้สายสัมพันธ์เสมือนเครือข่าย และความรักถิ่นฐานเป็นเครื่องมือสร้างความสมานฉันท์ ควบคู่กับการยึดมั่นในธรรมาภิบาล

และความโปร่งใส 2) ด้านการบริหารจัดการ การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรให้ขยะในชุมชนเป็นศูนย์ พร้อมสร้างระบบตรวจสอบคุณภาพและติดตามผลงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก การปรับเปลี่ยนสถานะของสมาชิกจากแรงงานสู่เจ้าของกิจการร่วมกัน โดยเปิดพื้นที่ในการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผนตัดสินใจไปจนถึงการสอดส่องดูแลระบบสวัสดิการ และ 4) ด้านการร่วมมือและเครือข่าย การที่วิสาหกิจชุมชนจะก้าวข้ามขีดจำกัดด้วยการบูรณาการภาคีพหุภาคี ทั้งสถาบันการศึกษาในการใช้นวัตกรรมภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนเงินทุน และเครือข่ายธุรกิจในการใช้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

“...ผู้นำที่ดีไม่ได้แค่สั่งการ แต่ต้องเป็นสะพานเชื่อมโอกาสให้คนในกลุ่ม ใช้ความผูกพันเนียและสร้างความเข้าใจ ใช้ความยุติธรรมแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้ทุกคนเดินไปข้างหน้าด้วยกันอย่างเท่าเทียม...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5)

“...ลุงหยุดทำตามความเคยชิน แล้วหันมาใช้เทคโนโลยีแทน ทำให้ลุงเห็นว่าขยะที่เราเคยต่อไปมันไม่ใช่ภาระแล้วนะ แต่เป็นต้นทุนที่ถ้าเราจัดการให้ถูกจุด มันจะเปลี่ยนเป็นกำไรให้ชุมชนได้...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

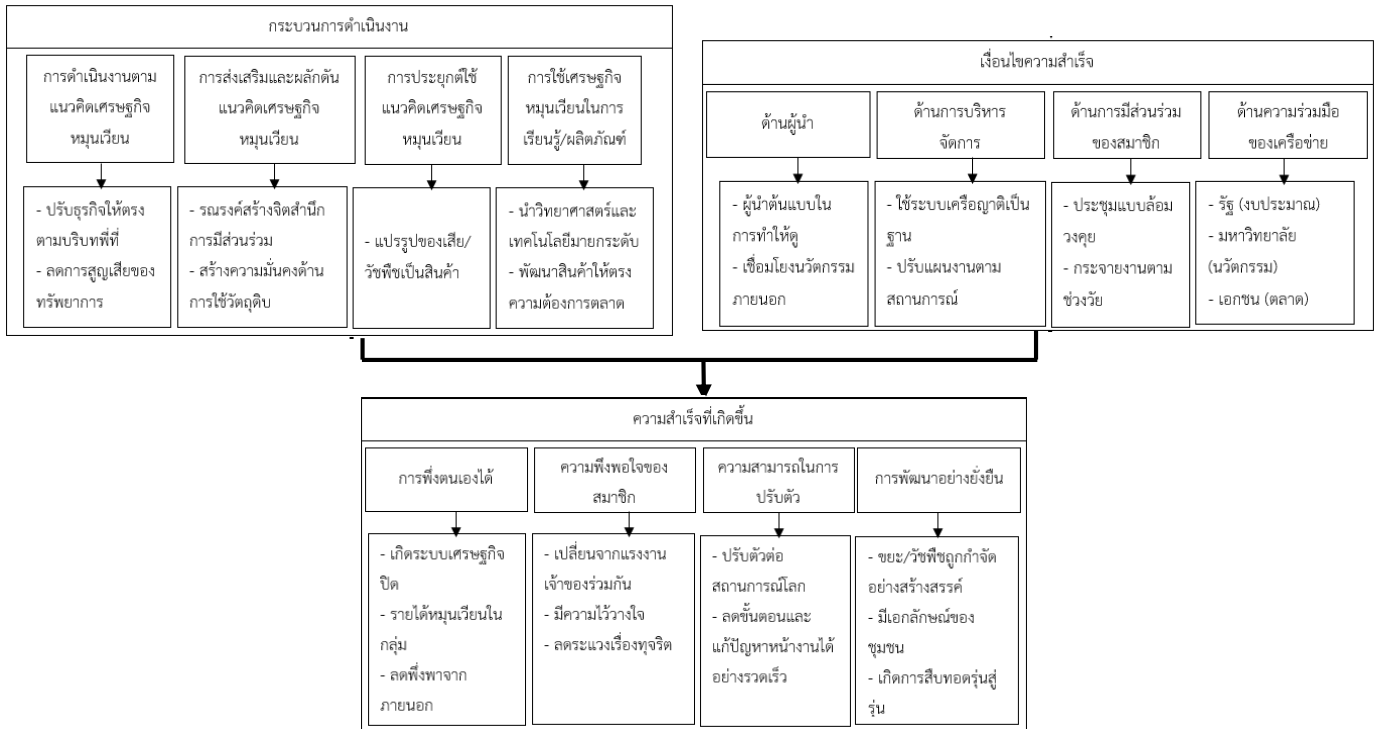
“...ที่นี่ไม่มีใครเป็นลูกจ้าง ทุกคนคือเจ้าของ เพราะเราล้อมวงนั่งคุยเลย รับผิดชอบด้วยกัน เมื่อทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ความใส่ใจต่อคุณภาพงานก็จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

“...ถ้าพึ่งวิสาหกิจชุมชนอาจจะไปได้ไกล แต่ถ้ามีเครือข่าย ทั้งนักวิชาการช่วยคิด ภาครัฐช่วยหนุน และปราชญ์ชาวบ้านช่วยเติมภูมิปัญญา เราก็จะไปได้ไกลกว่าเดิมและมั่นคงกว่าที่เคย...”

(จากคำบอกเล่าของ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

จากการศึกษาและถอดบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถสรุปออกมาเป็นเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม ดังภาพที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของกลไกการทำงาน 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการดำเนินงาน 2) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 3) ความสำเร็จที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่แนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ภาพที่ 1 เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 เงื่อนไขด้านผู้นำในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม โดยผู้นำต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่าง มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในครอบครัวตนเอง ก่อนนั้น ซึ่งในบริบทของสังคมไทยมักมีความระมัดระวังในการลงทุนสิ่งใหม่ การที่ผู้นำแบกรับความเสี่ยงไว้อยู่ในระยะแรกจึงช่วยทำลายกำแพงความกลัวของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ คำโค (2568) ที่พบว่า การเปลี่ยนพฤติกรรมชุมชนต้องเริ่มจากความเชื่อมั่น และการที่ผู้นำตัดสินใจบนฐานข้อมูล แทนการใช้อารมณ์ความรู้สึก มีความสอดคล้องกับ Mensmann et al. (2020) เนื่องจากชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติสูง ซึ่งมักตามมาด้วยปัญหาความเกรงใจหรือขอครหาเรื่องความลำเอียง การนำข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจ จึงช่วยสร้างความโปร่งใสและสร้างความยุติธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอมมีน้ำหนักและได้รับการยอมรับมากขึ้น

ประเด็นที่ 2 เงื่อนไขด้านการบริหารจัดการในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จมีการปรับตัวจากการบริหารตามประสบการณ์สู่ การบริหารที่แม่นยำและยืดหยุ่น สอดคล้องกับ นิรุตต์ จรเจริญ. (2567) และ Bucker et al. (2025) ในการใช้ข้อมูลและระบบติดตามดิจิทัลเพื่อลดความสูญเสียต้นทุน งานวิจัยนี้ได้ค้นพบแนวคิดที่แตกต่างและเป็นการขยายความงานวิจัยเดิม คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ภายใต้โครงสร้างการบริหารแบบเครือ

ญาติ และการใช้ระบบดิจิทัลมักมาพร้อมกับภาวะเปียบที่ตายตัว แต่ในบริบทของวิสาหกิจชุมชน การใช้ระบบติดตามข้อมูลถูกนำมาใช้เพื่อ หาปัญหาหน้างาน แล้วแก้ไขทันที การผสานความแม่นยำของข้อมูลเข้ากับคามยืดหยุ่นของระบบเครือข่าย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรหมุนเวียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ประเด็นที่ 3 เงื่อนไขด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม โดยการเปลี่ยนสถานะสมาชิกจากแรงงานเป็นเจ้าของร่วม และการแบ่งงานตามช่วงวัย เป็นกลไกสำคัญในการรักษาระบบของชุมชน เนื่องจากนครปฐมเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีความเสี่ยงต่อการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่ การมอบหมายให้คนรุ่นใหม่เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีจึงเป็นการสร้างคุณค่าและพื้นที่ยืนให้พวกเขา ซึ่งสอดคล้องกับ Ge and Campopiano. (2021) ที่ระบุว่าการรวมประสบการณ์สองวัยช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มได้ และการจัดสรรรายได้เป็นสวัสดิการที่จับต้องได้ สอดคล้องกับ Casim-Samama. (2023) แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและเป้าหมายสิ่งแวดล้อมเป็นนามธรรมที่เข้าใจยากสำหรับชาวบ้านทั่วไป การเปลี่ยนผลกำไรจากการรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้กลายเป็นสวัสดิการดูแลสุขภาพเจ็บป่วย จึงเป็นการเปลี่ยนนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำให้สมาชิกตระหนักว่าการดูแลสิ่งแวดล้อม คือการดูแลสุขภาพตัวเอง และชีวิตของพวกเขาเอง ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 4 เงื่อนไขด้านการร่วมมือจากกลุ่มเครือข่ายในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม โดยวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถเติบโตอย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องอาศัยเครือข่ายพหุภาคีและการรวมกลุ่ม เป็นเพราะหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนต้องมีการปิดวงจรทรัพยากร ซึ่งวิสาหกิจเดียวไม่สามารถทำได้เบ็ดเสร็จ เช่น ของเสียจากกลุ่มหนึ่ง ต้องนำไปเป็นวัตถุดิบให้อีกกลุ่มหนึ่ง และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกจึงไม่ใช่แค่การหาตลาด แต่คือการเติมเต็มวงจรการผลิต ข้อค้นพบนี้ช่วยขยายมุมมองของ พิษณุ บุญนิยม และ กล้านรงค์ สิทธิรอด. (2562) ที่เน้นย้ำเรื่องภูมิปัญญาสร้างมูลค่าทางจิตใจ โดยงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภูมิปัญญาจะอยู่รอดและรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจได้ ก็ต่อเมื่อถูกยึดโยงเข้ากับระบบเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรข้ามชุมชน และการสนับสนุนงบประมาณ/นวัตกรรมจากภาครัฐและสถาบันการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ชุมชนควรกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ชัดเจนโดยการจัดทำฐานข้อมูล เพื่อเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นและตอบโจทย์ความต้องการของตลาด

1.2 หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมทักษะการจัดการความรู้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถดึงศักยภาพของสมาชิกและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน

1.3 ชุมชนควรบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อยกระดับกระบวนการถ่ายทอดภูมิ

ปัญญาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนและผู้สนใจสามารถเข้าถึงและนำไปต่อยอดได้อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการทํารวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยทั้งภาพกว้าง และข้อมูลเชิงลึก

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการที่ส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำมาต่อยอดในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่การกลั่นกรองความคิด การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ โดยให้มีผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอน

เอกสารอ้างอิง

- Agranoff & McGuire (2003). Collaborative public management: New strategies for local governments. Georgetown University Press. <https://doi.org/doi.org/10.1353/book13050>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bücker, C., Pantel, J., Geissdoerfer, M., Bhattacharjya, J., & Kumar, M. (2025). Digital Technologies as Enablers of the Circular Economy: An Empirical Perspective on the Role of Companies in Driving Customer Behaviour Change. *R&D Management*, 55(5), 1595-1633. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/radm.12762>
- Casim-Samama, N. (2023). Predictors of Sustainable Community-based Enterprises in Southern Philippines. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*; Vol 16 No 3 (2023): July - September 2023 DO - 10.14456/jcdrhs.2023.27. <https://www.journal.nu.ac.th/JCDR/article/view/Vol-16-No-3-2023-85-96>
- D'Amato, D., & Korhonen, J. (2021). Integrating the green economy, circular economy and bioeconomy in a strategic sustainability framework. *Ecological Economics*, 188, 107143. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107143>
- Fonchingong, C. C., & Fonjong, L. N. (2002). The concept of self-reliance in community development initiatives in the Cameroon grassfields. *GeoJournal*, 57(1), 83-94. <https://doi.org/10.1023/A:1026042718043>
- Ge, B., & Campopiano, G. (2021). Knowledge management in family business succession: current trends and future directions. *Journal of Knowledge Management*, ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JKM-09-2020-0701>

Kalmykova, Y., Sadagopan, M., & Rosado, L. (2018). Circular economy – From review of theories and practices to development of implementation tools. *Resources, Conservation and Recycling*, 135, 190-201.

<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.10.034>

Masi, D., Day, S., & Godsell, J. (2017). Supply Chain Configurations in the Circular Economy: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 9(9), 1602.

Mensmann, M., Rousseau, D. M., & Frese, M. (2020). Evidence-Based Management and Organizational Reality: Reducing Knowledge/Action Tensions through Reflection. In C. Neesham, M. Reihlen, & D. Schoeneborn (Eds.), *Handbook of Philosophy of Management* (pp. 1-16). Springer International Publishing.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-48352-8_50-2

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). กองพัฒนาเกษตรกร. สำนักงานพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร.

กัญพัชร ไชยเชื้อ และสุวรรณี แสงมหาชัย. (2565). ภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 5(4), 1-11.

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2565). การใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อพัฒนาประเทศชาติและสังคมไทย. ใน ผศ.ดร. ราเชนทร์ เหมือนชอบ (ประธาน), การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ประจำปี 2565. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

กิตติยา ฤทธิภักดี และนวรรตน์ ลิ้มสกุล. (2567). ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าเครื่องแต่งกายมุสลิม (ดาหลาปาเต๊ะ) ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 11(9), 199-210.

ทักษิญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์*, 12(2), 11-26.

นพพร จันทรนำชู. (2563). พัฒนศึกษา: ความหลากหลายของกระบวนการทัศน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

นิรุตต์ จรเจริญ. (2567). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีบนสังคมดิจิทัลเพื่อยกระดับรายได้ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารการบัญชีและการจัดการ*, 16(2), 81-108.

ปริญญช ธรรมปียา. (2565). Thailand's BCG Transformation. NIDA's Sustainable Development and Sufficiency Economy Studies Center.

พรพจน์ ศรีตัน. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาบูดูภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลุอียาตะห์ กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 15(14), 337-351.

พัทธ์ธีรา วงศราวิทย์. (5 มิถุนายน 2561). เศรษฐกิจหมุนเวียน.

<https://www.prachachat.net/columns/news-169313>

- พิษณุ บุญนิยม และกล้าณรงค์ สิทธิรอด. (2562). การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 2(1), 35-44.
- ไพรุ้ง บุญเลิศ และสุพัตรา ศรีสุวรรณ. (2560). ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์สาธิตการเกษตร ร้านค้าชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 370-371.
- ไพโรจน์ พรหมสาสน์. (2541). การบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพ. วารสารพัฒนาชุมชน, 37(7), 15-19.
- รติมา คชนันท์. (2562). เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy). กรุงเทพฯ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2568). ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดนครปฐม. <https://www.opsmoac.go.th/nakhonpathom-home>.
- สุพัตรา ยอดสุรางค์. (2562). แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(1), 122-131.
- สุนทนา สุภาวิมล. (2566). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเชิงพุทธ. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(1), A179-A188.
- หทัยชนก คตะสมบุญ. (2550). การปรับตัวในวิถีทางการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดการป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง หมู่ที่ 10 ตำบลเนินขาม กิ่งอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อมรรัตน์ คำโค. (2568). ภาวะผู้นำสมัยใหม่เพื่อการเสริมสร้างนโยบายการกำจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 8(4), 342-351.

กรอบกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัล
Proactive Legal Framework for Regulating Digital-Era Tour Operator
Businesses

นิติกานต์ ธรรมหรรษากุล*

Nitikan Dhammahansasakul

สมาคมการศึกษาปฏิบัติธรรมและท่องเที่ยวไทย-อินเดีย

Thai-India Education Meditation and Tourism Association

* E-mail : tanika.pongpop@gmail.com

วันที่รับบทความ : 20 กุมภาพันธ์ 2569, วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 1 : 23 เมษายน 2569

วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 2 : 19 พฤษภาคม 2569

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์ : 16 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เพื่อศึกษาความเสี่ยง บทบาท และลักษณะการดำเนินงานของผู้ประกอบการนำเที่ยวยุคดิจิทัล รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้ให้บริการรูปแบบใหม่ และผลกระทบต่อผู้บริโภค 2. เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดและช่องว่างของกฎหมายธุรกิจนำเที่ยวและภาคธุรกิจปัจจุบัน ที่ไม่สามารถรองรับพฤติกรรม รูปแบบบริการ และความเสี่ยงของธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ได้อย่างเพียงพอ และ 3. เพื่อเสนอกรอบกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัลของประเทศไทย โดยมุ่งเสริมประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้บริโภค การกำกับผู้ประกอบการออนไลน์ และการบังคับใช้กฎหมายในบริบทดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย นักประกอบการธุรกิจนำเที่ยว นักท่องเที่ยวตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 ท่าน มีการเก็บข้อมูลโดย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตภาคสนาม มีการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์เชิงประเด็น และมีการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลด้วย Triangulation และ Member Check ภายใต้หลักของจริยธรรมการวิจัย เพื่อสะท้อนในมุมมองต่อกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัล

ผลการวิจัย พบว่า กรอบกฎหมายปัจจุบันยังไม่สามารถรองรับลักษณะธุรกิจนำเที่ยวแบบใหม่ ที่ดำเนินการผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การขายทัวร์ออนไลน์ การโฆษณาผ่านแพลตฟอร์ม Social Media การจองและชำระเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการให้บริการโดยผู้ประกอบการที่ไม่มีใบอนุญาต ซึ่งสร้างความเสี่ยงทั้งด้านผู้บริโภคและภาพลักษณ์ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย กฎหมายยังขาดบทบัญญัติที่กำหนดมาตรฐาน

การให้บริการผ่านระบบออนไลน์ ช่องทางโฆษณา การตรวจสอบข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจ และกลไกคุ้มครองนักท่องเที่ยวในกรณีซื้อบริการผ่านแพลตฟอร์มต่างประเทศ ควรแก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ตั้งระบบทะเบียนผู้ประกอบการดิจิทัลพร้อม Digital KYC มีระบบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการที่ดำเนินงานบนแพลตฟอร์มออนไลน์ กำหนดมาตรฐานสำหรับการโฆษณาทัวร์ออนไลน์ พัฒนาระบบร้องเรียนออนไลน์เรียลไทม์ตอบสนองเร็ว จัดทำศูนย์ร้องเรียนท่องเที่ยวออนไลน์ รับเรื่อง ตรวจสอบ ใช้เทคโนโลยีช่วยวิเคราะห์ความเสี่ยงจากเพจหรือผู้ให้บริการที่มีพฤติกรรมผิดปกติ เพื่อป้องกันความเสียหายก่อนเกิดขึ้นและเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

คำสำคัญ : กฎหมายท่องเที่ยว, ธุรกิจนำเที่ยวดิจิทัล, การกำกับดูแลเชิงรุก, การคุ้มครองผู้บริโภค, แพลตฟอร์มออนไลน์

Abstract

This research aims to study: 1. To study the risks, roles, and operational characteristics of digital-era tour operators, including online platforms, new service providers, and their impact on consumers; 2. To analyze the limitations and gaps of the current travel business and tour guide laws, which are insufficient to accommodate the behaviors, service models, and risks of online travel businesses; and 3. To propose a proactive legal framework for regulating Thailand's digital-era travel business, focusing on enhancing consumer protection, overseeing online operators, and enforcing the law in a digital context. This is qualitative research, with key informants being legal experts, travel business operators, tourists, and representatives from government agencies, totaling 10 individuals. Data were collected through document study, in-depth interviews, and field observations. Content analysis and thematic analysis were conducted, with data quality verified through triangulation and member checking, following research ethics principles, to reflect perspectives on proactive legislation for regulating digital-era travel businesses.

Research findings indicate that the current legal framework is still unable to accommodate the new types of travel business conducted through digital media, such as online tour sales, advertising via social media platforms, booking and payment through electronic systems, as well as services provided by unlicensed operators, which pose risks to both consumers and the image of Thailand's tourism industry. The law also lacks provisions that set standards for online service delivery, advertising channels, verification of business

operator information, and mechanisms to protect tourists when purchasing services through foreign platforms. The Tourism Business and Tour Guide Act B.E. 2551 should be amended to establish a registration system for digital operators with Digital KYC, have a registration system for operators operating on online platforms, set standards for online tour advertising, develop a real-time online complaint system with rapid response, set up an online tourism complaint center to receive, investigate, and use technology to analyze risks from pages or service providers exhibiting abnormal behavior, in order to prevent damage before it occurs and increase consumer confidence.

Keywords: Tourism law, Digital tour operator, Proactive regulation, Consumer protection, Online platform

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจซึ่งมีความสำคัญมากของโลก สัดส่วนกว่า 10% ของ GDP โลก และเป็นรายได้หลักของหลายประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งรวมถึงประเทศไทย (UNWTO, 2022) ในการเปลี่ยนแปลงผ่านสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งทำให้รูปแบบของการเดินทาง การบริโภคในส่วนของบริการท่องเที่ยว และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมักมีการเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่การค้นหาข้อมูล การจองทริปสำหรับใช้บริการ การชำระเงิน รวมถึงการให้คำแนะนำผ่านเครื่องมือดิจิทัลเหล่านี้ เช่น แพลตฟอร์ม OTA, Social Commerce และ Marketplace ข้ามพรมแดน ซึ่งต่างก็เข้ามามีบทบาทสำคัญ (OECD, 2021)

ในบริบทดังที่กล่าวมานี้ รูปแบบธุรกิจนำเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงจากระบบผู้ประกอบการรายใหญ่แบบดั้งเดิม ไปสู่ระบบที่มีผู้เล่นจำนวนมากขึ้นและมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น Micro-tour operators, Travel influencers, ตัวแทนนำเที่ยวอิสระในแพลตฟอร์มออนไลน์ และผู้ให้บริการที่ยังไม่มีใบอนุญาตแต่สร้างตัวตนผ่านช่องทางของโซเชียลมีเดีย (ชลธิชา ศรีละมุล, 2564) ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้แม้จะสร้างโอกาสใหม่แก่ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่ก็ได้ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในหลายด้าน และในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการหลอกลวงผู้บริโภคจากการผ่านเพจปลอม ความไม่โปร่งใสของผู้ให้บริการ การโฆษณาเกินความเป็นจริง การขายแพ็คเกจทัวร์ที่ไม่มีอยู่จริง (แพ็คเกจทัวร์สัทธิย์) การใช้ช่องทางสำหรับการชำระเงินที่ไม่สามารถติดตามการชำระเงินได้ ไปจนถึงการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวเหล่านั้น (สคบ., 2565; ETDA, 2566)

ซึ่งสำหรับในประเทศไทย ได้มีพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการกำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยวในไทยแล้วนั้น แต่กฎหมายฉบับนี้ยังมีข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างและไม่

เพียงพอต่อการรับมือกับพลวัตทางดิจิทัล เนื่องจากได้ถูกออกแบบมาบนฐานความคิดของการกำกับดูแลผู้ประกอบการที่มีสถานประกอบการทางกายภาพ ซึ่งได้ใช้กลไกในการออกใบอนุญาตแบบดั้งเดิม จึงทำให้ขาดบทบัญญัติที่รองรับการทำธุรกรรมแบบไร้พรมแดนและการโฆษณาผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (ตะวัน พรหมวงศ์, 2566) ซึ่งยิ่งไปกว่านั้น นิยามทางกฎหมายของคำว่า ธุรกิจนำเที่ยว ก็ยังมีลักษณะตายตัวและแคบเกินกว่าจะครอบคลุมโมเดลธุรกิจรูปแบบใหม่ด้วย อาทิเช่น ผู้ขายแพ็คเกจผ่าน Marketplace, มีบริการจัดทริปแบบการสมัครสมาชิก, โค้ชการเดินทาง หรือมีการบริการนำเที่ยวเสมือนทั่วจริง (Hernandez, 2021) ซึ่งนอกจากนี้ ในคำนิยามของธุรกิจนำเที่ยว ยังไม่ครอบคลุมไปถึงกิจกรรมและบริการในรูปแบบใหม่ เช่น ผู้ขายที่ขายแพ็คเกจผ่าน Marketplace, Travel Coach, บริการจัดทริปแบบ Subscription หรือมีบริการนำเที่ยวที่เสมือนทั่วจริง ซึ่งกำลังเป็นเทรนด์ที่เติบโตทั่วโลก (Hernandez, 2021)

ต่อมาในเรื่องปัญหาเชิงระบบที่สำคัญ คือเรื่องกฎหมายในปัจจุบันที่ทำงานในลักษณะของการตั้งรับโดยอาศัยการร้องเรียนจากผู้บริโภคภายหลังจากเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ซึ่งแทนที่จะเป็นกลไกเพื่อป้องกันขาดความเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในระบบดิจิทัล เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนอกจากนี้ กลไกในการบังคับใช้กฎหมายยังต้องเผชิญกับอุปสรรคในด้านอำนาจศาล ซึ่งเมื่อผู้กระทำผิดเป็นผู้ประกอบการออนไลน์ที่มีภูมิลำเนาในต่างประเทศ หรือการที่กฎหมายไทยยังไม่มีหลักการของความรับผิดชอบของตัวกลาง จะทำให้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนั้นไม่ต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้บริโภค ทำให้ส่งผลต่อการคุ้มครองผู้บริโภคแบบเรียลไทม์เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ (ธนภัทร ช่อผกา, 2565)

ส่วนในระดับสากล หลาย ๆ ประเทศได้มีการพัฒนากรอบกฎหมายเพื่อไปสู่การกำกับดูแลเชิงรุก อาทิ เช่น บังคับให้ทางแพลตฟอร์มออนไลน์มีส่วนร่วมในการตรวจสอบตัวตนผู้ให้บริการ การกำหนดภาระความรับผิดชอบของแพลตฟอร์ม และการบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อตรวจสอบใบอนุญาตแบบอัตโนมัติ (Smith & Lee, 2020; OECD, 2021) นั้น แนวทางเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องเริ่มปรับตัวอย่างเร่งด่วน

จากบริบทและข้อจำกัดในข้างต้นนั้น ช่องว่างการวิจัย ที่สำคัญคือ ถึงแม้จะมีการศึกษาถึงปัญหาการของการหลอกลวงผู้บริโภคทางออนไลน์บ้างแต่องานวิจัยส่วนใหญ่เน้นมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ไปทีปลายเหตุ คือการเพิ่มบทลงโทษ หรือมีการเสนอแนะให้ปรับปรุงนิยามในทางกฎหมายเพียงบางมาตราเท่านั้น แต่ก็ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่มีการมุ่งพัฒนากรอบกฎหมายเชิงรุกและกลไกในการกำกับดูแลเชิงระบบที่ได้บูรณาการความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มตัวกลาง การใช้เทคโนโลยีในการกำกับดูแล และการบังคับใช้เรื่องกฎหมายข้ามพรมแดนสำหรับเข้าด้วยกัน เพื่อนำมาปรับใช้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยเฉพาะ

ดังนั้นแล้ว งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งที่จะวิเคราะห์กรอบกฎหมายในเชิงรุกที่จะสามารถกำกับดูแลธุรกิจการนำเที่ยวซึ่งอยู่ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการเน้นการวิเคราะห์ช่องว่างของกฎหมายในปัจจุบัน ความเสี่ยงที่เกิดจากรูปแบบธุรกิจใหม่ และการประเมินแนวทางจากทางสากล เพื่อเสนอข้อเสนอแนะในการ

ปรับปรุงเรื่องกฎหมายและกลไกกำกับดูแลของประเทศไทยให้มีความทันสมัย ทันต่อพลวัตของเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่ได้อย่างปลอดภัย การคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้มแข็ง และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องความเสี่ยง บทบาท และลักษณะการดำเนินงานของผู้ประกอบการนำเที่ยวยุคดิจิทัล รวมถึงแพลตฟอร์มทางออนไลน์ ผู้ให้บริการรูปแบบใหม่ และผลกระทบต่อผู้บริโภค
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดและช่องว่างในเรื่องของกฎหมายธุรกิจนำเที่ยวและภาคธุรกิจปัจจุบัน ที่ไม่สามารถรองรับพฤติกรรม รูปแบบการบริการ และความเสี่ยงของธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ได้อย่างเพียงพอ
3. เพื่อเสนอกรอบทางกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัลของประเทศไทย โดยมุ่งเสริมประสิทธิภาพการคุ้มครองผู้บริโภค การกำกับผู้ประกอบการออนไลน์ และการบังคับใช้กฎหมายในบริบทดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

แนวคิดและข้อจำกัดของกฎหมายในยุคดิจิทัล

วรรณกรรมส่วนนี้มุ่งเน้นไปที่เรื่องการวิเคราะห์ว่าเหตุใดกฎหมายในปัจจุบัน พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและภาคธุรกิจ พ.ศ. 2551 จึงเกิดช่องว่างเมื่อเจอกับโมเดลของธุรกิจใหม่

แนวคิดในเรื่องของความล่าช้าของกฎหมาย โดยทฤษฎีของ Bender , (2017) กฎหมายนั้นมักถูกร่างขึ้นบนพื้นฐานของเทคโนโลยีในอดีต ซึ่งเมื่อเกิด Digital Transformation กฎหมายที่เน้นสถานที่ตั้ง หรือใบอนุญาตแบบดั้งเดิมจึงทำให้ไม่สามารถครอบคลุมผู้ให้บริการที่ไม่มีหน้าร้านได้

นิยามของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว นั้น ตามกฎหมายเดิมจะถูกจำกัดอยู่กับการจัดการนำเที่ยวที่มีองค์ประกอบครบถ้วนไม่ว่าจะเป็นการจัดที่พัก พาหนะ และภาคธุรกิจ ซึ่งในยุคดิจิทัลได้มีการแยกส่วนบริการหรือเป็นเพียง ตัวกลางที่ทำให้หลุดรอดจากนิยามของการควบคุม

การศึกษายาทบทวนและพฤติกรรมของแพลตฟอร์ม จะเน้นในลักษณะเฉพาะของ Online Travel Agencies (OTAs) และเน้น Sharing Economy

ทฤษฎีเศรษฐกิจแพลตฟอร์มของ Kenney & Zysman, (2016) ได้มีการอธิบายว่าแพลตฟอร์มไม่ใช่แค่ผู้ขายเท่านั้น แต่เป็นผู้สร้างระบบนิเวศซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด และผู้บริโภค เรื่องการกำกับดูแลจึงต้องมองมากกว่าแค่การซื้อขายเท่านั้น แต่ต้องมองไปถึงการจัดการข้อมูลอีกด้วย

ความเสี่ยงรูปแบบใหม่ วรรณกรรมเชิงการท่องเที่ยว (e.g., Xiang et al., 2015) ได้มีการระบุว่าผู้บริโภคเผชิญความเสี่ยงจาก Algorithm Bias, Fake Reviews และปัญหาความรับผิดชอบในทางกฎหมายเมื่อเกิดอุบัติเหตุในการบริการที่มีการจองผ่านตัวกลางต่างประเทศ

แนวคิดเรื่องการกำกับดูแลเชิงรุก แนวคิดการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่นและทันสมัย

แนวคิดนี้ของ Ian Ayres & John Braithwaite, (1992) ที่ได้เสนอว่ารัฐบาลไม่ควรใช้กฎหมายบังคับเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรมีลำดับการบังคับใช้เริ่มตั้งแต่การให้ผู้ประกอบการกำกับดูแลตนเอง ไปจนถึงบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

World Economic Forum, (2020) ได้มีการเสนอว่าในยุคดิจิทัลนี้ รัฐต้องใช้ในการกำกับดูแลแบบ Sandbox หรือการทดลองโดยใช้กฎระเบียบในวงจำกัด เพื่อดูผลกระทบก่อนบังคับใช้จริง

Co-regulation การดึงแพลตฟอร์มเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ การบังคับให้แพลตฟอร์มคัดกรองใบอนุญาตของผู้ประกอบการรายย่อยก่อนให้นำมาลงขาย

สรุชัย, (2562) ได้พบปัญหาเชิงนิยาม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Pacing Problem ของ Bender, (2017) ที่ได้มีการอธิบายถึงความล่าช้าของกฎหมายต่อนวัตกรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด Intermediary Liability ของ OECD, (2023) มาพัฒนาเป็นกรอบกฎหมายเชิงรุก

การทบทวน	แนวคิดและทฤษฎี	การประยุกต์ใช้
อุปสรรคทางด้านกฎหมาย	Pacing Problem / Regulatory Gap	ชี้ให้เห็นถึงความล่าช้าของ พ.ร.บ. ในปัจจุบัน
โมเดลของธุรกิจ	Platform Economy / Multi-sided Market	ต้องวิเคราะห์บทบาท OTAs และผู้ให้บริการไว้ใบอนุญาต
การคุ้มครองส่วนผู้บริโภค	Digital Consumer Rights / Algorithmic Transparency	แก้ปัญหาเรื่องการหลอกลวงและความรับผิดชอบข้ามพรมแดน
แนวทางการแก้ไข	Agile Regulation /Co-regulation	เสนอแนะกรอบกฎหมายเชิงรุก (Sandbox/API Linkage)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุชัย กิจรุ่งไพศาล, (2562) เรื่อง ปัญหาของกฎหมายในการควบคุมธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ เห็นว่า พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ได้มีการเน้นการกำกับดูแลสำนักงานและใบอนุญาต ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กับผู้ประกอบการในต่างประเทศหรือแพลตฟอร์มที่ทำหน้าที่เป็นเพียง Agent ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชลธิชา, (2564) สะท้อนให้เห็นถึง ว่าในโลกดิจิทัลนั้น ผู้บริโภคมีข้อมูลน้อยกว่าแพลตฟอร์มและผู้ให้บริการ การกำกับดูแลเชิงรุก ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของชลธิชาที่ว่าด้วย รัฐต้องเข้ามาปรับสมดุลโดยบังคับให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสผ่านระบบ Digital KYC เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทราบตัวตนที่แท้จริงของผู้ขายก่อนการตัดสินใจ

Hong, Y. (2020) เรื่อง The Rise of Online Travel Agencies (OTAs) and the Challenges for Tourism Regulation ได้ศึกษาถึงความขัดแย้งระหว่างกฎหมายของการท่องเที่ยวท้องถิ่นกับโมเดลธุรกิจของ OTAs ในระดับโลก ซึ่งพบว่าความคลุมเครือของสถานะทางกฎหมาย ของแพลตฟอร์มทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงภาษีและการปิดความรับผิดชอบจากการเกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค

พัชรพรพรรณ ต๊ะปิ่นตา และคณะ, (2565) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้บริการจองที่พักและทัวร์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ วิเคราะห์ปัญหาการโฆษณาเกินจริง และกระบวนการร้องเรียนที่ซับซ้อนเมื่อเกิดปัญหาข้ามพรมแดน ซึ่งได้เสนอว่าต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างรัฐกับแพลตฟอร์ม

Pizam, A., et al., (2021) ได้ศึกษาเรื่อง The impact of the sharing economy on the professionalization of the tourism industry การเติบโตของมัคคุเทศก์เถื่อน หรือคนในพื้นที่ที่ขายบริการผ่านแอปพลิเคชัน (Peer-to-Peer) ซึ่งส่งผลต่อมาตรฐานวิชาชีพและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

Dixon, J. & Graber, C., (2022) ศึกษาเรื่อง Algorithmic Management and the Regulation of Travel Platforms มีการเสนอแนวคิดการใช้ Code as Law หรือการให้รัฐกำหนดมาตรฐานอัลกอริทึมให้แพลตฟอร์มต้องคัดกรองเฉพาะผู้ประกอบการที่มีใบอนุญาตถูกต้องเท่านั้น

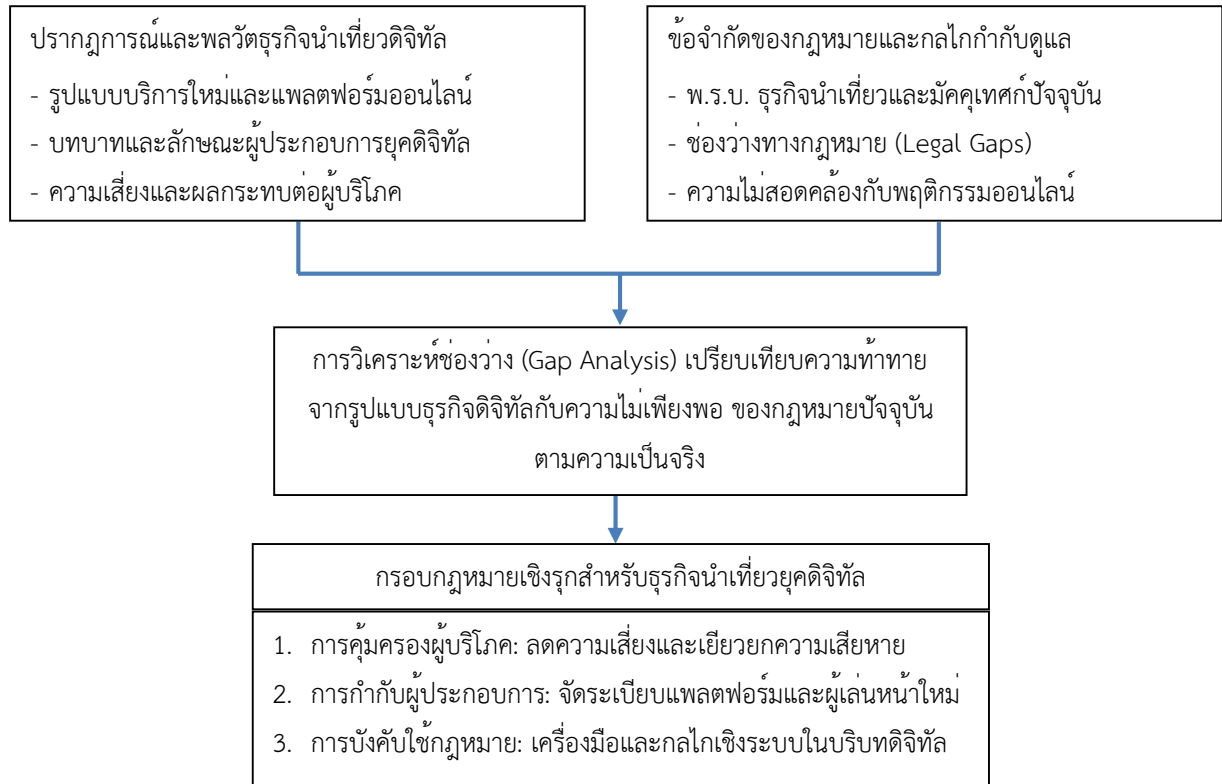
OECD, (2023) ศึกษาเรื่อง Safe and Seamless Travel: Policy Frameworks for the Digital Age เสนอแนวทาง Interoperability หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลของแต่ละประเทศ เพื่อจัดการกับธุรกิจนำเที่ยวที่ไม่มีตัวตนในประเทศที่ไปดำเนินการ

European Commission, (2022) ศึกษาต้นแบบกฎหมายเชิงรุกที่ดีที่สุดในปัจจุบัน DSA กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้กับแพลตฟอร์มตามขนาดของผู้ใช้งาน ซึ่งหากแพลตฟอร์มตรวจได้พบว่าการขายบริการท่องเที่ยวที่ผิดกฎหมาย ต้องดำเนินการนำออกในทันที มิเช่นนั้นจะต้องรับผิดชอบ

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, (2565) ได้วิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการออกกฎหมายลำดับรอง เพื่อกำกับดูแลบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งสามารถนำมาอ้างอิงเพื่อยืนยันว่าความตื่นตัวในเชิงนโยบายของรัฐบาลไทยได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว แต่ยังขาดความชัดเจนในกลุ่มธุรกิจนำเที่ยวโดยเฉพาะ

World Economic Forum, (2021) มีรูปแบบ Proactive Governance โดยใช้ AI ในการเป็นผู้ช่วยกำกับดูแล อาทิเช่น การใช้ AI ตรวจสอบความผิดปกติของราคาหรือรีวิวปลอมในธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะของกรอบกฎหมายเชิงรุกของท่านที่ต้องการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการป้องกันภัยมากกว่าการตามจับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาขอบเขตและกรอบกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

- หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกำกับธุรกิจนำเที่ยว
- ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย
- ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว
- นักท่องเที่ยว

การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ตรงกับเรื่องที่ศึกษา จำนวน 10 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1. แบบสังเกตภาคสนาม
2. แบบบันทึกเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสาร
2. เก็บจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
3. การสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และใช้การวิเคราะห์เชิงประเด็น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1. เพื่อศึกษาความเสี่ยงและรูปแบบบริการใหม่ของธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ รวมถึงบทบาทของผู้ให้บริการในรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล พบว่า ในธุรกิจนำเที่ยวนี้อาจได้เปลี่ยนรูปแบบจากผู้ประกอบการที่มีหน้าร้านไปสู่ระบบที่มีผู้เล่นที่หลากหลาย อาทิเช่น Micro-tour operators, Travel influencers และผู้จัดทริปอิสระในโซเชียลมีเดีย โดยผู้ให้บริการเหล่านี้มักไม่มีสถานะทางกฎหมายในการรองรับและไม่มีใบอนุญาตด้วย จึงทำให้เกิดความเสี่ยงในการหลอกลวงผู้บริโภคโดยผ่านเพจปลอม การโฆษณาเกินจริง และการขายทัวร์ที่ไม่มีอยู่จริง ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้หรือเกิดการตรวจสอบได้ยาก มีการปรับปรุงนิยามทางกฎหมายให้ครอบคลุมโมเดลของธุรกิจรูปแบบใหม่เพื่อดึงผู้ให้บริการที่ไม่มีตัวตนเหล่านี้เข้าสู่ระบบการกำกับดูแล โดยใช้ระบบการยืนยันตัวตนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้รัฐสามารถตรวจสอบข้อมูลผู้ประกอบการได้แบบเรียลไทม์และป้องกันการปิดเพจหนี สำหรับหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดและช่องว่างของกฎหมายธุรกิจนำเที่ยวปัจจุบันที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบธุรกิจนำเที่ยวในยุคดิจิทัล พบว่า พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ได้ถูกออกแบบมาเพื่อกำกับดูแลผู้ประกอบการที่มีสถานประกอบการทางกายภาพ และมีการใช้การออกใบอนุญาตแบบดั้งเดิม ทำให้เกิดช่องว่างขึ้นเมื่อเผชิญกับธุรกรรมที่ไร้พรมแดนและการโฆษณาผ่านทางออนไลน์ กฎหมายนี้มีลักษณะตั้งรับ คืออาศัยการร้องเรียนหลังจากที่เกิดความเสียหายแล้ว และยังขาดกลไกบังคับใช้กับแพลตฟอร์มจากต่างประเทศหรือการกำหนดความรับผิดชอบของตัวกลาง ควรเปลี่ยนผ่านไปสู่การกำกับดูแลที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน โดยเน้นวิธีการป้องกันเชิงรุก เช่น การกำหนดมาตรฐานโฆษณาทางออนไลน์ และมีการสร้างระบบเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐและแพลตฟอร์ม รวมถึงการใช้แนวคิดและการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น เช่น Regulatory Sandbox เพื่อทดลองใช้กฎระเบียบในวงจำกัดก่อนบังคับใช้จริง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3. เพื่อเสนอกรอบกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับธุรกิจนำเที่ยวยุคดิจิทัลของประเทศไทย ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ พบว่า กลไกในการตรวจสอบและฐานข้อมูลของ

ประเทศไทยไทยนั้น ในปัจจุบันนี้ยังไม่เชื่อมโยงกันและไม่ทันสมัย จึงทำให้ไม่สามารถป้องกันความเสียหายได้ ทันท่วงที แพลตฟอร์มออนไลน์ที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายไม่ต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคแบบเรียลไทม์เป็นไปได้ยากมากในทางปฏิบัติ ซึ่งข้อเสนอหลักคือการตรากฎหมาย กำหนดความรับผิดชอบของตัวกลาง บังคับให้แพลตฟอร์มต้องตรวจสอบใบอนุญาตและตัวตนของผู้ขาย หากปล่อยให้มีการขายบริการแบบผิดกฎหมาย แพลตฟอร์มต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ซึ่งนอกจากนี้จะต้องจัดตั้งศูนย์ ร้องเรียนเรื่องท่องเที่ยวออนไลน์ ที่มีการใช้เทคโนโลยีช่วยวิเคราะห์ความเสี่ยงจากพฤติกรรมที่ผิดปกติของผู้ ให้บริการ และเพื่อระงับเหตุก่อนความเสียหายจะขยายวงกว้าง

สรุปผลการวิจัย

ซึ่งจากการวิจัยนี้ ได้พบว่า ในความล่าช้าของกฎหมายนี้ได้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ซึ่งไม่สามารถกำกับดูแลผู้ประกอบการในระบบนิเวศดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเรื่องการเกิดอุบัติเหตุขึ้นของผู้เล่นที่ไม่มีตัวตนบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่จะอยู่นอกเหนือการนิยามของกฎหมายเดิม จึงจะส่งผลให้กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคแบบดั้งเดิม ไม่สามารถที่จะระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วในโลกออนไลน์ได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Pacing Problem ที่อธิบายให้เห็นว่านวัตกรรมเทคโนโลยีมักจะก้าวหน้าไปเร็วกว่าความสามารถของระบบกฎหมายในการปรับตัว ซึ่งการที่กฎหมายประเทศไทยยังยึดติดกับสำนักงานทางกายภาพนั้น แสดงให้เห็นถึงช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างโลกแห่งความจริงกับตัวบทกฎหมาย จะทำให้รัฐสูญเสียอำนาจการกำกับดูแลในพื้นที่ดิจิทัล

การกำกับดูแลที่ยืดหยุ่นนั้น ได้พบข้อบกพร่องของระบบใบอนุญาตแบบถาวร จึงอภิปรายได้ว่าภาครัฐจำเป็นต้องนำทฤษฎีการยืดหยุ่นมาใช้ด้วยเพื่อเปลี่ยนกฎระเบียบจากความตายตัวให้เป็นความยืดหยุ่น เช่น การใช้ระบบ Sandbox หรือการออกใบอนุญาตชั่วคราวสำหรับโมเดลของธุรกิจใหม่ เพื่อให้กฎหมายทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริม แทนที่จะเป็นอุปสรรค

ทฤษฎีการกำกับดูแลโดยตัวกลางนั้น ผลการวิจัยที่นำเสนอให้ทางแพลตฟอร์มร่วมรับผิดชอบ ซึ่งเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่ว่าในยุคดิจิทัลแพลตฟอร์มคือผู้คุมประตุนั้น ดังนั้น ในการบังคับใช้กฎหมายจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อภาครัฐเปลี่ยนจากการไล่จับผู้ค้าปลีกรายย่อยไปเป็นการกำกับดูแลที่จุดรวมศูนย์เพียงจุดเดียว หรือแพลตฟอร์มที่เป็นตัวกลาง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปรับปรุงนิยามของผู้ประกอบการนำเที่ยวให้ครอบคลุม เพื่อให้ผู้ให้บริการยุคดิจิทัลแก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ให้รองรับกับผู้ให้บริการในรูปแบบใหม่ เช่น Travel Influencer, Travel Planner, ผู้จัดทริปออนไลน์ และผู้ขายบริการผ่านสื่อโซเชียล เพื่อให้สามารถกำกับดูแลได้ครอบคลุมและเพื่อลดช่องว่างที่ทำให้เกิดทัวร์ปลอมและการหลอกลวงออนไลน์

มาตราที่ควรแก้ไข มาตรา 4 บทนิยาม แห่ง พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551

แนวทางการแก้ไข นิยาม ธุรกิจนำเที่ยว นั้น ให้เพิ่มความว่า ไม่ว่าจะดำเนินการผ่านสำนักงานทางกายภาพ หรือการผ่านระบบดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใดๆ เหล่านี้โดยมีการจัดรายการนำเที่ยวเพื่อเสนอขายแก่บุคคลทั่วไป

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดข้ออ้างของผู้ให้บริการแบบ Digital Nomad, Influencer หรือแอดมินเพจที่จัดทัวร์ว่าตนไม่มีสำนักงาน จึงไม่ต้องขอใบอนุญาต

มาตราที่เกี่ยวข้อง มาตรา 15 เรื่องการขอใบอนุญาต ควรเพิ่มบทบัญญัติให้ที่อยู่ทางอิเล็กทรอนิกส์หรือโดเมนเนมที่จดทะเบียนในประเทศไทย สามารถที่จะใช้แทนสำนักงานทางกายภาพได้ในกรณีธุรกิจบริการดิจิทัล

1.2 การจัดตั้งระบบทะเบียนผู้ประกอบการดิจิทัลพร้อม Digital KYC นั้นควรมีระบบขึ้นทะเบียนของผู้ประกอบการที่ดำเนินงานบนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมีการบังคับใช้การยืนยันตัวตนแบบดิจิทัลรวมถึงการสร้างฐานข้อมูลกลางเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ เพื่อลดปัญหาผู้ขายที่ปิดเปิดเพจใหม่เพื่อหลบเลี่ยงความรับผิดชอบ

1.3 การกำหนดให้แพลตฟอร์มออนไลน์มีความรับผิดชอบ ควรตรากฎหมายที่กำหนดให้แพลตฟอร์ม เช่น OTA และ Social Marketplace ต้องตรวจสอบใบอนุญาตและตัวตนผู้ขายอย่างจริงจังมากขึ้น พร้อมร่วมรับผิดชอบในกรณีที่ปล่อยให้มีการขายบริการท่องเที่ยวที่ผิดกฎหมาย มาตรการนี้จะช่วยเพิ่มความปลอดภัยและความโปร่งใสของตลาดบริการท่องเที่ยวออนไลน์อย่างสำคัญด้วย

กำหนดให้แพลตฟอร์มออนไลน์มีความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยเสนอให้ดำเนินการใน 2 ระดับ เพื่อให้เกิดการบังคับใช้เชิงรุก

ระดับที่ 1 การแก้ไข พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551

มาตราที่ควรเพิ่ม คือ เพิ่มบทบัญญัติใน หมวด 2 การประกอบธุรกิจนำเที่ยว แนวทางในการแก้ไขได้กำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายบริการนำเที่ยว มีหน้าที่ตรวจสอบใบอนุญาตของผู้ประกอบการก่อนอนุญาตให้ลงโฆษณา หากยังคงปล่อยปละละเลยให้มีการขายทัวร์เถื่อนบนแพลตฟอร์ม ให้ถือว่าแพลตฟอร์มมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้ขายต่อผู้บริโภค

ระดับที่ 2 การเชื่อมโยงกับพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้ง

ให้ทราบ พ.ศ. 2565

หน่วยงานที่เสนอ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

แนวทางการแก้ไข เสนอให้ระบุ ธุริกิจนำเที่ยวออนไลน์ให้เป็นธุรกิจบริการดิจิทัลที่มีความเสี่ยงสูงตามบัญชีแนบท้ายกฎหมาย เพื่อให้แพลตฟอร์มนี้มีหน้าที่รายงานข้อมูลผู้ค้าและต้องมีการ Take down หรือระงับการเข้าถึงเพจที่ผิดกฎหมายโดยทันทีตามที่ตามคำสั่งของนายทะเบียน ซึ่งยังสอดคล้องกับแนวคิดความรับผิดชอบของตัวกลาง Intermediary Liability

1.4 ให้มีการจัดทำกลไกกำกับโฆษณาและการนำเสนอข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรกำหนดมาตรฐานสำหรับการโฆษณาทั่วออนไลน์ เช่น การห้ามโฆษณาเกินความเป็นจริง การกำหนดให้แสดงเลขที่ใบอนุญาตอย่างชัดเจน การควบคุมข้อความเชิงชักจูงที่เกินควร และการพัฒนาระบบรายงานของเนื้อหาที่ผิดกฎหมายร่วมกับแพลตฟอร์ม เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและตรวจสอบได้

1.5 พัฒนาระบบร้องเรียนออนไลน์แบบเรียลไทม์และกลไกที่ตอบสนองเร็ว ซึ่งควรจัดทำศูนย์ร้องเรียนท่องเที่ยวออนไลน์ ที่สามารถรับเรื่องร้องทุกข์ ตรวจสอบ และดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการช่วยวิเคราะห์ความเสี่ยงจากเพจหรือผู้ให้บริการที่มีพฤติกรรมผิดปกติ เพื่อป้องกันความเสียหายก่อนเกิดขึ้นและเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับกรอบทางกฎหมายเชิงรุกสำหรับการกำกับดูแลธุริกิจนำเที่ยวในยุคดิจิทัลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหลายมิติ หลายด้าน ทั้งในระดับหน่วยงานรัฐ ผู้ประกอบการ และสังคมของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนานโยบายและการออกแบบเครื่องมือกำกับดูแลที่สอดคล้องกับบริบทดิจิทัลในยุคสมัยใหม่

2.1 หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานด้านดิจิทัล สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้ในการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของการนิยามผู้ประกอบการยุคใหม่ การกำกับแพลตฟอร์มออนไลน์ และการจัดทำระบบข้อมูลกลาง เพื่อให้การกำกับดูแลมีความทันสมัยและตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกออนไลน์ได้อย่างทันทั่วถึง

2.2 ผู้ประกอบการในธุริกิจนำเที่ยวนั้นสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อปรับแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับทิศทางการกำกับดูแลในอนาคตได้ ในการเตรียมพร้อมด้านการตรวจสอบตัวตนดิจิทัล การจัดทำข้อมูลบริการเพื่อความโปร่งใส และการปฏิบัติตามมาตรฐานทางด้านความปลอดภัยที่คาดว่าจะเข้มงวดขึ้นในตลาดออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มความน่าเชื่อถือและลดความเสี่ยงทางด้านกฎหมายในระยะยาวอีกด้วย

2.3 แพลตฟอร์มออนไลน์และผู้พัฒนาเทคโนโลยียังสามารถนำข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบระบบตรวจสอบผู้ขาย การกลั่นกรองเนื้อหา และระบบติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงเพื่อสามารถยกระดับความโปร่งใสของระบบนิเวศท่องเที่ยวดิจิทัล และยังลดปัญหาการหลอกลวงหรือการขาย

ทัวร์ปลอมที่สร้างความเสียหายต่อผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับกรอบกฎหมายในบริบทของประเทศไทยเป็นหลัก ประกอบกับการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงจำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน ซึ่งส่งผลให้ข้อมูลที่ได้นั้น อาจไม่สามารถเป็นตัวแทนหรือสะท้อนมุมมอง พฤติกรรม และสภาพปัญหาของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกประเภทได้และทุกขนาดได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งนอกจากนี้ พลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัล และโมเดลธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก ซึ่งข้อค้นพบและกรอบทางกฎหมายที่เสนอในงานวิจัยนี้ จึงอาจมีข้อจำกัดในด้านความครอบคลุม ซึ่งหากระบบนิเวศดิจิทัลในอนาคตเกิดการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี ในรูปแบบใหม่อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา ศรีละมูล, (2564) แนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้บริการจองที่พักและแพลตฟอร์มท่องเที่ยวออนไลน์. วารสารนิติศาสตร์และสังคม, 12(2), 45-62.
- ตะวัน พรหมวงศ์, (2566) กฎหมายกับการควบคุมสื่อสังคมออนไลน์ในอุตสาหกรรมบริการ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- ธนภัทร ช่อผกา, (2565) ความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มตัวกลางกับการคุ้มครองผู้บริโภคในยุคดิจิทัล วารสารกฎหมายเศรษฐกิจ, 14(2), 85-103.
- พัชราพรรณ ต๊ะปินตา, สุภาภรณ์ ประสงค์ธรรม, และ กิตติคุณ ศักดิ์สูง, (2565) ผลกระทบและการคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้บริการจองที่พักและทัวร์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์, 15(1), 112-130.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, (2565) รายงานสถิติข้อร้องเรียนของผู้บริโภคด้านการท่องเที่ยวและบริการออนไลน์ประจำปี 2565 สคบ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, (2565) รายงานการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลเศรษฐกิจแพลตฟอร์มกองกฎหมายเศรษฐกิจ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, (2565) รายงานผลการศึกษากฎหมายแพลตฟอร์มดิจิทัลและการคุ้มครองผู้บริโภคในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุรัชย์ กิจรุ่งไพศาล, (2562) ปัญหากฎหมายในการควบคุมธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ayres, I., & Braithwaite, J., (1992) Responsive regulation Transcending the deregulation debate Oxford University Press.
- Bender, S. M., (2017) The pacing problem Keeping pace with new technology Routledge.

- Dixon, J., & Graber, C. (2022) Algorithmic management and the regulation of travel platforms
Journal of Travel Research, 61(4), 850-865 <https://doi.org/10.1177/00472875211012345>
- European Commission, (2022) The Digital Services Act (DSA) Regulatory framework for online
platforms. European Union Publishing.
- Floridi, L., (2021) The ethics of AI and data science Regulatory challenges in a hyperconnected
world Oxford University Press.
- Hernandez, M., (2021) The rise of invisible providers Regulating emerging business models in
digital tourism Academic Press.
- Kenney, M., & Zysman, J., (2016) The rise of the platform economy Issues in Science and
Technology, 32(3), 61-69.
- OECD., (2021) Digital government review of Thailand Towards resilient and innovative public
services OECD Publishing.
- OECD., (2023) Safe and seamless travel Policy frameworks for the digital age OECD Publishing
<https://doi.org/10.1787/exemplary-doi>
- Pizam, A., ABC, D., & EFG, H., (2021) The impact of the sharing economy on the
professionalization of the tourism industry International Journal of Hospitality
Management, 92, Article 102710 <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102710>
- Smith, J., & Lee, K., (2020) Digital-era service governance Multi-sided platforms and consumer
trust. Journal of Digital Policy and Regulation, 8(3), 142-159
<https://doi.org/10.1016/j.jdpr.2020.10.005>
- World Tourism Organization., (2022) International tourism highlights (2022 ed.) UNWTO.
<https://doi.org/10.18111/9789284423453>
- World Economic Forum., (2021) Harnessing AI for sustainable tourism A proactive governance
model. WEF Publishing.
- World Tourism Organization., (2022) International tourism highlights (2022 ed.) UNWTO.
<https://doi.org/10.18111/9789284423453>
- Xiang, Z., Magnini, V. P., & Fesenmaier, D. R., (2015) Information technology and consumer
behavior in travel and tourism Implications for marketing strategy Journal of Retailing
and Consumer Services, 22, 244–249.

Comparison of Sentiment Analysis in Internship Feedback from Hospitality, Educational Institutions, and Other Industries: An Analysis Using TextBlob and VADER

Hideyuki Suzuki*, Budsabong Preedawongsakorn,

Naowarat Assavatesamongkol, Rossukhon Hemara, Patcharaporn Rattanawaropas
and Sopida Sereesuchat

Faculty of Arts and Science, Southeast Asia University

*E-mail: suzukih@sau.ac.th

วันที่รับบทความ : 21 มกราคม 2569, วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 1 : 27 มีนาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ ครั้งที่ 2 : 14 เมษายน 2569

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์ : 5 มิถุนายน 2569

Abstract

This quantitative research examines how VADER and TextBlob sentiment analysis tools process feedback data from the host organizations of 124 Thai university interns. The research uses supervisor evaluations from hospitality, education institutions, and other industries to determine how each tool identifies positive, negative, and neutral sentiments. The Mann-Whitney U test was applied to compare the sentiment scores produced from preprocessed internship comments by two analysis tools. The research showed that education sector feedback received similar assessments from both tools despite the apparent difference in polarity spread, while hospitality and other sectors produced distinct results despite showing similarity in the polarity terms. The research indicates that sentiment interpretation depends on the analysis tool, suggesting the need to understand the fundamental discrepancy between these tools in labelling negativity and positivity for feedback on internships.

Keywords: sentiment analysis, internship feedback, Thai university students

Introduction

Thailand's job market is undergoing a transformation, driven by technological advances, shifting demographics, and changing industry demands. From a macro perspective, the nation's labor pool is projected to shrink from around 38 million workers today to roughly 22.8 million in fifty years, largely because of persistently low birth rates and a rapidly aging population (Yonpiam, 2025). Traditional manufacturing sectors are struggling to adapt to shifting market conditions, such as a surge in low-cost imports from China in the automotive industry and the existing automotive giant's reduction and relocation of their business in Thailand (Post Reporters, 2024), while technology sector is ready for expansion, as can be seen in Google's announcement of a 1 billion dollar investment in a Thai data center and cloud region that is expected to create 14,000 jobs until 2029 (Reuters, 2024). Tourism industry is also projected to open up employment, especially for multilingual workers (Singkala and Monpanthong, 2025).

In the light of these shifts, contemporary internship programs have become indispensable for getting Thai university students ready for a job market that is constantly evolving. Internships serve for connecting real-world practice internships with hands-on skills across sectors such, as tourism, education, business, media and technology. Against this backdrop, this study examines the process of analyzing the sentiments expressed by host organizations on Thai university students' internship experiences, as such analysis can help identify strength and potential issues in intern performance and will be a valuable resource for improving the future internship program. To achieve this, sentiment analysis tools such as VADER and TextBlob were employed for examining feedback in different fields and analyzing how these tools could be useful for precise assessment of current practices surrounding internships. In order to verify the accuracy of sentiment analysis by these tools, the sentiments expressed in supervisor feedback in three sectors, i.e., hospitality, education, and other industries, were classified into positive, negative, and neutral categories by each tool. Then the results were compared for the purpose of examining differences in how these two tools interpret sentiments. In the end, the study aims to determine whether the choice of sentiment analysis tool influences the overall interpretation of internship feedback, as well as to reveal discrepancies between VADER and TextBlob in identifying positive and negative sentiments in short evaluative texts.

Based on the said objective, the study hypothesized that internship evaluation comments contain positive, negative, and neutral sentiments across the three industry sectors, and that the sentiment scores from the two analysis tools would show a certain level of discrepancies, reflecting how differently each tool interprets the internship feedback. Finally, the study proposes that the choice of sentiment analysis tool influences the overall interpretation of internship feedback, particularly in identifying positive and negative sentiments in short evaluative comments.

Previous Studies

1. Internship in modern days

Internships in Thailand play a crucial role that bridges work-integrated learning programs which connects academic education to professional employment. Students who participate in internships gain industry knowledge and practical experience, as well as builds professional connections at their workplace (Giousmpasoglou & Marinakou, 2021). Empirical studies demonstrated that properly managed internships help students develop professional abilities and boost their job readiness and career prospects (Gutiérrez-Pulido & Orozco-Rodríguez, 2025; Yeong et al., 2024; O'Connor & Bodicoat, 2016). Aligning with this international trend, multiple studies on student internships have been implemented in Thailand, especially using experiential learning theory to analyze student learning through Kolb's experiential learning cycle (Kolb, 1984) which involves concrete experience followed by reflection, conceptualization, and active experimentation (U-senyang, 2024; Kingkaew et al., 2019; Tirasriwat et al., 2024).

In modern days, employers demand digital competence and soft skills from their workforce so that internships focus on teaching these essential skills (Linasari, 2024; Santiago & Gil, 2025; Losekoot et al., 2018; Patacsil & Tablatin, 2017). Research conducted in Thailand during recent years exhibits that students who demonstrate strong literacy skills and logical thinking abilities achieve better results in their internships (Imjai et al., 2024; Pantaruk et al., 2025), indicating that these competencies directly affect student employability and determine the success of internships.

However, multiple operational obstacles continue to affect the internships in Thailand. For instance, the current internship system fails to connect practical experience to employment readiness due to a lack of effective career preparation methods (Yi et al., 2025)

and the work environment during internships remains substandard because students face excessive work responsibilities and insufficient staff numbers and insufficient resources (Vithawat et al., 2024).

Research about internship feedback from host organizers remains scarce despite the expanding number of studies about this topic. Nevertheless, the evaluation of supervisor feedback about internships holds essential value, since it demonstrates both the success of internship programs and the degree to which students achieve their learning objectives.

2. Sentiment Analysis

The field of natural language processing (NLP) includes sentiment analysis as its fundamental component which focuses on automated extraction of subjective information from textual content (Mao & Zhang, 2024). This field has enhanced more important because user-generated content on platforms including product reviews and social media comments continues to grow exponentially (Chaturvedi et al., 2018). The main goal of sentiment analysis involves text sentiment detection which results in positive, negative or neutral classifications, while researchers also work to identify additional emotional states (Bose et al., 2020). Although a majority of sentiment analysis tools analyze English content, researchers can also analyze sentiments in Chinese and Thai languages (Wu & Zhuo, 2015; Nishiwaki et al., 2023).

The three main approaches for sentiment analysis include lexicon-based method, machine learning-based method, and deep-learning and hybrid approaches (Rani et al, 2021). The lexicon-based method uses pre-defined word lists which contain sentiment values to evaluate text sentiment (Taboada et al, 2011). An example of a lexicon-based sentiment analysis tool is VADER (Valence Aware Dictionary and sEntiment Reasoner) (Hutto & Gilbert, 2014), which produces assessment scores based on polarity, especially for short text in social media. TextBlob (Loria, 2018), the Python library for lexicon-based analysis, also enables users to obtain polarity as well as subjectivity scores. In contrast, machine learning-based approaches involve training algorithms on labeled datasets to recognize patterns and classify sentiments (Agarwal & Mittal, 2015). A prominent example of this approach is the use of BERT-based models, such as FinBERT and RoBERTa, which are transformer architectures fine-tuned for sentiment classification tasks (Araci, 2019; Deng & Liu, 2025). The deep learning methods for sentiment analysis use RNNs, LSTMs, CNNs, and Transformers to automatically discover text features which include semantic and contextual elements. These models achieve superior

results than conventional methods due to their ability to detect intricate linguistic patterns and contextual information which leads to better sentiment classification accuracy. While deep learning methods are most effective for modern sentiment analysis, they require large-labeled datasets and lack interpretability (Tang et al., 2015).

Despite the advancements in sentiment analysis techniques, several challenges persist. For instance, the definition of sentiment remains inconsistent and researchers face challenges when measuring it, while existing models demonstrate bias and fairness issues and show limited ability to adapt between different domains (Venkit et al., 2023). Besides, the analysis of human language complexities remains a challenge, as researchers struggle to detect sarcasm, irony, and metaphor in text data (Aftab, 2023).

The field of sentiment analysis has multiple extensive applications which span different fields of study. In the businesses sector, sentiment analysis is used to track customer opinions which helps them monitor brand reputation and develop marketing plans (Aguilar-Moreno et al., 2024). In politics, the analysis of public sentiment through sentiment analysis helps political organizations understand how citizens react to policies and political candidates (Ansari et al., 2020). The healthcare industry leverages sentiment analysis to analyze patient feedback which enables them to enhance their service delivery (Denecke & Reichenpfader, 2023). Moreover, the analysis of social media content helps organizations track public emotions during both political events and emergency situations (Ma'aly et al., 2024; Win Myint et al., 2024).

In conclusion, the analysis of public sentiment through sentiment analysis serves for understanding public opinion and sentiment in today's digital age (Ligthart et al., 2021; Holderness et al., 2019). While significant progress has been made in developing techniques to analyze sentiment, ongoing research is essential to address the existing challenges and enhance the accuracy and applicability of sentiment analysis across various domains.

Methodology

The research participants consisted of 124 students from the Department of Business English at a private Thai university who completed the mandatory internship course in 2023 and 2024. This sample size represents the total number of interns from these cohorts, which comprise the most recent available internship data. The students worked in different sectors, particularly in hospitality and tourism (n=67), e.g. hotels, restaurants, and travel agencies; education (n=21), e.g. elementary schools and high schools; and other industries including

manufacturing and trading (n=36), e.g., automotive companies and agricultural product traders, for approximately 540 hours throughout their internship period. The students needed to maintain daily logs in their assigned logbooks which required them to document their work hours, duties, and their professional insights. The supervisors from the students' workplaces assessed their performance, attitude, and progress through written evaluations which they submitted in English or Thai after the internship ended.

The researchers collected supervisor evaluations for analysis purposes, and translated Thai comments into English through two Thai English instructors who verified and improved the accuracy of the translations. Then the research team comprising the four English language experts performed error correction on all English comments which showed obvious grammatical and spelling mistakes. The participant confidentiality were protected through name replacement with pronouns such as "I," "he," and "she" and omitted workplace identities. The study employed VADER and TextBlob as sentiment analysis tools to process textual data efficiently and reliably. These tools were chosen as sentiment tools for this study, on the ground that they offer simple operations and clear results for processing brief informal texts from social media platforms. Both are lexicon-based tools widely recognized for their simplicity, interpretability, and effectiveness in analyzing short, informal, or social media-style texts. As the supervisor feedback primarily consisted of brief comments similar in nature to social media posts, these tools were deemed more appropriate than machine learning-based models that require complex processing. Another reason for choosing these tools is that the quality of VADER and TextBlob has been demonstrated in several prior studies using them (In & Chanchamnan, 2026; Huda et al., 2025; Dahal et al., 2025).

The validity of the research instruments was ensured through the use of real internship feedback from three industries, established sentiment analysis tools (VADER and TextBlob), and standardized scoring frameworks based on polarity evaluation. Also, the data were carefully examined by the multiple English language experts, i.e., the co-authors of this study. Meanwhile, reliability was ensured through the repeated validation of the data analysis using the two tools for reproducing the consistent outputs and verification of the datasets by the co-authors of this study.

TextBlob and VADER use separate methods to generate sentiment scores. TextBlob generates two essential scores which include polarity and subjectivity. The polarity score extends from -1.0 to +1.0 where negative values indicate negative sentiment and positive

values indicate positive sentiment, and values near zero indicate neutral sentiment. The subjectivity score extends from 0.0 to 1.0 to show the level of personal opinion or factual content in a text (Suanpang & Kaewyong, 2021). Meanwhile, VADER produces four sentiment scores which include positive, negative, neutral, and compound. The first three sentiment categories show the percentage of text content that belongs to each category, while the compound score between -1.0 and +1.0 represents a weighted average of all lexicon ratings in the text (Youvan, D. C. 2024). A compound score above 0.05 typically indicates positive sentiment, below -0.05 indicates negative sentiment, and between these thresholds indicates neutral sentiment. VADER incorporates not only word-level sentiment values but also punctuation, capitalization, degree modifiers, and negations, making it particularly effective for analyzing short messages.

The sentiment analysis with TextBlob and VADER evaluated internship feedback from hospitality, educational institutions, and other industries by assigning positive, negative or neutral labels, based on their calculated scores. The researchers built TextBlob and VADER on Google Colab which operates as a free cloud-based platform that enables users to execute Python code through their web browser.

The Mann-Whitney U test was applied to evaluate mean and median values for each sector. The Mann-Whitney U test, which is the non-parametric statistical method, enables researchers to evaluate independent groups for their continuous or ordinal data points. The method operates without requiring normal data distribution, making it suitable for small or skewed samples and evaluating differences by ranking observations. The test produces three main results, which include the U statistic, a p-value for significance, and sometimes effect size measures like rank-biserial correlation (Nachar, 2008). In that sense, the Mann-Whitney U test proves suitable for TextBlob and VADER result comparison, since the study analyzes independent non-normal sentiment scores that show skewed distributions. The process of sentiment analysis for internship feedback using TextBlob and VADER follows the sequence as shown in Figure 1.

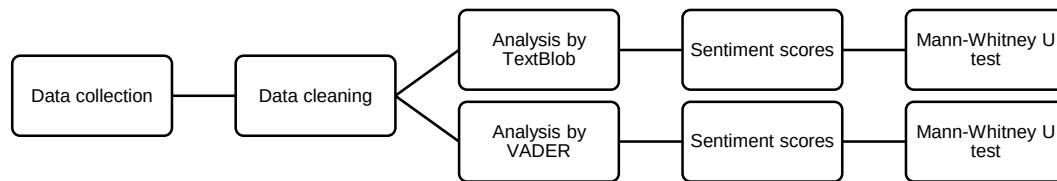

Figure. 1 Process of sentiment analysis of Internship feedback using TextBlob and VADER
(created by the author)

Findings

The following section presents the results from TextBlob and VADER sentiment analysis. The two bar graphs in Figures 1 and 2 show the sentiment scores (positive, neutral, and negative) produced by TextBlob and VADER for the hospitality industry dataset. The TextBlob analysis resulted in 58 positive, 4 neutral, and 5 negative classifications, while VADER produced 57 positive, 1 neutral, and 9 negative classifications. The two tools produced matching results which demonstrated that positive sentiments occurred much more frequently than neutral and negative sentiments.

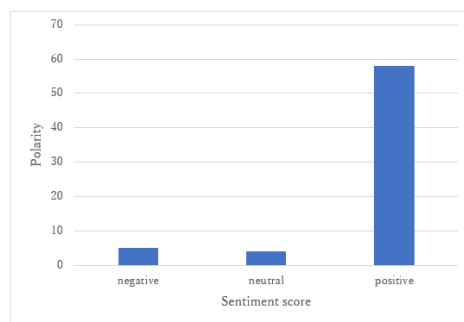

Figure 2. Internship scores in hospitality industry (analyzed by TextBlob)

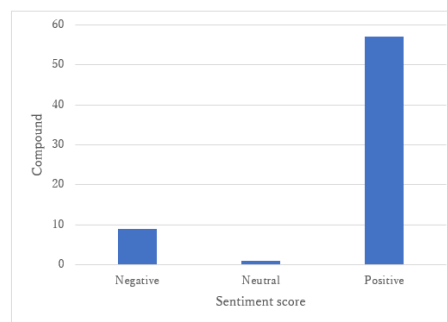

Figure 3. Internship scores in hospitality industry (analyzed by VADER)

The boxplot in Figure 4 shows that most comments have positive sentiment which ranges from 0.2 to 0.5 on the interquartile range, while the median value is at 0.4. Although a few outliers fall below zero, suggesting the presence of negative opinions, the overall distribution skews toward positivity. The boxplot in Figure 5 demonstrates a median value of

0.9, which indicates that most comments contain strong positive content. The interquartile range of this distribution extends from 0.7 to 1.0, which indicates that sentiment levels show consistent patterns. Nonetheless, several extreme outliers below zero, extending to around -1.0, reveal a small number of highly negative cases. The first dataset contains comments with moderate positive sentiment at different levels, while the second dataset shows dominant strong positive comments with occasional extreme negative opinions.

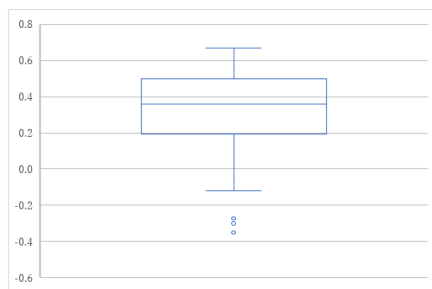

Figure 4. Boxplot of internship scores in hospitality industry (analyzed by TextBlob)

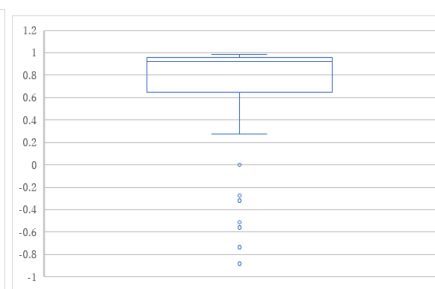

Figure 5. Boxplot of internship scores in hospitality institutions industry (analyzed by VADER)

Figures 6 and 7 respectively show bar graphs of the analysis results obtained using both tools for educational institutions. The analysis results from TextBlob showed 16 positive, 2 neutral, and 3 negative classifications, while VADER results showed 12 positive and 9 negative classifications. The TextBlob results displayed positive sentiments at the highest level, but VADER results showed similar positive and negative sentiment values and did not include any neutral sentiment category.

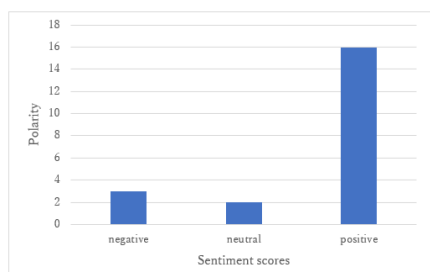

Figure 6. Internship scores in educational institutions (analyzed by TextBlob)

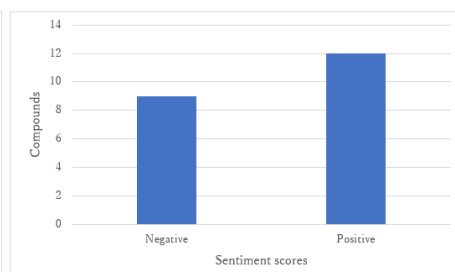

Figure 7. Internship scores in educational institutions (analyzed by VADER)

The boxplot in Figure 8 presents the data that varies moderately between -0.3 and 0.6 with most scores falling between -0.1 and 0.4. The data distribution shows a small positive skew, while maintaining a stable pattern. The boxplot in Figure 9 demonstrates wider data spread between -0.9 and 1.1, which indicates higher data dispersion. The median value of this dataset reaches 0.35, which indicates the average score is on the positive side. The VADER dataset shows greater spread in its values, while TextBlob dataset maintains its values close to the average.

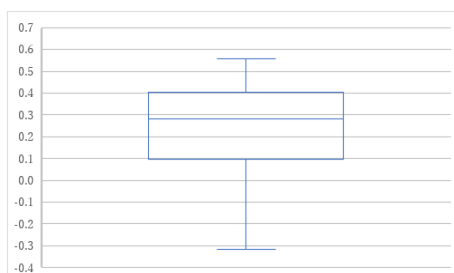

Figure 8. Boxplot of internship scores in educational institutions (analyzed by TextBlob)

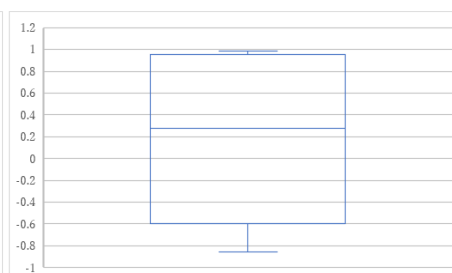

Figure 9. Boxplot of internship scores in educational institutions (analyzed by VADER)

The bar graphs in Figures 10 and 11 display the sentiment scores which both tools generated for other industries. The TextBlob analysis showed 27 positive, 6 neutral, and 3 negative classifications, while the VADER analysis showed 28 positive and 6 negative classifications. Both tools exhibited the same trend, with the number of positive sentiments being remarkably high. However, the VADER results showed no neutral sentiments, while the TextBlob results contained neutral sentiments.

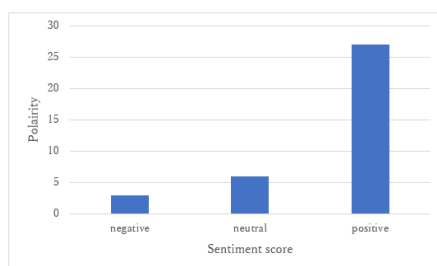

Figure 10. Internship scores in other industries (analyzed by TextBlob)

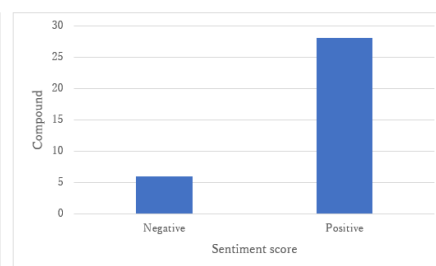

Figure 11. Internship scores in other industries (analyzed by VADER)

The boxplot in Figure 12 displays data that centers around 0.3, while most values fall between -0.3 and 0.6. The interquartile range is narrow, indicating moderate consistency, and there is one outlier near 0.9. This suggests the data are fairly stable with a few unusually high values. The boxplot in Figure 13 displays a median value of 0.7, while showing data points that extend from -0.6 to 1.0. The data points in this set extend over a wider range, which indicates higher variability. The VADER dataset contains more positive values than TextBlob, while showing increased variability in its responses.

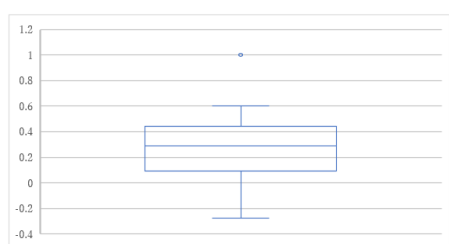

Figure 12. Boxplot of internship scores in other industries (analyzed by TextBlob)

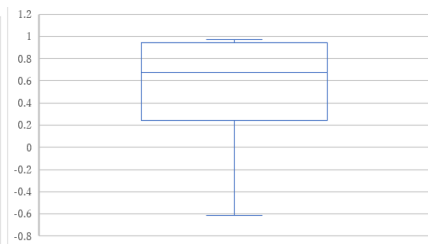

Figure 13. Boxplot of internship scores in other industries (analyzed by VADER)

Next, a Mann-Whitney U test was conducted to compare the sentiment scores obtained from TextBlob and VADER. The U-values from Table 1 led to the following p-values: .00001 for hospitality sector ($Z = 6.72378$), .80258 for educational institutions ($Z = -0.25156$), and .00094 for other industries ($Z = -3.30788$). Given the threshold of $p < .05$, the hospitality sector and other industries showed statistically significant differences in their sentiment scores, while educational institutions did not exhibit any significant difference.

Table 1. Comparison of internship feedback between TextBlob and VADER

		Number of feedback	Sum of ranks	Mean of ranks	U-value
Hospitality	TextBlob	67	6034	90.06	733
	VADER	67	3011	44.94	3756
		Number of feedback	Sum of ranks	Mean of ranks	U-value
Education institutions	TextBlob	35	441	22	231
	VADER	35	462	22	210
		Number of feedback	Sum of ranks	Mean of ranks	U-value
Other industries	TextBlob	21	1489	43.79	330
	VADER	21	996	27.67	612

Discussion, Conclusion, and Recommendations

The analysis of three industry datasets through TextBlob and VADER revealed common patterns yet distinct ways these tools evaluate sentiment polarity and intensity. The analysis of hospitality internship feedback showed both tools detected predominantly positive sentiments, which indicated that feedback in this sector had mostly positive comments. The analysis of TextBlob showed 58 positive comments and 5 negative comments, while VADER identified 57 positive comments and 9 negative comments. This alignment suggests that both tools effectively captured the overall optimism within the dataset. However, the boxplots revealed subtle distinctions in sentiment magnitude. TextBlob's results indicate moderate positivity (median ≈ 0.4), reflecting a mix of mildly positive and neutral opinions, whereas VADER's higher median (≈ 0.9) indicates stronger positivity and greater consistency among responses. The analysis shows that VADER detects more intense negative statements which indicate its ability to detect strong emotional language. The Mann-Whitney U test established a statistically significant difference ($p = .00001$) between the two distributions, which proves TextBlob and VADER differ meaningfully in how they score sentiment strength for this domain. This discrepancy stems from differences in how each tool handles the range between

negativity and positivity. VADER identified more negative outliers than TextBlob due to its greater sensitivity that resulted in wider polarity spread.

The educational dataset showed TextBlob identifying more positive feedback (positive = 16 and negative=3), but VADER detected a balanced distribution of positive and negative feedback (positive=12 and negative=9). The absence of a neutral category in VADER's output suggests that it tends to polarize sentiments more strongly. Boxplot analysis further highlighted this contrast, showing that TextBlob produced narrower and more stable distributions centered near neutrality, while VADER's results were more dispersed. Despite these visual contrasts, the Mann-Whitney U test revealed no significant difference ($p = .80258$), indicating that statistically both tools interpreted sentiment similarly in this domain. This outcome may stem from VADER's sensitivity in polarizing mildly negative feedback as "negative," in contrast to TextBlob, which is more inclined to treat mildly negative comments as "positive."

The dataset of the other industries showed both tools detecting mainly positive feedback with TextBlob identifying 27 positive comments and 3 negative ones and VADER identifying 28 positive comments and 6 negative ones. The results from TextBlob showed moderate consistency with a median value of 0.3, while VADER results displayed wider variability with a median value of 0.7. The tools agree about positive sentiment but VADER detects emotional intensity at higher levels which results in higher polarity values. The Mann-Whitney U test produced a significant result ($p = .00094$), supporting the visual evidence that the two tools produced distinct score distributions, likely due to fundamental differences in how their sentiment lexicons are scored, even though their polarity frameworks appear similar. Overall, both TextBlob and VADER identified positivity as the dominant sentiment across all datasets, reflecting generally favorable perceptions within the analyzed feedback. However, VADER consistently generated stronger sentiment with wider variability, which indicates greater sensitivity to emotional tone and intensity. TextBlob, in contrast, tended to generate more moderate and stable scores, likely due to its reliance on averaged polarity without contextual weighting. The Mann-Whitney U test results reinforce these findings: significant differences were found in the hospitality and other industry datasets, but not in the educational dataset. Overall, the analysis implies that the reliability or sensitivity of sentiment analysis tools can vary by context or type of text, so users should be cautious when generalizing the performance of sentiment tools across different industries, as the choice of tool can substantially affect the test results.

The study highlights that sentiment analysis tools can yield different results depending on their design and sensitivity, as VADER tends to detect stronger emotional intensity and more negative outliers, while TextBlob produces more moderate and stable scores. These findings suggest some valuable suggestions. First, it is advisable to use multiple sentiment analysis tools for internship feedback rather than relying on a single tool, as differences between VADER and TextBlob were observed in this study, consistent with the other studies based on the same tools (In & Chanchamnan, 2026; Huda et al., 2025; Dahal et al., 2025). Considering the discrepancies in analysis outcomes commonly observed in the prior and current studies, comparing outputs from different tools can help improve the validity of the analysis. Second, the results should also be interpreted with caution, since sentiment scores highly depends on the characteristics of each tool, particularly in terms of the strength of positive and negative polarity. The similar trend was also observed in Huda et al. (2025) and Dahal et al. (2025), both of which highlighted the distinctive polarity gaps in VADER compared to TextBlob. Third, extra care should be taken when selecting tools for different internship domains, as performance may vary in the industries, with some tools demonstrating greater sensitivity to contextual nuances and linguistic features, consistent with the recommendation of Dahal et al. (2025) regarding the selection of appropriate tools for different sectors.

Despite the useful insight obtained through this study, limitations still remain in that the results do not apply to other situations but future research should expand datasets, include longer timeframes, and explore additional sentiment analysis tools to enhance generalizability, better evaluate tool performance, and deepen understanding of how sentiment is expressed in internship feedback.

6. References

- Aftab, F., Sibghat Ullah Bazai, Shah Marjan, Baloch, L., Aslam, S., Amphawan, A., & Tse Kian Neo. (2023). A Comprehensive Survey on Sentiment Analysis Techniques. *International Journal of Technology: IJ Tech*, 14(6), 1288–1288.
<https://doi.org/10.14716/ijtech.v14i6.6632>
- Agarwal, B., & Mittal, N. (2015). Machine Learning Approach for Sentiment Analysis. *Socio-Affective Computing*, 21–45.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-25343-5_3

- Aguilar-Moreno, J. A., Palos-Sanchez, P. R., & R. Pozo-Barajas. (2024). Sentiment analysis to support business decision-making. A bibliometric study. *AIMS Mathematics*, 9(2), 4337–4375.
<https://doi.org/10.3934/math.2024215>
- Ansari, M.Z., Aziz, M.B., Siddiqui, M.O., Mehra, H., & Singh, K.P. (2020). Analysis of Political Sentiment Orientations on Twitter. *Procedia Computer Science*, 167, 1821–1828.
<https://doi.org/10.1016/j.procs.2020.03.201>
- Araci, D. (2019). FinBERT: Financial Sentiment Analysis with Pre-trained Language Models. *ArXiv (Cornell University)*.
<https://doi.org/10.48550/arxiv.1908.10063>
- Bose, R., Dey, R.K., Roy, S., Sarddar, D. (2020). Sentiment analysis on online product reviews, Information and Communication Technology for Sustainable Development: *Proceedings of ICT4SD 2018*. Springer, pp. 559-569.
- Chaturvedi, I., Cambria, E., Welsch, R. E., & Herrera, F. (2018). Distinguishing between facts and opinions for sentiment analysis: Survey and challenges. *Information Fusion*, 44(44), 65–77.
<https://doi.org/10.1016/j.inffus.2017.12.006>
- Dahal, K.R., Gupta, A., & Budhathoki, N. (2025). Comparative Analysis of VADER and TextBlob on Financial News Headlines. *Journal of Data Science: JDS*, 1–20.
<https://doi.org/10.6339/25-JDS1195>
- Denecke, K., & Reichenpfader, D. (2023). Sentiment analysis of clinical narratives: A scoping review. *Journal of Biomedical Informatics*, 140, 104336.
<https://doi.org/10.1016/j.jbi.2023.104336>
- Deng, J., & Liu, Y. (2025). Research on Sentiment Analysis of Online Public Opinion Based on RoBERTa-BiLSTM-Attention Model. *Applied Sciences*, 15(4), 2148–2148.
<https://doi.org/10.3390/app15042148>
- Giousmpasoglou, C., & Marinakou, E. (2021). Hotel internships and student satisfaction as key determinant to career intention. *Journal of Tourism Research*, 25, 42-67.
- Gutiérrez-Pulido, H., & Orozco-Rodríguez, C. (2025). The contribution of professional internships to the academic development of engineering and science students: a case study. *Frontiers in Education*. Vol. 10.
<https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1563361>

- Holderness, E., Cawkwell, P., Bolton, K., Pustejovsky, J., & Hall, M.-H. (2019). Distinguishing Clinical Sentiment: The Importance of Domain Adaptation in Psychiatric Patient Health Records. *ArXiv (Cornell University)*. <https://doi.org/10.18653/v1/w19-1915>
- Huda, A. K., Ramadhani, S. T. A., & Puri, F. M. (2025). A Comparative Study of Naive Bayes, Vader, and TextBlob Methods in Sentiment Analysis of ShopeeFood on Twitter. *Brilliance: Research of Artificial Intelligence*, 5(1), 26–36. <https://doi.org/10.47709/brilliance.v5i1.5687>
- Hutto, C., & Gilbert, E. (2014). VADER: A Parsimonious Rule-Based Model for Sentiment Analysis of Social Media Text. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8, 216-225. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v8i1.14550>
- Imanipour, M., Mirzaeipour, F., & Hazaryan, M. (2023). Effectiveness of feedback type on performance quality and satisfaction of nursing student: A comparative interventional study. *Journal of Education and Health Promotion*, 12(1), 324. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_1178_22
- Imjai, N., Aujirapongpan, S., & Yaacob, Z. (2024). Impact of logical thinking skills and digital literacy on Thailand's generation Z accounting students' internship effectiveness: Role of self-learning capability. *International Journal of Educational Research Open*, 6, 100329–100329. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2024.100329>
- In, S., & Chanchamnan, S. (2026). Comparison of VADER and TextBlob Labeling for Sentiment Analysis Using Machine Learning and Deep Learning Models: A study on generative AI user experience. *Acta Psychologica*, 263, 106268. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2026.106268>
- Kingkaew, C., Supnithi, T., Theeramunkong, T., Morita, K., Tanaka, K., & Ikeda, M. (2019). A Learning Model to Improve Learning Outcome on Experiential Learning in a Multi-Phase Internship: a Case Study of the Internship Program of a Thai University. *8th International Congress on Advanced Applied Informatics (IIAI-AAI)*, Toyama, Japan, 209-214, [https://doi: 10.1109/IIAI-AAI.2019.00049](https://doi:10.1109/IIAI-AAI.2019.00049)
- Kolb, D. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall.

- Ligthart, A., Catal, C., & Tekinerdogan, B. (2021). Systematic reviews in sentiment analysis: a tertiary study. *Artificial Intelligence Review*, 54.
<https://doi.org/10.1007/s10462-021-09973-3>
- Linasari, Santioso. (2024). Industry Perspectives on Digital Competences Among MBKM Interns in Indonesia. *Return Study of Management Economic and Bussines*, 3(1), 41–60.
<https://doi.org/10.57096/return.v3i1.201>
- Loria, S. (2018). TextBlob Documentation. *Release 0.15*, 2.
- Losekoot, E., Lasten, E., Lawson, A., & Chen, B. (2018). The development of soft skills during internships: The hospitality student's voice. *Research in Hospitality Management*, 8(2), 155–159.
<https://doi.org/10.1080/22243534.2018.1553386>
- Ma'aly, A. N., Dita Pramesti, Ariadani Dwi Fathurahman, & Hanif Fakhurroja. (2024). Exploring Sentiment Analysis for the Indonesian Presidential Election Through Online Reviews Using Multi-Label Classification with a Deep Learning Algorithm. *Information*, 15 (11), 705–705.
<https://doi.org/10.3390/info15110705>
- Mao, Y., Liu, Q., & Zhang, Y. (2024). Sentiment analysis methods, applications, and challenges: A systematic literature review. *Journal of King Saud University. Computer and Information Sciences/Magalat Gam'at Al-Malik Saud : Ûlm Al-Hasib Wa Al-Ma'lumat*, 36(4), 102048–102048.
<https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2024.102048>
- Nachar, N. (2008). The Mann-Whitney U: A Test for Assessing Whether Two Independent Samples Come from the Same Distribution. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 4(1), 13–20.
<https://doi.org/10.20982/tqmp.04.1.p013>
- Nishiwaki, Y., Oshima, M., Hashimoto, K., & Tsuda, K. (2023). A Study of Sentiment Analysis based on Specific 6-emotion Category for Thai Language. *Information Engineering Express*, 9(2), 1.
<https://doi.org/10.52731/iee.v9.i2.774>
- O'Connor, H., & Bodicoat, M. (2016). Exploitation or opportunity? Student perceptions of internships in enhancing employability skills. *British Journal of Sociology of Education*, 38(4), 435–449.

<https://doi.org/10.1080/01425692.2015.1113855>

Pantaruk, S., Khuadthong, B., Imjai, N., & Aujiapongpan, S. (2025). Fostering future-ready professionals: The impact of soft skills and internships on hospitality employability in Thailand. *Social Sciences & Humanities Open*, 11, 101371.

<https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101371>

Patacsil, F., & Tablatin, C. L. (2017). Exploring the importance of soft and hard skills as perceived by IT internship students and industry: A gap analysis. *Journal of Technology and Science Education*, 7(3), 347–368.

<https://doi.org/10.3926/jotse.271>

Post Reporters. (2024, December 2). Trends drive job openings. *Bangkok Post*.

<https://www.bangkokpost.com/business/general/2912500/trends-drive-job-openings>

Rani, S., Singh, N., & Gulia, P. (2021). Survey of Tools and Techniques for Sentiment Analysis of Social Networking Data. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 12(4).

<https://doi.org/10.14569/ijacsa.2021.0120430>

Reuters. (2024, September 30). Google to invest \$1bn in Thai data centre, cloud infrastructure. *Bangkok Post*.

<https://www.bangkokpost.com/business/investment/2874952/google-to-invest-1bn-in-thai-data-centre-cloud-infrastructure>

Santiago, T., & Gil, M. (2025). Preparing graduates for digital futures: critical insights from High-Tech internships in business administration. *Education and Information Technologies*.

<https://doi.org/10.1007/s10639-025-13751-x>

Singkala, T. & Monpanthong, P. (2025). Internship Success In Thai Tourism: The Interplay Of Parental Support, Person-Organization Fit, And Internship Quality. *Asian Administration and Management Review*, Volume 8, Number 1, 1-14.

Suanpang, P., & Kaewyong, P. (2021). Sentiment Analysis with A Textblob Package Implications for Tourism. *Journal of Management Information and Decision Sciences Volume 24, Special Issue 6, 202*, 1-9

Taboada, M., Brooke, J., Tofiloski, M., Voll, K., & Stede, M. (2011). Lexicon-Based Methods for Sentiment Analysis. *Computational Linguistics*, 37(2), 267–307.

https://doi.org/10.1162/coli_a_00049

- Tang, D., Qin, B., & Liu, T. (2015). Deep learning for sentiment analysis: successful approaches and future challenges. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 5(6), 292–303.
<https://doi.org/10.1002/widm.1171>
- Tirasriwat, A., Aryupong, M. ., Villanueva Vunnasiri, V. ., Chinnamma Ajoy , S. ., & Tansuwan, R. . (2024). A Qualitative Study of Factors Influencing Learning Outcomes and Student Satisfaction with Work-From-Home Internships. *Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand*, 13(1), 11–32.
- U-senyang, S. (2024). Experiential Learning in Action: Analyzing Outcomes and Educational Implications. *Journal of Education and Learning Reviews*, 1(2), 13–28.
<https://doi.org/10.60027/jelr.2024.771>
- Venkit, P., Srinath, M., Gautam, S., Venkatraman, S., Gupta, V., Passonneau, R., & Wilson, S. (2023, December 1). *The Sentiment Problem: A Critical Survey towards Deconstructing Sentiment Analysis* (H. Bouamor, J. Pino, & K. Bali, Eds.). ACLWeb; Association for Computational Linguistics.
<https://doi.org/10.18653/v1/2023.emnlp-main.848>
- Vithawat Surawattanasakul, Wuttipat Kiratipaisarl, & Penprapa Siviroj. (2024). Burnout and Quality of Work Life among Physicians during Internships in Public Hospitals in Thailand. *Behavioral Sciences*, 14(5), 361–361.
<https://doi.org/10.3390/bs14050361>
- Win Myint, P. Y., Lo, S. L., & Zhang, Y. (2024). Unveiling the dynamics of crisis events: Sentiment and emotion analysis via multi-task learning with attention mechanism and subject-based intent prediction. *Information Processing & Management*, 61(4), 103695.
<https://doi.org/10.1016/j.ipm.2024.103695>
- Wu, X., Lü, H., & Zhuo, S. (2015). Sentiment analysis for Chinese text based on emotion degree lexicon and cognitive theories. *Journal of Shanghai Jiaotong University (Science)*, 20(1), 1–6.
<https://doi.org/10.1007/s12204-015-1579-x>
- Yeong, J., Kam, C., Lye, E., & Boo, S. (2024). The Impact of Internships on Graduates' Employability: Employers' Insights. *Singapore Labour Journal*, 03(01), 101–112.
<https://doi.org/10.1142/s281103152400007x>

Yi, J., Ekapum Jiemwittayanukul, & Kusuma Yamgate. (2025). The Impact of Internship Experiences on the Employment of Students from Political and Law Vocational Colleges. 6(4), 99–110.

<https://doi.org/10.60027/ijssasr.2026.8055>

Yonpam, C. (2025, Feb 2). Experts urge action as declining birth rate set to hit Thai workforce. *Bangkok Post*.

<https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2952626/experts-urge-action-as-declining-birth-rate-set-to-hit-thai-workforce>

Youvan, D. C. (2024). Understanding sentiment analysis with VADER: a comprehensive overview and application.

<https://www.researchgate.net/publication>

หมายเลขบทความ

(เฉพาะเจ้าหน้าที่กรอก)

แบบฟอร์มการส่งบทความ SAU Journal of Social Sciences and Humanities

1. ประเภทของบทความ

☐ บทความวิจัย (Research)

☐ บทความวิชาการ (Academic)

2. สาขาบทความที่ส่ง

☐ รัฐศาสตร์

☐ รัฐประศาสนศาสตร์

☐ นิติศาสตร์

☐ เศรษฐศาสตร์

☐ การจัดการ

☐ บริหารธุรกิจ

☐ พัฒนาสังคมและการศึกษา

☐ สหวิทยาการ

3. ชื่อบทความ (Article title)

ภาษาไทย :

English :

4. ชื่อ-สกุลของผู้นิพนธ์ประสานงาน (Corresponding author).....

5. สถานที่ติดต่อของผู้นิพนธ์ประสานงาน (Corresponding author) ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร..... E-mail.....

6. รายชื่อและที่อยู่ของเจ้าของบทความทั้งหมด

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย ตัวบรรจง)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ ตัวบรรจง)	หน่วยงาน	โทรศัพท์	E-mail
1.				
2.				
3.				

*** รายชื่อจะต้องตรงกับในระบบ ThaiJo ในส่วนของ Contributors (จำนวนและลำดับในบทความ)

7. เสนอรายชื่อผู้ประเมิน (Proposed a list of reviewers/evaluators)

ชื่อ-สกุล (Name-Family name)	หน่วยงาน (Affiliation)	โทรศัพท์ (Tel.)	E-mail
1.			
2.			
3.			

8. การรับรองบทความ

☐ ขอรับรองว่าบทความฉบับนี้ยังไม่เคยได้รับการเผยแพร่และตีพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้พิมพ์ประสานงาน

()

วัน..... เดือน..... พ.ศ.

หมายเหตุ ส่งแบบฟอร์มนี้มาพร้อมกับบทความตามช่องทางในคำแนะนำสำหรับผู้เขียน (การส่งบทความ)

Note: Submit this form with your article according to the instructions for authors. (Article submission)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ โดยมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ บทความที่พิจารณาตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ๆ เรื่องที่จะตีพิมพ์จะได้รับการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 คน กองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสม และสงวนไว้ซึ่งสิทธิ์ในการพิจารณาเผยแพร่

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Articles) เป็นผลงานที่เตรียมจากข้อมูลที่ผู้เขียน หรือทีมงานผู้เขียนได้ค้นคว้าวิจัยด้วยตนเอง
2. บทความวิชาการ (Academic Articles) อาจแยกเป็นบทความปริทรรศน์ (Review Articles) บทความเทคนิค (Technical Articles) เรียบเรียงจากการสืบค้น ตรวจสอบเอกสารวิชาการในสาขานั้น ๆ และบทความพิเศษ (Special Articles) เสนอความรู้ทั่ว ๆ ไปในด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

การเตรียมต้นฉบับบทความ

บทความหรือผลงานวิจัยที่นำเสนออาจอยู่ในรูปแบบภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ โดยจัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมเวิร์ดโปรเซสเซอร์ ภายใต้ระบบปฏิบัติการวินโดวส์ สำหรับตาราง แผนภาพและภาพประกอบในส่วนของต้นฉบับจะต้องตามรูปแบบที่กำหนดเพื่อให้พร้อมตีพิมพ์ได้ทันที (Camera Ready) ต้นแบบสำหรับบทความสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ saujournalssh.sau.ac.th

การส่งบทความ

ส่ง “ต้นฉบับบทความ” โดยไม่ต้องระบุชื่อที่อยู่และประวัติของผู้ประพันธ์และทีมงานและส่ง “ใบรับรองบทความ” ด้วยอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์นามสกุล PDF และ ไฟล์ Doc ส่งผ่านระบบ Thaijo ได้ที่วารสาร SAUJOURNALSSH

บทความทุกบทความที่เสนอมายังวารสาร SAU Journal of Social Sciences and Humanities จะได้รับการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หากมีการแก้ไขหรือตอบรับการตีพิมพ์ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์นามสกุล PDF และ DOC ของบทความที่แก้ไข สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ โทรศัพท์ : 02-807-4500-27 ต่อ 404 แฟกซ์ 02-807-4528 e-mail : saujournalssh@sau.ac.th

รูปแบบการจัดเอกสารสำหรับตีพิมพ์ในวารสาร SAU JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

ธัญนันท์ บุญอยู่¹, สุชารัตน์ บุญอยู่², ดำรงค์ ลิ้มปสายชล^{3*}

Thanyanan Boonyoo¹, Sucharat Boonyoo², Dumrong Limpasaychol^{3*}

¹อาจารย์, ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

²ผู้ช่วยนักวิจัย, นักวิจัยอิสระ กรุงเทพมหานคร

³อาจารย์, ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

E-mail: xxxxxxxxxxxxxxxx@gmail.com

จัดกันหลังให้ตรง

บทคัดย่อ

เอกสารนี้รวมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้เขียนบทความในการจัดรูปแบบบทความสำหรับตีพิมพ์ในวารสาร SAU Journal of Social Sciences and Humanities ผู้เขียนบทความจำเป็นต้องจัดรูปแบบของบทความที่จะส่งเพื่อพิจารณาตามที่ระบุไว้ในเอกสารคำแนะนำนี้โดยเคร่งครัด บทความที่ไม่ได้จัดรูปแบบอย่างถูกต้องอาจถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ได้ ผู้เขียนบทความสามารถเลือกส่งบทความได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษทุกบทความที่ส่งต้องมีบทคัดย่อความยาว 100-300 คำ เนื้อหาครอบคลุมสาระโดยย่อทั้งหมดของเรื่องราว โดยใส่บทคัดย่อไว้ที่ส่วนบนสุดของหน้าแรกของบทความ โดยอยู่ถัดจากหน่วยงานของผู้เขียนจัดรูปแบบเป็นแบบ 1 คอลัมน์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม, เทคโนโลยี, การแบ่งปันความรู้

Abstract

ส่วนนี้เป็นบทคัดย่อที่นำเสนอเป็นภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาและความหมายตรงกันกับบทคัดย่อภาษาไทยสำหรับตีพิมพ์ในวารสาร SAU Journal of Social Sciences and Humanities ผู้เขียนบทความจำเป็นต้องจัดรูปแบบของบทความที่จะส่งเพื่อพิจารณาตามที่ระบุไว้ในเอกสารคำแนะนำนี้โดยเคร่งครัด บทความที่ไม่ได้จัดรูปแบบอย่างถูกต้องอาจถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ได้ ผู้เขียนบทความสามารถเลือกส่งบทความได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทุกบทความที่ส่งต้องมีบทคัดย่อความยาว 100-300 คำ โดยใส่บทคัดย่อไว้ที่ส่วนบนสุดของหน้าแรกของบทความ โดยอยู่ถัดจากหน่วยงานของผู้เขียน จัดรูปแบบเป็นแบบ 1 คอลัมน์

Keyword: Clan Culture, Technology, Knowledge Sharing

1. บทนำ

เอกสารนี้รวบรวมข้อมูลที่จำเป็นในการจัดรูปแบบบทความสำหรับตีพิมพ์ในวารสาร SAU Journal of Social Sciences and Humanities เช่น รูปแบบอักษร ขนาดตัวอักษร การจัดระยะขอบ และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โปรดปฏิบัติตามคำแนะนำที่ระบุในเอกสารนี้โดยเคร่งครัด บทความของท่านอาจถูกปฏิเสธการตีพิมพ์หากมีการจัดรูปแบบไม่ถูกต้อง หากท่านมีข้อสงสัยกรุณาติดต่อฝ่ายจัดพิมพ์

2. การจัดรูปแบบของหน้ากระดาษ

บทความจะต้องได้รับการจัดรูปแบบเพื่อให้สามารถพิมพ์ลงบนกระดาษ A4 ส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร รูปภาพ และตาราง จะต้องอยู่ภายในพื้นที่การพิมพ์โดยเว้นระยะจากขอบบน ขอบล่าง ขอบซ้าย และขอบขวาด้านละ 1 นิ้ว จัดหน้ากระดาษในรูปแบบ 1 คอลัมน์ เว้นระยะห่างระหว่างคอลัมน์ 0.5 นิ้ว กระจายตัวอักษรเต็มคอลัมน์ ใช้การกระจายแบบไทยสำหรับบทความภาษาไทย ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มีม ขวาด้านบน และความยาวของบทความอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า สำหรับบทความภาษาอังกฤษผู้เขียนต้องปฏิบัติตามคำแนะนำที่ให้ไว้ในวิธีการจัดรูปแบบบทความภาษาอังกฤษ

3. ชื่อบทความ

ใส่ชื่อบทความไว้ส่วนบนสุดของหน้าแรก จัดตัวอักษรให้อยู่กึ่งกลางของบรรทัด พิมพ์ชื่อบทความโดยใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา ใส่ชื่อผู้เขียนบทความได้ชื่อเรื่องโดยเว้นระยะ 18 พอยท์ระหว่างบรรทัดชื่อบทความและบรรทัดชื่อผู้เขียนบทความ พิมพ์ชื่อผู้เขียนบทความโดยใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา จัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ จากนั้นใส่ตำแหน่ง ชื่อหน่วยงานที่ผู้เขียนบทความสังกัดได้ชื่อผู้เขียนบทความ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ พิมพ์ตำแหน่ง ชื่อหน่วยงานที่ผู้เขียนบทความสังกัด โดยใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ ตัวบาง

4. เนื้อเรื่อง

เพื่อให้บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร SAU Journal of Social Sciences and Humanities เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน โปรดใช้รูปแบบและขนาดอักษรดังนี้ในการพิมพ์บทความภาษาไทย ในส่วนของเนื้อหาหลักใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ ตัวบาง ในส่วนของคำบรรยายภาพและตาราง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ ตัวบาง สำหรับย่อหน้าแรกภายใต้หัวข้อ ไม่ต้องเว้นระยะหนึ่งแท็บจากขอบซ้ายของบรรทัด ในย่อหน้าต่อไปภายใต้หัวข้อจึงเว้นระยะหนึ่งแท็บจากขอบซ้ายของบรรทัด (ดังเช่นที่แสดงในหัวข้อที่ 4 นี้)

โดยเนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ซึ่งภายในเนื้อเรื่องของวารสารจะประกอบด้วย บทคัดย่อ คำสำคัญ บทนำ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) ผลการวิเคราะห์ การสรุปเชิงอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นต้น

5. หัวข้อหลัก

หัวข้อหลัก ตัวอย่างเช่น “1. บทนำ” ต้องพิมพ์ด้วยอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ แบบตัวหนา จัดให้อยู่ชิดขอบซ้ายของบรรทัด ใส่เครื่องหมายจุด (“.”) หลังจากตัวเลขกำกับหัวข้อหลัก เว้นระยะ 16 พอยท์ระหว่างหัวข้อหลักกับบรรทัดก่อนหน้า และไม่เว้นระยะระหว่างหัวข้อหลักกับบรรทัดใต้หัวข้อหลัก หลังจากหัวข้อหลักแล้วอาจแบ่งหัวข้อย่อยภายในหัวข้อหลักได้ ซึ่งการจัดรูปแบบของหัวข้อย่อยนั้นจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

5.1. หัวข้อย่อย

หัวข้อย่อยให้ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ แบบตัวหนา จัดชิดขอบซ้ายของบรรทัด เว้นระยะ 16 พอยท์ระหว่างหัวข้อย่อยกับบรรทัดก่อนหน้า และไม่เว้นระยะระหว่างหัวข้อย่อยกับบรรทัดใต้หัวข้อย่อย

5.1.1. หัวข้อย่อยลำดับที่สอง

ควรหลีกเลี่ยงการใช้หัวข้อย่อยลำดับที่สอง อย่างเช่นที่แสดงในย่อหน้านี้ อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นต้องใช้จริง ๆ ให้พิมพ์ชื่อหัวข้อย่อยลำดับที่สองด้วยตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ แบบตัวหนา จัดชิดขอบซ้ายของบรรทัดในคอลัมน์ ไม่เว้นระยะระหว่างหัวข้อย่อยลำดับที่สองกับบรรทัดก่อนหน้า และไม่เว้นระยะระหว่างหัวข้อย่อยลำดับที่สองกับบรรทัดใต้หัวข้อย่อยลำดับที่สอง

ตัวอย่างของรูปภาพ

ภาพที่ 1 คำบรรยายภาพต้องอยู่ใต้ภาพ

ตารางที่ 1 คำบรรยายตารางต้องอยู่เหนือตาราง

Name	Salary	Age	BMI	Weight (kg)
Alice	20,000	21	25	30
Bob	23,500	30	32	28
Charlie	42,000	42	38	35

ที่มา. จาก.....

6. รูปภาพและตาราง

รูปภาพและตารางจะต้องจัดให้อยู่ภายในพื้นที่การพิมพ์ที่กำหนด รูปภาพ และต้องจัดสิ่งเหล่านี้ให้อยู่กึ่งกลาง รูปภาพและตารางต้องมีคำบรรยายและหมายเลขกำกับเสมอ การสร้าง กราฟ รูปภาพ หรือ Block Diagram ต่าง ๆ จะต้องเขียนด้วย Visio หรือ Excel เขียนคำบรรยายรูปภาพไว้ใต้รูปภาพ เขียนคำบรรยายตารางไว้ที่ส่วนบนของตาราง ในส่วนของคำบรรยายภาพและตาราง ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ แบบตัวบาง

7. สมการ

การใช้สมการในการเขียนบทความวิชาการต้องเขียนด้วย Equation สมการทุกสมการต้องเขียนหมายเลขกำกับสมการไว้ทุกสมการที่ปรากฏในบทความ โดยใส่หมายเลขสมการในเครื่องหมายวงเล็บ (ดังที่แสดงด้านล่างนี้)

$$a + b = c + 2 \quad (1)$$

เว้นระยะหนึ่งบรรทัดก่อนสมการและเว้นระยะหนึ่งบรรทัดหลังสมการ จัดสมการให้อยู่กึ่งกลางบรรทัดในคอลัมน์ ขนาดตัวอักษรและสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเขียนสมการจะต้องมีขนาดเทียบเท่ากับตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ แบบตัวบาง

9. รูปแบบการอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหาให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารไว้ข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เช่น Green (2000, p. 5) หรือ (Green, 2000, p. 5)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ ใส่เอกสารอ้างอิงทั้งหมดที่ส่วนท้ายสุดของบทความโดยให้อยู่ภายใต้หัวข้อ “เอกสารอ้างอิง” ภายใต้หัวข้อเอกสารอ้างอิงให้จัดลำดับเอกสารตามลำดับการอ้างอิงถึงในบทความโดยใช้ระบบการอ้างอิงแบบ APA Style เท่านั้น การเขียนบรรณานุกรมให้ใช้ตัวเลขอารบิกแบบสากลเท่านั้น **อย่าใช้เลขไทย** ดังที่แสดงไว้ในส่วนท้ายของประโยคนี้

10. เอกสารอ้างอิง

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2561). *ข้อมูลโรงงานแยกตามพื้นที่*. ค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=data1search>.

ธัญนันท์ บุญอยู่. (2561). อิทธิพลของความสามารถทางนวัตกรรมในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่ถ่ายทอดอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การ การมุ่งเน้นการตลาด การจัดการความรู้ และการเป็นผู้ประกอบการสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 8(ฉบับพิเศษ), 44-62.

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2560). *บทวิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจ*. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2561, จาก <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/36376.aspx>.
- Ahmed, F., Shahzad, K., Aslam, H., Bajwa, S. U., & Bahoo, R. (2016). The role of collaborative culture in knowledge sharing and creativity among employees. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 10(2), 335-358.
- Daft, R. L. (2001). *Organization theory and design*. (7th ed.). Cincinnati, OH: South Western College Publishing.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). New York: Prentice-Hall.
- Hair, J. F., Sarstedt, M., Ringle, C., & Gudergan, S. P. (2018). *SmartPLS 3*. Retrieved March 8, 2019, from <https://www.smartpls.com/downloads>.
- Islam, M. Z., Jasimuddin, S. M., & Hasan, I. (2014). Organizational culture, structure, technology infrastructure and knowledge sharing: Empirical evidence from MNCs based in Malaysia. *Emerald*, 45(1), 67-88.

รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแบบ APA Style

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ผู้แต่ง 1 คน	ธัญนันท์ บุญอยู่. (2560). <i>เอกสารประกอบการสอน MBA0203 การจัดการและพฤติกรรมองค์กร</i> (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. Hair, J. F. (1998). <i>Multivariate data analysis</i> (5th ed.). New York: Prentice-Hall.
ผู้แต่ง 2 คน	ธัญนันท์ บุญอยู่ และสุชารัตน์ บุญอยู่. (2560). <i>เอกสารประกอบการสอน MBA0203 การจัดการและพฤติกรรมองค์กร</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. Hair, J. F., & Black, W. C. (1998). <i>Multivariate data analysis</i> (5th ed.). New York: Prentice-Hall.
ผู้แต่ง 3-7 คน	ธัญนันท์ บุญอยู่, สุชารัตน์ บุญอยู่ และดำรงค์ ลิ้มปสายชล. (2560). <i>เอกสารประกอบการสอน MBA0203 การจัดการและพฤติกรรมองค์กร</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). <i>Multivariate data analysis</i> (5th ed.). New York: Prentice-Hall.

วารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่ (ฉบับที่),/เลขหน้าปรากฏ.

ตัวอย่าง

ผู้แต่ง 1 คน	กนกอร บุญมาเกิด. (2560). อิทธิพลของตัวแปรกำกับการบูรณาการความรู้ที่ถ่ายโอนความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารคนเก่งสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทย. <i>วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์</i>, 1(2), 59-69.
--------------	--

Website	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ค้นเมื่อ (วันที่ เดือน ปี พ.ศ.), จาก http://www.

ตัวอย่าง

- รูปแบบที่ 1 กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2561). *ข้อมูลโรงงานแยกตามพื้นที่*. ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก [http://www. diw.go.th/hawk/content.php?mode=data1 search](http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=data1search).
- รูปแบบที่ 2 Department of Industrial Works. (2018). *Factory data by area*. Retrieved June 15, 2018, from [http://www. diw.go.th/hawk/content.php? mode=data11search](http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=data11search).

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
**SOUTHEAST ASIA
UNIVERSITY**

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

19/1 ถนนเพชรเกษม 106 หอนงแขม กรุงเทพมหานคร 10160

โทรศัพท์ 02-807-4500-27 ต่อ 404

Email : saujournalst@sau.ac.th

